

*Донецька обласна державна адміністрація
Управління культури і туризму
КЗК – Донецька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Н. К. Крупської*

КАЛЕНДАР

знаменних і пам'ятних дат

Донецької області

2013 рік

Донецьк 2012

ББК 92.5

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2013 рік [Текст] / Донец. облдержадмін., упр. культури і туризму, КЗК – Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської ; уклад. І. В. Гайдишева ; ред. Т. С. Литвин ; наук. ред. Н. П. Авдєєнко, Н. В. Петренко ; відп. за вип. Л. О. Новакова, засл. працівник культури України. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2012. – 140 с.

Щорічне видання «Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області» містить інформацію про визначні та пам'ятні події історії, політичного, економічного, культурного життя регіону, ювілеї видатних уродженців краю і тих осіб, чиє життя і діяльність пов'язані з Донеччиною.*

Усі дати наведені за новим стилем. До окремих дат подаються довідки і списки літератури. Через різночитання у викладені фактів в друкованих та електронних джерелах наведені дати, імена, прізвища можуть мати певні розбіжності.

Видання розраховане на працівників бібліотек, музеїв, закладів освіти, органів місцевого самоврядування, ЗМІ, краєзнавців та широке коло читачів.

«Календар...» стане у нагоді при організації книжкових виставок, переглядів, проведенні масових заходів.

Електронний варіант видання та архів «Календаря...» з 2004 року розміщено на сайті бібліотеки в розділі «Краєзнавчі ресурси» (<http://www.library.donetsk.ua/index.php?target=kraez#1>).

Зауваження і пропозиції просимо надсилати на адресу: 83001, м. Донецьк, вул. Артема, 84, КЗК – «Донецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н. К. Крупської», відділ краєзнавства.

*Матеріали щодо знаменних і пам'ятних дат державного значення див. у щоквартальному «Календарі знаменних і пам'ятних дат» (К. : Нац. парлам. б-ка).

Укладач: І. В. Гайдишева

Редактор: Т. С. Литвин

Наукові редактори: Н. П. Авдєєнко,
Н. В. Петренко

Відповідальний за випуск:
засл. працівник культури України Л. О. Новакова

© КЗК – Донецька ОУНБ
ім. Н. К. Крупської, 2012
© «Східний видавничий дім»
(макет і обкладинка)

СІЧЕНЬ

1 – 105 років від дня народження Федора Григоровича Вольного (1908–1974), українського письменника-драматурга, члена Національної спілки письменників України, нагородженого медалями «За відвагу», «За бойові заслуги», «За оборону Кавказу» та ін. Автор романів-дилогій «Третій східний», «Гвардія»; повістей «Роман Крига», «Тимко»; кіноповістей «Боротьба», «Боротьба триває»; п'єс «Суперники», «Дорога щастя», «Міра любові», «Сувора повість», «Милі мої, хороші», «Я люблю тебе, життя», «Сторона, сторонка», «Заповіт». Народився в селищі шахти «Північна» Дзержинського району.

– 100 років від дня народження Василя Степановича Харченка (1913–1943), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Новоукраїнка Мар'їнського району.

– 85 років від дня народження Олександра Георгійовича Пономаренка (1928), інженера-металурга, професора кафедри електрометалургії Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора.

– 80 років від дня народження Володимира Петровича Кишканя (1933–2008), українського архітектора, колишнього головного архітектора м. Донецьк, заслуженого архітектора СРСР, заслуженого архітектора України, лауреата Державної премії СРСР за ландшафтну архітектуру центру м. Донецьк, одного з авторів проекту меморіального комплексу «Твоим освободителям, Донбасс», нагородженого медалями «За трудову доблесть», «За доблестный труд».

– 75 років від дня народження Станіслава Антоновича Люгайла (1938), тренера-викладача, тренера жіночої волейбольної команди «Медіка – ШВСМ» м. Донецьк, заслуженого майстра спорту СРСР, заслуженого тренера України, чемпіона XVIII Олімпійських ігор у Токіо, срібного призера Спартакіади народів СРСР, чемпіона та призера чемпіонатів СРСР та України, нагородженого почесними грамотами Президента України, Президії Верховної Ради Латвійської РСР.

2 – 110 років від дня народження Володимира Матвійовича Ткаченка (1903–1983), Героя Радянського Союзу, гвардії генерал-

майора, колишнього начальника інженерних військ, заступника командуючого 8-ї гвардійської армії, що визволяла Донбас.

3 – 145 років від дня народження Миколи Федоровича Чернявського (1868–1938), українського поета, педагога, репресованого у 30-ті роки і розстріляного 19 січня 1938 року. Народився в с. Торська Олексіївка (тепер с. Октябрське Добропільського району). Автор збірок поезій «Пісні кохання», «Донецькі сонети», «Молодість», «У зеніті», «Поміж безоднями»; оповідання «Земля».

Див.: Микола Федорович Чернявський (1868–1938) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 39-45.

– 75 років від дня народження Антоніни Іванівни Бобровицької (1938), лікаря-педіатра, професора кафедри педіатрії і дитячих інфекційних хвороб Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, дитячого інфекціоніста Головного управління охорони здоров'я Донецької облдержадміністрації.

– 65 років від дня народження Володимира Миколайовича Павлиша (1948), інженера-математика, завідувача кафедри обчислювальної математики і програмування Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, доктора філософії, академіка Академії наук технологічної кібернетики України, нагородженого почесним знаком «Шахтарська доблесть» III ступеня, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

6 – 115 років від дня народження Володимира Миколайовича Сосюри (1898–1965), видатного українського письменника, поета-лірика. Автор понад 40 збірок поезій, серед яких «Біля шахти старої», «Моя Донеччина», «Любіть Україну», «На струнах серця», «Осінні мелодії», «Так ніхто не кохав»; поем «Мазепа», «Махно», «Розстріляне безсмертя», «Червона зима»; роману «Третя Рота» та ін. Народився в м. Дебальцеве.

Див.: Український Соловейко з берегів Дінця. 100 років від дня народження Володимира Миколайовича Сосюри (1898–1965) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 46-53.

– 75 років від дня народження Василя Семеновича Стуса (1938–1985), українського поета, перекладача, літературознавця, правозахисника, активного діяча українського культурного руху шістдесятників, Героя України, дитинство і юність якого минули в Донбасі. Автор поетичних збірок «Вечір. Зламана віть», «Золотокоша красуня», «І край мене почує», «Під тягарем Хреста», «Свіча в свічаді», «Веселий цвинтар», «Палімпсести», «Зимові дерева»; літературознавчої праці «Феномен доби» (про П. Г. Тичину) тощо.

Див.: Стус Василь Семенович : біобібліогр. покажч. / уклад. Т. М. Дрьомова ; автор вступ. ст. В. В. Оліфіренко, канд. пед. наук ; наук. ред. О. В. Башун, канд. пед. наук ; ДООУНБ ім. Н. К. Крупської. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2002. – 66 с.; Василь Семенович Стус (1938–1985) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1998. – С. 54-60.

– 75 років від дня народження Лариси Юхимівни Шепітько (1938–1979), російського кінорежисера, актриси, заслуженого діяча мистецтв Росії, лауреата Державної премії СРСР. Народилася в м. Артемівськ.

7 – 100 років від дня народження Івана Кузьмича Бірченка (1913–1961), Героя Радянського Союзу. Народився у с. Карпівка Краснолиманського району.

– 85 років від дня народження Леоніда Артемовича Бриня (1928–2000), українського скульптора. Автор монументів «Жертвам фашизму» в м. Донецьк, «Перемога» в м. Костянтинівка, пам'ятника «Героям громадянської війни» в Луганській області у співавторстві, меморіальної дошки В. Стусу на будинку філологічного факультету Донецького національного університету, герба м. Донецьк та ін.

11 – 65 років від дня народження Валентини Іванівни Лісової (1943), юриста, голови Апеляційного суду Донецької області, заслуженого юриста України.

12 – 100 років від дня народження Парасковії Микитівни Ангеліної (1913–1959), механізатора сільського господарства, державного і громадського діяча, бригадира першої в СРСР жіночої тракторної бригади, двічі Героя Соціалістичної Праці, лауреата Сталінської премії, нагородженої трьома орденами Леніна, орденом

Трудового Червоного Прапора, медалями. Народилася в смт Старобешеве.

– 60 років від дня народження Олександра Олександровича Савченка (1953), полковника міліції, доцента кафедри оперативно-розшукової діяльності Донецького юридичного інституту МВС України, кандидата юридичних наук, повного кавалера відзнаки МВС України «За доблесть і відвагу в службі карного розшуку», нагородженого відзнакою «За відзнаку в службі» I ступеня та ін.

13 – 125 років від дня народження Еммануїла Йоновича Квірінга (1888–1937), державного та партійного діяча радянського періоду, доктора економічних наук, першого секретаря ЦК КП(б) України. У 1919–1920 роках працював секретарем Катеринославського, а у 1921–1923 – Донецького губкомів КП(б) України.

– 115 років від дня народження Василя Дмитровича Авдєєва (Донського) (1898–1944), організатора підпільно-партизанського руху (Ростов-на-Дону, Донецьк, Одеса). У 1943 році очолював діяльність бойових груп шахтарів. Його партизанський загін був найбільшим (170 осіб) у Донецькій області.

Див.: Василь Дмитрович Авдєєв (Донський) (1898–1944) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 35-38.

– 95 років від дня народження Бориса Івановича Медведєва (1918–2002), гірничого інженера-експлуатаційника, колишнього професора кафедри охорони праці та аерології Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, заслуженого працівника вищої школи України, нагородженого орденом Червоної Зірки, двома орденами Вітчизняної війни II ступеня, орденом Богдана Хмельницького, медалями, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

14 – 95 років від дня народження Павла Петровича Кулика (1918–1985), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Краматорськ.

– 75 років від дня народження Володимира Кириловича Чайки (1938), акушера-гінеколога, генерального директора Донецького регіонального центру охорони материнства і дитинства НДІ медичних

проблем сім'ї, завідувача кафедри акушерства, гінекології та перинатології ФПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента НАМН України, президента Української асоціації інфектологів в акушерстві та гінекології, віце-президента Української асоціації акушерів і гінекологів, президента Донбаської асоціації «Сім'я і здоров'я», депутата Донецької обласної ради, заслуженого діяча науки і техніки України, почесного громадянина м. Донецьк, нагородженого орденами «За заслуги» II і III ступеня, преподобного Агапіта Печерського III ступеня, «За патріотизм», Святителя Луки, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, медалями, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», багаторазового лауреата Міжнародного Академічного Рейтингу популярності і якості товарів і послуг «Золота Фортуна».

Див.: Чайка Володимир Кирилович: До 65-річчя від дня народження (1938) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 43-45.

15 – 95 років від дня народження Миколи Васильовича Буряка (1918–2006), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Желанне Мар'їнського району. Жив у м. Краматорськ.

– 95 років від дня народження Василя Івановича Воценка (1918–1943), Героя Радянського Союзу. Народився у м. Амвросіївка.

– 95 років від часу заснування (1918) міської бібліотеки-філії № 2 ім. О. С. Серафимовича Маріупольської ЦБС для дорослих.

– 75 років від дня народження Валерія Миколайовича Казакова (1938), лікаря-нейрофізіолога, колишнього ректора, завідувача кафедри фізіології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, професора, академіка Національної академії медичних наук України, члена Міжнародного комітету з вивчення мозку (IBRO) при ЮНЕСКО, почесного президента Українського фізіологічного товариства, першого віце-президента товариства нейронаук, що входить до Федерації Європейських нейрофізіологічних товариств (FENS), почесного професора Віденського університету, Героя України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата премій НАН України ім. О. О. Богомольця, ім. В. П. Комісаренка, депутата Донецької

обласної ради, нагородженого орденом «За заслуги» III ступеня, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, медалями.

17 – 105 років від дня народження Антона Корнійовича Давиденка (1908–1992), Героя Радянського Союзу. Після війни жив і працював у м. Слов'янськ.

18 – 95 років від дня народження Івана Васильовича Пилипенка (1918–2003), новатора-шахтопрохідника, почесного шахтаря СРСР, Героя Соціалістичної Праці, лауреата Ленінської премії.

20 – 90 років від дня народження Георгія Максимовича Отрешка (1923–2000), українського художника. Автор робіт «Портрет лауреата Ленінської премії прохідника І. Пилипенка», «Портрет Героя Соціалістичної Праці прохідника П. Кондратюка», «Портрет заслуженого діяча науки України професора Г. Бондаря», «Портрет шестиразового чемпіона світу Сергія Бубки» та ін. Народився в м. Донецьк.

– 65 років від дня народження Натана Щаранського (1948), видатного правозахисника, голови Єврейського агентства «Сохнут», політичного і державного діяча Ізраїлю, колишнього дисидента СРСР. Народився в м. Донецьк.

21 – 90 років від дня народження Олексія Михайловича Волкова (1923–1983), українського письменника, журналіста. У 1956–1983 роках працював у редакції газети «Радянська Донеччина». Автор книжки «Забуду брата»; фантастично-гумористичної повісті «Зайва година життя»; музичної комедії «Ключі від серця»; п'єс «Трансплантація», «Таміла» та ін.

– 75 років від дня народження Станіслава Федоровича Поважного (1938), гірничого інженера-електромеханіка, професора кафедри менеджменту у виробничій сфері, колишнього ректора Донецького державного університету управління, доктора економічних наук, професора, заслуженого працівника культури України, заслуженого працівника народної освіти України, дійсного члена АН технологічної кібернетики України, Академії економічних наук України, Української асоціації регіональних наук, АН вищої школи України, члена-кореспондента Національної академії

педагогічних наук України, почесного громадянина м. Донецьк, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», відмінника освіти України, автора понад 130 наукових і навчально-методичних посібників, повного кавалера ордена «За заслуги», нагородженого орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», «За трудові досягнення» IV ступеня, Богдана Хмельницького III ступеня, медалями, почесними грамотами Президії Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та ін.

– 65 років від дня народження Калерії Василівни Камен'яної (1948), оперної співачки, колишньої солістки-вокалістки Донецького національного академічного театру опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка, заслуженої артистки України, лауреата конкурсу ім. П. І. Чайковського.

23 – 100 років від дня народження Василя Артемовича Журавльова (1913–2001), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Катеринівка Мар'їнського району.

– 90 років від дня народження Віктора Петровича Шестопалова (1923–1999), вченого-фізика, академіка, професора, доктора фізико-математичних наук, заслуженого діяча науки, лауреата Державної премії України. Народився в м. Слов'янськ.

– 90 років від дня народження Григорія Моїсейовича Прощаєва (1923–1981), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Паньківка Добропільського району.

– 85 років тому (1928) в м. Сталіно (тепер м. Донецьк) відкрився Всесоюзний з'їзд з безпеки гірничих робіт.

25 – 135 років від дня народження Антона Петровича Боначича (1878–1933), співака, педагога, режисера, викладача, соліста Большого театру (м. Москва, Росія). Народився в м. Маріуполь.

26 – 85 років від дня народження Лідії Миколаївни Адаменко (1928), музиканта, професора кафедри спеціального фортепіано Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва.

– 75 років від дня народження Валентина Андрійовича Гавриленка (1938), інженера-економіста, завідувача кафедри

бухгалтерського обліку та аудиту Донецького національного технічного університету, доктора економічних наук, професора.

27 – 65 років від дня народження Володимира Васильовича Приходченка (1948), лікаря, головного лікаря Донецької міської лікарні № 2 «Енергетик», доктора медичних наук, члена-кореспондента Міжнародної академії наук педагогічної освіти, заслуженого працівника охорони здоров'я України, відмінника охорони здоров'я, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

28 – 95 років від дня народження Лариси Архипівни Руденко (1918–1981), української співачки, народної артистки України. Народилася в м. Макіївка.

29 – 85 років від дня народження Анатолія Трохимовича Полянського (1928–1993), українського і російського архітектора, художника-монументаліста, народного архітектора СРСР, лауреата Державної премії СРСР. Спроектував Центральний музей Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років на Уклінній горі (м. Москва, Росія), Палац молоді «Юність» в м. Донецьк, комплекс будівель піонерського табору «Артек», готельного комплексу «Ялта-Інтурист» та інші споруди. Народився в м. Авдіївка.

30 – 85 років від дня народження Валентина Карловича Мамутова (1928), вченого-юриста, доктора юридичних наук, професора, академіка НАН України, академіка Національної академії правових наук України, академіка Академії економічних наук України, директора Інституту економіко-правових досліджень НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, члена бюро Відділення економіки НАН України, члена Президії та голови Координаційного бюро з господарського права Академії правових наук України, заступника голови Донецького наукового центру НАН і МОН України, позаштатного консультанта Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, почесного голови Донецької обласної організації Союзу юристів України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреата премії АН України ім. О. Г. Шліхтера, почесного громадянина м. Донецьк і Донецької області, нагородженого орденами князя Ярослава Мудрого V, IV ступеня, Дружби народів, медалями, почесними грамотами

Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Почесною відзнакою Донецької обласної ради.

Див.: Науковець, педагог, засновник економіко-правового напрямку досліджень на стику суспільних наук: до 75-річчя від дня народження Валентина Карловича Мамутова (1928) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 46-47.

31 – 105 років від дня народження Івана Георгійовича Романенка (1908–1994), Героя Радянського Союзу. В кінці 20-х років ХХ ст. працював арматурником на будівництві машинобудівного заводу в м. Краматорськ.

– 100 років від дня народження Семена Івановича Онипка (1913–1975), українського актора, народного артиста України. У 1930–1941 роках працював в українських музично-драматичних театрах міст Артемівськ та Донецьк.

Цього місяця виповнюється:

– 20 років від часу виходу (1993) першого номера всеукраїнської суспільно-політичної газети «Донецкий кряж».

6 січня

З ІСТОРІЇ ЛІТЕРАТУРНОГО МУЗЕЮ ВАСИЛЯ СТУСА

*До 75-річчя від дня народження
Василя Семеновича Стуса (1938–1985)*

20 грудня 2012 року в Донецькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Н. К. Крупської напередодні ювілею письменника відкрився Літературний музей Василя Стуса, в основу експозиції якого покладене зібрання експонатів Донбаського історико-літературного музею В. Стуса, що провадив у життя шляхетні цілі: збереження, популяризація, дослідження життєтворчості поета. Дев'ятирічна плідна культурно-просвітницька, громадська, патріотична діяльність музею стала відомою далеко за межами регіону.

Заклад культури, створений на громадських засадах за очільництва Федорова Олега Михайловича, згуртував і об'єднав поціновувачів літературної спадщини поета. Музей самовідданою працею виборів собі гідне місце на ниві музейництва та духовного відродження українського народу. Добročинні заходи й різні форми роботи згуртували довкола нього людей, різних за фахом і місцем проживання в Україні й далеко за її межами.

У значному реєстрі друзів музею – рідні, друзі, колеги, побратими, однокласники – всі, хто усвідомив: життя такої багатогранної особистості, як Василь Стус ніколи не вміститься у хронологічні рамки, позначені життям і смертю. Довічно буде обеззброювати, дивувати й викликати захоплення його дитинно-чиста безкомпромісність, невміння пристосовуватися й водночас – безупинна робота над самовдосконаленням волі, духу й інтелекту.

Одним із важливих завдань, які ставив перед собою оргкомітет музею був пошук людей (*підкреслення автора*), в тій чи іншій мірі, знайомих зі Стусом задля отримання нових свідчень про нього. Ці, закарбовані в пам'яті людській свідчення, не увійшли до вже виданих раніше споминів у книгах «Не відлюбив свою тривогу ранню...» (1993) та «Нецензурний Стус. Книга у 2-х частинах» (2003). Цією статтею ми оприлюднюємо прагнення убезпечити від зникнення бачення сучасників Стуса, що творять, доповнюючи один одного, цілісний портрет живої людини. Щось нам уже відомо про деякі вчинки чи риси вдачі митця, а щось – ні. Головне – ці шкіци,

подолавши відстань часу, відбилися у свічаді пам'яті тієї чи іншої людини з кола Василя Стуса: юнацько-студентського, київсько-аспірантського, табірнього чи інших. Отеплені серцем конкретної людини спомини увібрали в себе і образ автора, і – зрозуміло – витворений образ Стуса. Головне, що у творенні колективного спогаду люди довершували портрет митця не з обов'язку чи примусу, а за покликанням і власним сумлінням. Всі в тій чи іншій мірі наголосили на домінантності таких рис Василевої вдачі, як моральна висота, людська справжність та інакшість. А ще ціннішим є те, що пріоритетним для людей Стусового кола було прагнення надати свої свідчення музеєві поета, тож виникла особлива аура спілкування однодумців: авторів, членів оргкомітету і, сподіваємося, читачів. Звісно, ця ретроспекція не може бути вичерпною, проте вона підкріпить враженнями-знаннями, убезпечивши від поверховості і збагатить (чи доповнить) відомий інформаційний пласт про Стуса як живу людину.

Так, багатьма сучасниками Василя Стуса відзначена його налаштованість на працю, самоосвіту, його ерудованість та товарииськість. Історик і краєзнавець Анатолій Шевченко, колишній однокурсник Василя, в минулому – вчитель школи робітничої молоді № 4 у Горлівці, констатує, що саме під впливом захоплень і розповідей Василя про Івана Франка, він обрав на IV курсі тему своєї курсової роботи з літератури, пов'язану з доробком Каменяря: «Іван Франко про Тараса Шевченка» і захистив її на «відмінно» під керівництвом викладача Лисака Митрофана Степановича. Про невеличкий епізод одного студентського дня розповіла у своїх спогадах Василева однокурсниця, колишня вчителька школи-інтернату № 5 міста Горлівки Віра Апалько (Передрій), на жаль уже покійна: «У колі хлопців, що вийшли під час перерви подихати весняним повітрям, стояв Василь. Хлопці про щось розмовляли, перебиваючи один одного, інколи чувся сміх, а Василь стояв на першій сходинці сходів, що вели до входу (*на факультет – Л. Є.*), був ніби разом із ними, а погляд його говорив, що він мріяв про щось своє». Після інституту В. А. Апалько працювала, як і В. Стус, на Кіровоградщині, тільки в іншому селі. Вони листувалися. Листи, проте, не збереглися... Пані Віра підкреслила, що Василь вирізнявся навіть тим, як писав свої листи. Вони були «не так написані і оформлені, як ми звикли: зразу стояла дата, потім опис якогось факту, що його цікавив, і роздуми відносно написаного». Приміром, в

одному з листів, розповів пані Вірі про сільського попа та його з ним дискусії... Про особливий підхід Василя до всього, допитливість, уміння «докопуватися до суті» ділиться у своїх спогадах ще одна його однокурсниця, колишня викладачка Донецького технікуму торгівлі Євгенія Шевченко (Токарева): «Ми слухали про Гегеля, а він читав Гегеля... Спокійних виступів не було. Але це – не зухвалість, Василь ніколи не підкреслював, що значно розумніший від нас. Хоч це було насправді так».

Про природну талановитість Василя ділиться у своїх спогадах колишній Василь однокурсник Олександр Мурзенко, в минулому – викладач історії в гімназії смт В. Новосілка: «Свій талант він весь час розвивав неймовірною працездатністю. Після закінчення занять В. Стус продовжував розширювати свої знання в інститутській бібліотеці. Я підходив до його столу і дивувався, з яким захопленням він читає «Іліаду» та «Одисею» Гомера, твори Аристофана, Софокла і робить у загальний зошит окремі нотатки. Багато читав і поза програмою... Аристотеля, Платона, Гегеля, Канта та інших філософів минулого».

Один рік навчання був спільним для Олени Лаврентьевої, нині – донецької поетеси, та Василя Стуса. Для музею пані Олена передала збірку своїх поетичних творів «Имя» (2010), друковану сторінку про Василя Стуса з її неопублікованої повісті «Священная жертва» та ліричні шкіци – спогади про час, коли вони вчилися на одному факультеті, та втаємничений потяг їхніх сердець одне до одного: «Мне трудно говорить о нем, но и умолчать о том, что мне в нем открылось, я не в праве. Хотя, что я могу сказать? Как он смотрел на меня? Но что такое взгляд? Не факт [...]. Моя знакомая (наша общая с ним знакомая) передала эпизод. Она спросила у В. Стуса о его заветном желании. Он ответил: "Постоять с Лаврентьевой на берегу реки". Нынешнему молодому человеку это может показаться смешным. Но мы были вот такими». Пані Олена розповіла, що разом з іншими студентами, запрошеними Василем, вона побувала у нього вдома, де, «сидя возле теплой печки, попивая чай, чувствовала на себе взгляды нашего хозяина, мягкие, внимательные. Это не был праздный интерес. Может быть, мы, пишушие, просто нуждались друг в друге, и в этом все дело. Я вынесла совершенно точное ощущение, что будут еще встречи и разговоры, что он собирается сказать мне что-то важное». Сказала ж поетичними рядками сама пані Олена:

Тридцать лет с того года прошло, с той поры, как мы вместе
От вокзала шагали гурьбой к твоей старенькой хате.

Наша молодость шла. В ней ты был воплощением чести...
А потом много лет мы не знали о нашей утрате.
В эту пропасть все кануло: наши друг другу приветы,
И влюбленность, и вера...
«Письмо без адреса», 1989 р.

(З архіву Донбаського музею Василя Стуса)

В інституті чи війську, в Києві чи Донецьку, у шкільному, студентському чи аспірантському гурті, у колі друзів чи ледь знайомих людей образ Василя Стуса міцно схоплювали людські серця і пам'ять.

Після закінчення інституту, вчителювання в селі Таужне та служби у війську був горлівський період: школа № 23, що у селищі Кіндратівка, та заняття в міському літоб'єднанні при газеті «Кочегарка». Про цікаві деталі з життя Василя Стуса дізнаємося зі споминів письменника, члена НСПУ Єгора Гончарова: «Помнится, осенью 1962 года в сентябре или октябре, Василий появился впервые у нас на занятиях литобъединения... Его внешний вид, манера держаться, неспешная грамотная речь – все говорило о том, что перед нами – образованный, воспитанный, интеллигентный человек [...]. Моя последняя встреча с Василием состоялась в январе или декабре 1963 года, в Донецком отделении Союза писателей Украины, где был организован устный литературный конкурс на лучшее художественное произведение... В небольшом зале собрались местные писатели, поэты, начинающие авторы и любители литературы. Небольшая сцена, где стоял стол и сидели члены жюри. Участники конкурса выходили на сцену, читали свои стихи и рассказы. На этом конкурсе Василию Стусу был присужден второй приз по поэзии. По прозе первый приз был присужден мне за мой рассказ «Цвет восходящего солнца». После конкурса Василий подошел ко мне и поздравил с победой, я поздравил его, мы крепко пожали друг другу руки. С тех пор Василия я больше не видел».

Доуявленню образу Стуса сприяє й невеличкий шкіц – спогад про нього доктора богословських наук, доктора філософії та мистецтвознавства, професора, академіка Академії наук Вищої школи України Дмитра Степовика. З ним оргкомітет музею пов'язують тривалі дружні зв'язки. До книгозбірні музею Василя Стуса з дарчими написами він передав велику кількість книг: авторських, з україністики та релігієзнавства. В 60-х роках він працював у республіканській молодіжній газеті «Молодь України». Коли побачив Василя Стуса у приміщенні редакції, подумав: «На цьому хлопцеві

спочиває Божий перст! Він – не од світу цього!.. Одного разу Василь сказав: «Треба довести, що Шевченко Тарас був правдивим християнином... Дімо! Думай і доведи, що Т. Шевченко не дарма названий ім'ям святого Тарасія! Доведи його православність. Ніхто цього ще не зробив, і це буде нашою передумовою – духовною передумовою – йти до самостійної України». Дмитро Власович виконав побажання Василя і зробив таку наукову роботу. Всі, хто був навіть ледь знайомий із Василем, бачили в ньому людину, яка відчувала і мислила масштабно. Отже, Василь Стус був такою людиною, яка «складала» половину, так би мовити, того гурту, де він перебував: у літстудії, в аспірантурі, на літературному вечорі, в тюрмі, бо був, як «потужний моральний генератор» (вислів С. Сверстюка). Додамо – ще й інтелектуальний.

Цілком зрозумілим є те, що через певні проміжки часу визріває потреба введення нових текстів (наукових, мемуарних тощо). Вони дають можливість по-новому осмислити навіть незначний епізод чи деталь у життєдіяльності митця. При тому, що й автори споминів, і читачі живуть в історично-контекстуальній сфері, і – звісно – часопростір впливає на те, щоб при потребі міфологізувати чи «підверстати» до сьогодення оповідь, чи враження автора.

Нами представлена частка уривків зі спогадів людей, котрі знали В. Стуса до того, як він став утіленням образу несхитної людини – борця. Через виопуклені авторські бачення прокреслюються пунктиром нові і важливі «дрібниці» життєвої драматургії Василя Стуса. Адже все сприймається людьми через призму оціночних характеристик, апелює до категорій сенсу чи моралі. У Донбаського музею Василя Стуса – тісні зв'язки з учительсько-учнівським колективом таужнянської школи Гайсинського району Кіровоградської області. Директор школи Видойна Галина Євгеніївна зі своїми вихованцями та колегами створила музей Василя Стуса. З утаємничених людських шухляд до фонду нашого музею надійшли спогади учнів Василя Стуса. З розповіді Виговської Ніни Іванівни, колишньої працівниці Вільховського лісництва: «1 вересня 1959 року з особливою цікавістю ми чекали зустрічі з новим учителем української мови і літератури. Першим уроком якраз був його урок. До класу зайшов юнак у супроводі директора школи І. А. Івасика. Директор представив нам нового вчителя. Це був В. С. Стус. Потім почалося знайомство з кожним із нас. Коли черга дійшла до мене, то він запитав мене, чи я не родичка гетьмана Виговського». Ці слова

вчителя дівчинка запам'ятала, і в подальшому вони стали їй спонукою віднайти відомості про свій родовід. А колишній продавчині магазину села Таужне Колосовській Надії Макарівні, учениці 7-го класу далекого 1959-го запам'яталося, як доброзичливо, тепло вчитель називав її Кнопочкою, бо була дуже маленька на зріст. Коли вчителя Василя Стуса виряджали до війська, він віддав усі книжки з української мови та літератури своїй вихованці, учениці 7-го класу тієї ж восьмирічної таужнянської школи Колосовській Людмилі. Людмила Павлівна (в минулому – робітниця сільського господарства) їх довго берегла, пам'ятаючи чуйність учителя, а ще – його вражаючі знання рідної мови та увагу до чистоти мовлення учнів...

Варто зазначити, що мемуарна література в атмосфері сьогоденної розкутості викликає інтерес, бо змушує мислити й переосмислювати. Престижно мати знання і власні судження, бо як говорив Василь Стус: «Всі ріки історії течуть назад». А він – це неординарність у всьому! Як сказав Михайло Хейфец, однокласник Василя Стуса, «...сьогоднішнє покоління українців залишиться в історії, прикрашене Стусом. І нащадки заздритимуть тим, хто жив з ним...». Уникати дистильованості, відчувати доторки до часу і живої людини сприяють фондові й експозиційні музейні матеріали, часткою яких є продемонстровані уривки з деяких спогадів сучасників В. Стуса. Додамо, що більшість із наведених спогадів друкуються вперше. За будь-яких часів така постать, як Василь Стус буде сприйматися озонно, бо навіть довкола спогадів про нього чи музею його імені утворюється силове поле людяності...

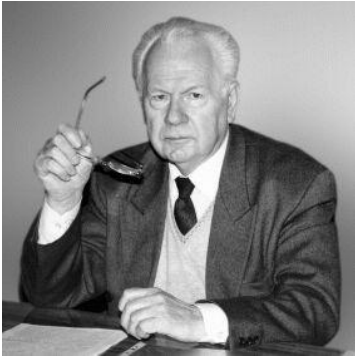
Відтепер музей збирає всіх прихильників творчості Василя Стуса в бібліотеці.

*Л. І. Єрмакова, член оргкомітету
Донбаського історико-літературного
музею Василя Стуса*

ЛІТЕРАТУРА

Степовик Д. Духовні передумови руху «шістдесятників» // Матеріали ІV обласних Стусівських читань «Василь Стус і «шістдесятництво». – Донецьк, 2009. – С. 6.

Хейфец М. Избранное : в 3-х томах / Харьков. правозащит. группа. – Т. 3. : Украинские силуэты. Военнопленный секретарь. – Х. : Фолио, 2000. – 296 с. : 12 л. ил.

30 січня

**ЗАСНОВНИК НАУКОВОЇ ШКОЛИ
ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

*До 85-річчя від дня народження
Валентина Карловича Мамутова (1928)*

Відомий вчений-юрист, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії наук України, академік Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України Валентин Карлович Мамутов народився 30 січня 1928 року у м. Одеса.

Закінчив Свердловський юридичний інститут (тепер Уральська державна юридична академія) у 1949 році за юридичною спеціальністю. Розпочав трудову діяльність у 1950 році державним арбітром в Державному арбітражі при виконкомі Свердловської обласної Ради народних депутатів. Вже 1954 року в журналі «Радянська держава і право» В. К. Мамутов опублікував свою першу наукову статтю, а ще через два роки захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата юридичних наук.

З 1956 року трудова та наукова діяльність В. К. Мамутова тісно пов'язана з Донецьким краєм. Він очолював юридичні відділи Міністерства будівництва підприємств вугільної промисловості України, Донецького раднаргоспу, Міністерства вугільної промисловості України. Досліджуючи проблеми поліпшення взаємин підприємств з вищими господарськими органами управління, правового регулювання «горизонтальних» і «вертикальних» відносин, реалізації норм права, Валентин Карлович у 1965 році захистив докторську дисертацію.

Брав участь у створенні в 1965 році Донецького наукового центру, в 1969 – Інституту економіки промисловості НАН України, заступником директора якого він був більше 20 років. У 1972 році вченого обирають членом-кореспондентом, а в 1988 – дійсним членом Академії наук України. В 1992 році організував Інститут економіко-правових досліджень НАН України і очолив його. Інститут визнано головною установою з проблем господарського права та економіки міста.

Валентин Карлович Мамутов є засновником Донецької школи господарського права. Вагомий внесок у розвиток державності він

вніс зі своїми колегами, виконавши доручення Верховної Ради і Кабінету Міністрів України щодо підготовки проекту Господарського кодексу України, прийнятого Верховною Радою України 16 січня 2003 року і з 1 січня 2004 введеного в дію. Велику увагу Валентин Карлович приділяє проблемам реструктуризації економіки регіону та попередженню її негативних соціально-економічних наслідків. Валентин Карлович Мамутов – один із авторів Закону України «Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області».

Основна увага в наукових роботах академіка В. К. Мамутова приділена актуальним проблемам управління та регулювання господарської діяльності, систематизації і кодифікації господарського законодавства. Його фундаментальні дослідження та прикладні розробки широко відомі в Україні та в наукових колах зарубіжжя. Він бере активну участь у міжнародних та регіональних наукових форумах, конференціях, працює в комітетах Верховної Ради України, публікує статті в центральних та регіональних газетах і журналах, де висловлює свої думки на злободенні питання щодо державного регулювання економіки, забезпечення економічного суверенітету держави, укріплення законодавчих основ економічної системи, гармонізації господарського права ЄС та України, соціально-економічного розвитку територіальних систем, запобігання господарським злочинам та іншим правопорушенням у сфері економіки.

Академік Валентин Мамутов є автором понад 650 наукових праць, він підготував 37 докторів та кандидатів наук. Користується авторитетом у міжнародних юридичних колах. У 2011 році експертна рада «Юридичного Вісника України» визнала В. К. Мамутова найвпливовішим юристом-науковцем.

Валентин Карлович Мамутов – член бюро Відділення економіки НАН України, член Президії та голова Координаційного бюро з господарського права Академії правових наук України, заступник голови Донецького наукового центру НАН і МОН України, позаштатний консультант Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, почесний голова Донецької обласної організації Союзу юристів України, головний редактор наукового журналу «Економіка та право» та збірника наукових праць «Вісник Інституту економіко-правових досліджень НАН України», член редколегій журналів «Вісник господарського судочинства», «Підприємництво, господарство і право» та ін.

За високі досягнення у науковій роботі та активну участь у громадській діяльності В. К. Мамутова було нагороджено орденами Дружби народів (1981), князя Ярослава Мудрого V, IV ступеня (2003, 2008), медалями «Ветеран праці» (1984), «10 років незалежності України» (2001), «20 років незалежності України» (2011), почесними грамотами Верховної Ради України (2003), Кабінету Міністрів України (2003), він є лауреатом премії НАН України ім. О. Г. Шліхтера (1982), Державної премії України в галузі науки і техніки (2003). У 2002 році В. К. Мамутов отримав звання «Почесний громадянин міста Донецьк», а в 2008 – «Почесний громадянин Донецької області».

Активна наукова і практична діяльність академіка В. К. Мамутова сприяє підвищенню значущості та престижу юридичної науки, поєднанню економічної та правової проблематики у наукових дослідженнях.

*Н. О. Орлова, учений секретар
Інституту економіко-правових
досліджень НАН України*

ЛІТЕРАТУРА

Важное направление правового обеспечения экономики – кодификация : науч. докл. / В. К. Мамутов ; НАН Украины, Ин-т экон.-правовых исслед. – Донецк : Юго-Восток, 2009. – 34 с.

Кодификация : сб. науч. тр. / В. К. Мамутов – К. : Юринком-Интер, 2011. – 248 с.

Компетенція місцевих органів виконавчої влади, регіональних і місцевих органів місцевого самоврядування у сфері господарювання : довідкове видання / упоряд. О. О. Ашурков та ін. ; за заг. ред. В. К. Мамутова ; НАН України, Ін-т экон.-правових дослідж. – К. : Юрінком-Интер, 2010. – 320 с.

Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / відп. ред. Г. Л. Знаменський, В. С. Щербина ; гол. редкол. В. К. Мамутов. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К. : Юрінком-Интер, 2008. – 713 с.

Правовое обеспечение экономического суверенитета в условиях международной интеграции : науч. докл. / В. К. Мамутов ; НАН Украины, Ин-т экон.-правовых исслед. – Донецк : Юго-Восток, 2011. – 25 с.

Предприятие и вышестоящий орган : монография /

В. К. Мамутов. – 2-е изд., доп. – Донецк : Каштан, 2010. – 290 с.

Развитие хозяйственного законодательства и хозяйственно-правовой мысли в суверенной Украине : доклад на междунар. науч.-практ. конф. «Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора», 30 сент. 2004 г. / В. К. Мамутов ; Ин-т экон.-правовых исслед. НАН Украины, Донец. нац. ун-т., экон.-правовой фак. – Донецк : ДНУ ЭПФ, 2004. – 42 с.

Хозяйственное право : учеб. для вузов / под. ред. В. К. Мамутова ; предисл. В. К. Мамутова. – К. : Юринком-Интер, 2002. – 910 с.

Хозяйственный кодекс в системе правового обеспечения отношений в Украине / В. К. Мамутов // Правовая система Украины: история, состояние и перспективы : в 5 т. – Харьков, 2011. – Т. 4. – С. 327-348.

ЛЮТИЙ

2 – 90 років від дня народження Івана Феодосійовича Дзюбана (1923–2008), українського художника-графіка, монументаліста, заслуженого художника України, нагородженого орденами Червоної Зірки, Вітчизняної Війни I ступеня, медалями. Автор плакатів «Слава героям Перекопу!», «Ширше крок на наші ниви...», «Ніхто не забутий»; вітража в Будинку культури с. Вергуни Черкаської області; етюдів «В горах Криму», «Зелені ворота. Гданськ. Польща», «Бузок», «Соняшники» та ін. Народився у с. Костянтинівка Мар'їнського району.

3 – 100 років від дня народження Катерини Олександрівни Дікштейн (1913–2005), лікаря, підполковника медичної служби, доктора медичних наук, колишнього лікаря-патологоанатома центральної міської клінічної лікарні № 1, голови Донецької обласної спілки патологоанатомів, нагородженої двома орденами Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, орденом Богдана Хмельницького, медалями.

– 80 років від дня народження Петра Олексійовича Кота (1933–2003), українського художника, заслуженого художника України, члена Національної спілки художників України. У 1986–2003 роках – голова Маріупольської організації Національної спілки художників України. Автор творів «Генерал Мачнєв», «Сергій Буров», «Вікові верби» та ін. З 1967 року жив у м. Маріуполь.

– 75 років від дня народження Петра Семеновича Пашковського (1938), гірничого інженера, першого заступника директора Науково-дослідного інституту гірничорятувальної справи і пожежної безпеки «Респіратор», наукового працівника, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України.

5 – 85 років від дня народження Анатолія Федоровича Ушкарьова (1928), українського і російського диригента, композитора, педагога, заслуженого діяча мистецтв України. Протягом багатьох років працював художнім керівником мистецьких колективів Донецька, у 1965–1969 роках був художнім керівником Донецької обласної філармонії та викладачем Донецького музично-педагогічного інституту (тепер Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва).

– 75 років від часу заснування (1938) Донецького обласного будинку народної творчості (тепер КЗК – «Донецький обласний учбово-методичний центр культури»).

8 – 100 років від дня народження Юхима Матвійовича Березовського (1913–2011), Героя Радянського Союзу. До війни працював на Костянтинівському пляшковому заводі, ст. Ясинувата.

9 – 75 років від дня народження Геннадія Георгійовича Калікіна (1938–2006), відомого оперного співака, до 1993 року соліста Донецького національного академічного театру опери і балету ім. А. Б. Солов'янека, колишнього професора кафедри академічного співу Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, народного артиста України.

10 – 95 років від дня народження Григорія Григоровича Володіна (1918–2000), донецького письменника. Автор роману «Возвращение»; повістей «Схватка», «Синий луч», «Тревога», «Под Вязьмой», «В тяжкий час», «Человеку нужен лебедь»; нарису «По следам истории» та ін.

Див.: На стремніні століття: до 85-річчя від дня народження донецького прозаїка Григорія Григоровича Володіна (1918) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 48-49.

11 – 100 років від часу (1913) як професор Катеринославського гірничого інституту М. М. Протод'яконов завершив роботу над I томом видання «Описание Донецкого бассейна».

– 80 років тому (1933) на Горлівському машинобудівному заводі запущено цех врубових машин (тепер ПАТ «Горлівський машинобудівник»).

12 – 105 років від дня народження Антона Олексійовича Губенка (1908–1939), Героя Радянського Союзу, льотчика-випробувача. Народився у с. Чичеріне Волноваського району.

– 100 років від дня народження Василя Івановича Максименка (1913–2004), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Харцизьк.

14 – 115 років від дня народження Саркіса Артемовича Саркісова (Данієляна) (1898–1937), партійного та державного діяча радянського періоду. З вересня 1933 до травня 1937 року був першим секретарем Донецького обкому КП(б)У.

15 – 105 років від дня народження Лева Іларіоновича Пузанова (1908–1965), Героя Радянського Союзу. Після війни жив у м. Єнакієве.

17 – 65 років від дня народження Леоніда Юхимовича Шайхета (1948), математика, завідувача кафедри вищої математики Донецького державного університету управління, доктора фізико-математичних наук, професора, академіка Української академії інформатики, почесного члена Нью-Йоркської академії наук, члена Товариства прикладної математики і механіки (GAMM) (Німеччина), включеного до біографічного довідника «Who-is-who in the World».

– 50 років від дня народження Віктора Миколайовича Кібенка (1963–1986), Героя Радянського Союзу, ліквідатора аварії на Чорнобильській АЕС. На початку 80-х років ХХ ст. навчаючись у Черкаському пожежно-технічному училищі МВС СРСР проходив практику у м. Макиївка.

19 – 125 років від дня народження Костянтина Карловича Сіркена (1888–1963), конструктора, який брав участь у розробці низки проектів танків, бронепоїздів, берегових і корабельних артсистем для Червоної армії, лауреата Сталінської премії. Після війни жив у м. Краматорськ і працював на машинобудівному заводі.

20 – 95 років від дня народження Степана Костянтиновича Теміра (1918–2008), педагога, краєзнавця, засновника народного музею історії с. Старомлинівка Великоновосілківського району, нагородженого орденом Вітчизняної війни I ступеня, медалями. Розробив методика етнографічних досліджень краю, за якою проведено п'ять успішних експедицій по Донецькій області.

– 80 років від дня народження Юхима Леонідовича Звягільського (1933), гірничого інженера, українського політичного діяча, єврейського громадського діяча, почесного голови ради орендарів ПАТ «Шахта ім. О. Ф. Засядька», співпрезидента Єврейської конференції України, з вересня 1993 до липня 1994 року

виконувача обов'язків прем'єр-міністра України, народного депутата України 1-6-го скликання, кандидата технічних наук, професора, Героя Соціалістичної Праці, Героя України, заслуженого шахтаря України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки, почесного громадянина м. Донецьк, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», нагородженого орденами Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора, князя Ярослава Мудрого, медалями, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, Почесною відзнакою Донецької обласної ради.

Див.: Звягільський Юхим Леонідович (коротка біографічна довідка): до 70-річчя від дня народження (1933) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 50-21.

– 70 років від дня народження Юрія Володимировича Медведєва (1943), фізика, наукового працівника, завідувача відділу електронних і кінетичних властивостей нелінійних систем Донецького фізико-технічного інституту ім. О. О. Галкіна НАН України, доктора фізико-математичних наук.

– 70 років від дня народження Василя Тимофійовича Терещенка (1943), викладача, краєзнавця, дійсного члена Наукового товариства ім. Т. Шевченка, заслуженого вчителя України, одного із засновників музею В. Гаршина, ініціатора встановлення бюстів В. Гаршину в с. Переїзне, М. Шаповалу в с. Серебрянка, М. Рибалку в с. Міньківка та ін.

21 – 60 років від дня народження Валентини Михайлівни Хобти (1953), завідувачки кафедри економіки підприємства Донецького національного технічного університету, доктора економічних наук, професора.

22 – 105 років від дня народження Василя Антоновича Головатого (1908–1979), художника, колишнього члена Національної спілки художників України. У 1949–1951 роках був головою правління Донецького відділення Спілки художників України (тепер Національна спілка художників України). Працював у галузі станкового та монументального живопису, автор творів «Пасіка», «Карпати», «Стара шахта», «Донецький пейзаж» та ін.

– 70 років тому (1943) прийнято постанову Державного комітету оборони СРСР «Про відбудову вугільних шахт Донбасу».

23 – 100 років від дня народження Віктора Полікарповича Мішеніна (1913–1990), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Донецьк, працював на Донецькому металургійному заводі (тепер ПрАТ «Донецький металургійний завод»).

– 90 років від дня народження Лілії Іванівни Тараненко (1923), українського селекціонера, колишнього старшого наукового співробітника Артемівської дослідної станції розсадництва Інституту садівництва Української академії аграрних наук, заслуженого агронома України, авторки 21 районованого сорту черешні, вишні, сливи, аличі, персика, абрикоса, яблуні, айви.

24 – 60 років від дня народження Олександра Михайловича Брюханова (1953), гірничого інженера з розробки покладів корисних копалин, доктора технічних наук, директора Державного Макіївського науково-дослідного інституту з безпеки робіт у гірничій промисловості, заслуженого шахтаря України, нагородженого орденом Дружби народів, «За заслуги» III ступеня, медалями, повного кавалера почесних знаків «Шахтарська слава», «Шахтарська доблесть».

26 – 85 років від дня народження Анатолія Миколайовича Мартинова (1928–2001), донецького письменника, лауреата регіонального конкурсу «Золотий Скіф – 2000». Автор роману «Не с неба звезды», документальної повісті «У лукоморья» та ін.

– 55 років тому (1958) Донецьку область нагороджено орденом Леніна.

28 – 115 років від часу виходу у світ (1898) книжки «Слов'янські мінеральні води Ізюмського повіту, Харківської губернії», у якій вперше були широко описані лікувальні властивості Слов'янського курорту.

– 100 років від дня народження Тимофія Сергійовича Лядського (1913–1995), Героя Радянського Союзу. До війни жив у м. Чистякове (тепер м. Торез).

– 70 років від дня народження Анатолія Михайловича Кардаша (1943), лікаря-нейрохірурга, завідувача кафедри нейрохірургії і отоневрології ФПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, головного нейрохірурга Головного управління охорони здоров'я Донецької облдержадміністрації, керівника Донецького обласного центру нейрохірургії, президента Донецького осередку Асоціації нейрохірургів, доктора медичних наук, професора, заслуженого лікаря України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, нагородженого орденами преподобного Агапіта Печерського III ступеня, рівноапостольного князя Володимира III ступеня, медалями, дипломами Міжнародного Академічного Рейтингу популярності і якості товарів і послуг «Золота Фортуна».

29 – 105 років від дня народження Михайла Семеновича Шамрая (1908–1942), Героя Радянського Союзу. В кінці 20-х років XX ст. працював на заводі у м. Маріуполь.

Цього місяця виповнюється:

– 125 років від часу приїзду (1888) російського вченого-хіміка Дмитра Івановича Менделєєва до м. Юзівка (тепер м. Донецьк) для знайомства з роботою металургійного заводу і шахт.

БЕРЕЗЕНЬ

1 – 145 років тому (1868) було укладено договір на будівництво Курсько-Харківсько-Азовської залізничної магістралі.

3 – 65 років від дня народження Надії Борисівни Метальнікової (1948), історика-архівіста, колишнього директора Державного архіву Донецької області, заслуженого працівника культури України.

7 – 90 років тому (1923) прийнято Постанову Президії ВУЦВК «Про адміністративно-територіальний поділ Донецької губернії», на підставі якої було утворено 7 округів: Бахмутський, Луганський, Маріупольський, Старобельський, Таганрозький, Шахтинський, Юзівський.

10 – 55 років від часу заснування (1958) Донецького металопрокатного заводу, ПАТ.

13 – 75 років від дня народження Григорія Йосиповича Кононенка (1938–2006), українського і російського театрального режисера, засновника Донецького театру юного глядача, народного артиста України. Народився в с. Золота Нива Великоновосілківського району.

15 – 75 років від дня народження Владислава Олексійовича Шепеленка (1938), гірничого інженера-механіка, колишнього директора шахти ім. О. О. Скочинського, кандидата технічних наук, заслуженого шахтаря України.

17 – 120 років від дня народження Олексія Івановича Бахмутського (1893–1939), винахідника першого у світі вугледобувного комбайна. Працював на шахтах Донбасу.

19 – 130 років від дня народження Артема (Федора Андрійовича Сергєєва) (1883–1921), державного і партійного діяча радянського періоду, був головою Донецького губвиконкому. Життя та діяльність пов'язані з Донбасом.

20 – 65 років від дня народження Анатолія Степановича Шульги (1948), будівельника підземних споруд і шахт, голови правління ПАТ «Донбасшахтобуд», кандидата технічних наук, нагородженого орденом «Знак Пошани», почесним знаком «Шахтарська доблесть» III ступеня, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

21 – 100 років від дня народження Петра Фомича Юрченка (1913–2002), Героя Радянського Союзу. В кінці 20-х років – на початку 30-х років ХХ ст. навчався у гірничопромисловому училищі та залізничному технікумі у м. Донецьк.

– 75 років від дня народження Василя Андрійовича Марсюка (1938), українського письменника, публіциста. Автор поетичних збірок «Червона книга кохання», «Минулому я руку подаю», «Обрії», «Сонячні терези»; роману в віршах «Донецька прелюдія»; збірки публіцистичних статей «Голос волаючого на майдані». Народився в смт Мар'їнка.

22 – 60 років від дня народження Михайла Михайловича Туркевича (1953–2003), заслуженого майстра спорту СРСР, колишнього керівника обласного альпіністського клубу «Донбас».

24 – 90 років від дня народження Олександра Сергійовича Космодаміанського (1923–2005), математика, колишнього завідувача кафедри теорії пружності та обчислювальної математики Донецького національного університету, засновника школи механіки деформованого тіла, доктора математичних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка НАН України, лауреата премії АН України ім. О. М. Динника.

– 85 років від дня народження Григорія Марковича Тимошенка (1928–1994), колишнього ректора, завідувача кафедри рудникових гідропневматичних установок і гідравліки Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України, нагородженого орденом Трудового Червоного Прапора, почесним знаком «Шахтарська слава» II та III ступеня, медалями.

25 – 90 років від дня народження Миколи Федоровича Клименка (1923–1943), Героя Радянського Союзу. До війни жив у м. Дружківка, працював на метизному заводі токарем.

– 90 років від дня народження Миколи Іларіоновича Семейка (1923–1945), двічі Героя Радянського Союзу. Народився в м. Слов'янськ.

– 75 років від дня народження Володимира Івановича Аніканова (1938), російського письменника-фантаста. Автор роману «Отчий дом»; повісті «Снежные барсы» та ін. Народився в м. Маріуполь.

– 75 років від дня народження Григорія Борисовича Хлебнікова (1938–2012), режисера драматичних театрів, доцента кафедри академічного співу Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, доцента, заслуженого діяча мистецтв України.

26 – 65 років від дня народження Олександра Андрійовича Галича (1948), відомого українського вченого-літературознавця, доктора філологічних наук, професора, відмінника освіти України,

заслуженого діяча науки і техніки України, голови Луганської обласної організації товариства «Україна-Світ» та Луганського осередку НТШ. Народився у м. Макіївка.

28 – 75 років від дня народження В'ячеслава Васильовича Мирного (1938), гірничого інженера-маркшейдера, професора кафедри маркшейдерської справи Донецького національного технічного університету, кандидата технічних наук, доцента, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, члена-кореспондента Академії гірничих наук України, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

29 – 80 років від дня народження Володимира Микитовича Піхтерева (1933–2006), шахтаря, колишнього бригадира ГРОЗ (гірників очисного забою) ВП «Шахта ім. Є. Т. Абакумова» ДП «Донецька вугільна енергетична компанія», Героя Соціалістичної Праці, заслуженого шахтаря України, нагородженого орденами Леніна, Жовтневої революції, Дружби народів, медалями.

– 50 років від дня народження Леоніда Миколайовича Лобойка (1963), професора кафедри кримінального процесу Донецького юридичного інституту МВС України, доктора юридичних наук, нагородженого відзнаками МВС України «За розвиток науки, техніки та освіти» I та II ступеня, нагрудним знаком «За відзнаку в службі» II ступеня, медаллю «За сумлінну службу» II та III ступеня.

30 – 75 років від дня народження Олексія Костянтинівича Полякова (1938), дендролога, провідного наукового співробітника відділу дендрології та квітникарства Донецького ботанічного саду НАН України, колишнього професора кафедри ботаніки та екології Донецького національного університету, доктора біологічних наук.

Цього місяця виповнюється:

– 95 років від часу виходу (1918) першого номера регіональної газети «Приазовский рабочий» (м. Маріуполь).

– 80 років від часу виходу (1933) першого номера районної громадсько-політичної газети «Мар'їнська нива».

– 80 років від часу виходу (1933) першого номера районної громадсько-політичної газети «Вісті Олександрівщини».

– 80 років від часу заснування (1933) в смт Старобешеве першої в СРСР жіночої тракторної бригади, яку очолила Парасковія Микитівна Ангеліна.

КВІТЕНЬ

3 – 75 років від дня народження Бориса Івановича Воеводи (1938–2008), українського геолога і геофізика, колишнього професора кафедри корисних копалин та екологічної геології Донецького національного технічного університету, доктора геолого-мінералогічних наук.

4 – 75 років від дня народження Олексія Олександровича Гомона (1938–2005), українського артиста балету, хореографа, професора, народного артиста України, заслуженого працівника культури України. У 1976–1981 роках працював художнім керівником та головним балетмейстером Заслуженого академічного ансамблю пісні та танцю України «Донбас».

– 65 років від дня народження Сергія Володимировича Клевцова (1948), гірничого інженера-будівельника, заступника генерального директора з адміністративно-господарської частини, рекреаційної діяльності і транспорту ТОВ «Шахтобудівельна компанія "Донецькшахтопроходка"», почесного будівельника Байконуру.

– 65 років від дня народження Олександра Анатолійовича Троянського (1948), вченого-металурга, першого проректора, завідувача кафедри електрометалургії Донецького національного технічного університету, академіка Української технологічної академії, доктора технічних наук, професора, заслуженого працівника освіти України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки.

6 – 60 років від дня народження Петра Геннадійовича Кондратенка (1953), доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри хірургії Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, голови Асоціації хірургів Донецької області, члена правління Асоціації хірургів України, члена Міжнародної асоціації

панкреатологів, Європейської асоціації ендоскопічних хірургів, Асоціації хірургів ім. М. І. Пирогова (м. Москва, Росія), російської наукової спілки «Ендоскопічна хірургія», Нью-Йоркської академії наук, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреата премії НАМН України в галузі клінічної медицини.

7 – 120 років від дня народження Василя Степановича Василька (Миляєва) (1893–1972), українського режисера, актора, педагога, театрознавця, народного артиста СРСР. У 1933–1938 роках працював у Сталінському музично-драматичному театрі (тепер Донецький національний академічний український музично-драматичний театр).

– 100 років від дня народження Мефодія Михайловича Козлітіна (1913–1986), Героя Радянського Союзу. У 1933–1935 роках жив і працював у м. Краматорськ.

– 100 років від дня народження Іллі Федоровича Тахтарова (1913–1978), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Богатир Великоновосілківського району.

– 90 років від дня народження Кіма Прокоповича Костенка (1923–1990), українського журналіста. Працював власним кореспондентом газети «Комсомольская правда» в Латвії та Україні (м. Донецьк), заступником відповідального секретаря газети «Правда», відповідальним секретарем газети «Советская культура», власним кореспондентом журналу «Новое время». Народився в м. Артемівськ.

8 – 80 років тому (1933) прийнято Постанову РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про роботу вугільної промисловості Донбасу».

10 – 80 років від дня народження Олексія Михайловича Андрєєва (1933), гірничого техника, заслуженого шахтаря України, Героя Соціалістичної Праці.

– 75 років від дня народження Миколи Григоровича Білопольського (1938), економіста, завідувача кафедри обліку і аудиту Приазовського державного технічного університету, доктора економічних наук, академіка, віце-президента Академії економічних наук України, голови Асоціації платників податків Донецької області.

12 – 80 років від дня народження Олексія Михайловича Білозерцева (1933), лікаря-хірурга, професора кафедри загальної хірургії та хірургічних хвороб стоматологічного факультету Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, професора, члена Національної спілки журналістів України, нагородженого орденом «Знак Пошани», медалями.

– 40 років тому (1973) утворено Ворошиловський район м. Донецьк.

16 – 105 років від дня народження Володимира Яковича Гаврилова (1908–1992), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Дзержинськ.

17 – 110 років від дня народження Семена Андрійовича Харчевнікова (1903–1975), Героя Соціалістичної Праці, нагородженого знаком «Почесний залізничник», медалями, колишнього депутата Верховної Ради України. Народився і жив у м. Слов'янськ.

– 80 років від дня народження Бориса Вікторовича Норе́йка (1933), лікаря вищої категорії, професора кафедри фтизіатрії та пульмонології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, члена Європейського респіраторного товариства.

20 – 75 років від дня народження Ігоря Дмитровича Сергєєва (1938–2006), російського державного та військового діяча, маршала Росії, Героя Росії. Дитинство і юність пройшли в м. Макіївка.

21 – 65 років від дня народження Володимира Олександровича Теличка (1948), художника-іконописця, заслуженого художника України, члена Національної спілки художників України. Брав участь у розписі храмів України, Росії, Білорусії, Польщі, нагороджений почесними грамотами Міністерства культури України, Донецької міської ради, Донецької обласної організації Національної спілки художників України. Автор творів «Бузок цвіте», «Квітневий полудень», «Самотнє подвір'я», «Зимовий день у Седневі» та ін.

23 – 75 років від дня народження Віталія Аркадійовича Гінзбурга (1938–2006), українського художника, майстра скляних мініатюр, народного художника України. Автор творів «Складуви», «Джерело», «Спрага», «Скоморохи» та ін. Народився у м. Костянтинівка.

– 80 років тому (1933) введено в дію Горлівський азотно-туковий завод (тепер ПАТ «Концерн Стирол»).

24 – 125 років від дня народження Івана Олексійовича Акулова (1888–1939), радянського партійного і державного діяча. Із вересня 1932 до вересня 1933 року був першим секретарем Донецького обкому КП(б)У.

25 – 90 років від дня народження Валерії Флоріанівни Даувальдер (Денерво) (1918), швейцарської художниці, скульптора, письменниці, поетеси, доктора богослов'я, академіка, почесного члена Золотого легіону ЮНЕСКО, почесного члена Російської Академії наук, Римської понтифікальної академії, Академії європейської культури, нагородженої орденом Дружби (Росія). Народилася у м. Єнакієве, де провела дитячі та юнацькі роки.

– 75 років від дня народження Володимира Тимофійовича Терещенка (1938), філолога, колишнього власного кореспондента телеканала УТ-1 по Донецькій області, заслуженого журналіста України, відзначеного Подякою Президента України.

– 65 років від дня народження Олександра Петровича Ковальова (1948), інженера-електрика, математика, завідувача кафедри електропостачання промислових підприємств та міст Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора.

26 – 120 років від дня народження Марка Микитовича Залізняка (1893–1982), краєзнавця, фотокореспондента. Знімки та інші зібрані ним історичні матеріали стали основою для створення краєзнавчого музею смт Удачне Красноармійського району.

– 90 років від дня народження Валентини Миколаївни Шустової (1923), заслуженої артистки України, дипломанта Республіканського

конкурсу артистів-читців, нагородженої орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями, Почесною грамотою Президії Верховної Ради України. Працювала артисткою розмовного жанру Донецької обласної філармонії.

27 – 125 років від дня народження Ісака Ілліча Китайгородського (1888–1965), вченого в галузі фізико-хімічної технології скла, заслуженого діяча науки і техніки Росії, лауреата Сталінської премії, двічі лауреата Державної премії СРСР, лауреата Ленінської премії, нагородженого орденами та медалями. Співпрацював з заводами із виробництва скла м. Костянтинівка. На базі заводу «Автоскло» ім. К. Т. Бондарева заснував НДІ.

28 – 130 років від дня народження Павла Васильовича Голубєва (1883–1966), українського співака, педагога, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в Бахмуті (тепер м. Артемівськ).

– 55 років з часу прийняття (1958) розпорядження Сталінського раднаргоспу № 314-р про виділення зі складу заводу ім. Ілліча Жданівського заводу важкого машинобудування (ЖЗТМ) (тепер ПАТ «Азовмаш» м. Маріуполь).

29 – 120 років від часу заснування (1893) металургійного заводу (тепер ПАТ «Дружківський машинобудівний завод»).

– 100 років від дня народження Василя Павловича Кузьміна (1913–1985), Героя Радянського Союзу. До і після війни жив і працював у смт Старобешеве.

– 90 років від дня народження Вадима Костянтинівича Пеунова (1923), донецького письменника, заслуженого працівника культури України, лауреата премії Спілки письменників СРСР, регіонального конкурсу «Золотий Скіф», почесного громадянина м. Донецьк, повного кавалера ордена «За мужність», нагородженого орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями «За відвагу», «За оборону Сталінграда», «За звільнення Білорусії», почесними грамотами Верховної Ради і Кабінету Міністрів України. Автор 59 книжок романів і публіцистики «Друзья и враги», «Любовь и ненависть», «Чекист Аверьян Сурмач», «Об исполнении доложить», «Веские доводы», «Без права на помилование», «Третьего не дано», «За любовь не судят», «Последний

шанс», «Пляска страху», «Запах чужої крові», «Нить життя», «Істина в трьох вимірах», «Мість отвергнутих богів», «Золотий хрест Савватя», «Війна очима солдата», «Між минулим і майбутнім» та ін.

Див.: Вадим Пеунов: (До 80-річчя від дня народження) : Листок-сигнал. – Донецьк, 2002. – 5 с. – (Письменники-ювіляри).

– 90 років від дня народження Петра Даниловича Горохова (1923–1994), українського хорового диригента, професора, заслуженого діяча мистецтв України, з 1970 року викладав у Донецькій державній музичній академії ім. С. С. Прокоф'єва.

– 75 років від дня народження Анатолія Григоровича Семенова (1938), економіста, професора кафедри економічної теорії Донецького національного університету, доктора економічних наук, відмінника освіти України, академіка Академії економічних наук України.

30 – 85 років від дня народження Григорія Лазаровича Навричевського (1928–2009), фотокореспондента, фотохудожника, заслуженого працівника культури України, заслуженого журналіста України, нагородженого орденом «За заслуги» III ступеня, медалями, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», лауреата регіонального конкурсу «Золотий Скіф», премії «Золоте перо Донбасу», державної стипендії для видатних діячів інформаційної сфери. Працював фотокореспондентом в газетах «Вечерний Донецьк», «Донецький кряж» та ін.

Цього місяця виповнюється:

– 85 років від часу (1928) як у м. Сталіно (тепер м. Донецьк) почав діяти водопровід.

29 квітня

**З ІСТОРІЇ ПАТ «ДРУЖКІВСЬКИЙ
МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»**

До 110-річчя від часу заснування (1893)

Публічне акціонерне товариство «Дружківський машинобудівний завод» – містоутворююче підприємство, найбільше в СНД серед виробників гірничошахтного устаткування, а за окремими видами продукції – кріплення механізовані, вагонетки шахтні й гірничорудні – монополіст галузевого ринку Східної Європи.

Історія підприємства починається в далекому 1893 році, коли французькі промисловці – акціонери Донецького товариства залізороного та сталеливарного виробництва на березі р. Кривий Торець на території селища при станції Дружківка Курсько – Харківсько – Азовської залізниці заснували чавуноливарний завод. Один з найбільших на півдні Росії, обладнаний за останнім словом техніки, завод спеціалізувався на виробництві рейкопрокату, листового та сортового заліза. Згодом, у 1898 році, поруч з чавуноливарним заводом, бельгійські промисловці побудували ще одне підприємство – Торецький сталеливарний і механічний завод, що виробляв обладнання для залізниць. Торецький завод поступався потужністю та оснащенням своєму попереднику.

На початку 20-х років ХХ сторіччя ці заводи, які за період громадянської війни зазнали значної руйнації, були об'єднані в один – Торецький сталеливарний та механічний завод ім. К. Є. Ворошилова. У його цехах почали виготовляти нескладну продукцію для вугільної промисловості та транспортної галузі Донбасу. З плином часу, вже в 1930 році вступив в експлуатацію чавуноливарний цех, заново відбудований модельний, реорганізовані в один механічний та ресорний цехи заводу, які обладнали токарними, фрезерувальними, стругальними верстатами вітчизняного виробництва. Таким чином, з 1938 року підприємство почало спеціалізуватися виключно на виробництві гірничого обладнання та освоювати виготовлення нових складних машин підземного транспорту – електровозів різних марок.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, частина обладнання була евакуйована в Олександрівськ Пермської області, а всі цехи

зруйновані. За весь період окупації міста завод ні дня не працював, але вже 9 вересня 1943 року, через два дні після визволення Дружківки, завод визнали діючим. До його швидкого відновлення доклали значних зусиль, адже державі були потрібні вугілля та метал.

Працюючи на відбудову втраченого під час війни народного господарства країни виробничий колектив заводу тісно співпрацював з науково-дослідними установами: Макіївським державним науково-дослідним інститутом з безпеки робіт у гірничій промисловості, Інститутом електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України, Донецьким індустріальним інститутом імені М. С. Хрущова (тепер Донецький національний технічний університет), Московським енергетичним інститутом ім. В. М. Молотова (тепер Національний дослідницький університет «Московський енергетичний інститут» (Росія)). Впроваджуючи найновіші технології з механічної обробки металу та зварювання завод стає піонером у галузі вугільного машинобудування, впровадження технології кокільного лиття.

Згодом, у 1958 році в Брюсселі колектив заводу отримав Гран-прі та Велику Золоту медаль за створення кріплення М77. Протягом 1963–1968 років на заводі серійно виготовляли механізовані кріплення М87Д, з 1961 до 1981 року – М87Е, на базі яких створили цілий ряд механізованих кріплень, що виготовляють на підприємстві і сьогодні: КДД, ДТ, ДТМ, ДМ, КД80, КД90, КД90Т, МТ-1,5, М87УМН, 1М88, які на відміну від серійних, виготовляються з урахуванням конкретних гірничо-геологічних умов лав шахт, а також створили механізовані кріплення АНЩ для круто падаючих пластів.

За великі успіхи у оснащенні гірничо-видобувної галузі високопродуктивним обладнанням, у 1971 році завод був відзначений найвищою нагородою СРСР – орденом Леніна.

Після реконструкції виробництва головною продукцією заводу стали механізовані кріплення, акумулятори: АРП10-900, АРП14-900; контактні електровози: АМ8Д-900, ЕК10-Т-900; шахтні вагонетки будь-якої вантажності: ВГ-2,5-900, ВГ 3,3-900, ВДК 2,5Д-900 та інші; кліті: 2КНМЗ 3,6-115; шків: КШФЗ; штовхач ТЦН з електродвигуном; підвісні пристрої: ПКН 5,5,УПБ-500, УП-3М-05; агрегати обміну вагонеток: АПГ-08, АПГ-11; секційний потяг ПС 3,5-900 та інше обладнання для шахт.

На заводі постійно проходить модернізація устаткування, оновлюється верстатний парк, введений в експлуатацію унікальний стенд для випробування секцій механізованих кріплень усіх

типорозмірів, навіть секцій з розсуненням стояків 4,5–6 м, що не має аналогів у Європі, а також стенд для випробування вагонеток ВПН, ВЛГ. Все це і багаторічний досвід дружківських машинобудівників, підкріплений потужною виробничою базою механообробного, зварювально-складального, ливарного і ковальсько-пресового виробництва дозволяє випускати продукцію, яка відповідає найвищим вимогам споживачів та світовим стандартам.

Сьогодні провідним напрямком діяльності ПАТ «Дружківський машинобудівний завод» є виробництво механізованих кріплень і агрегатів для роботи в різних гірничо-геологічних умовах з потужністю шару від 0,8 м до 4,5 м для пологих, похилих і крутих шарів, стругових установок та комплексів, скребкових конвеєрів, шахтних вагонеток, електровозів рудничних, гірвозовів, дизелевозів, верхняків металевих, стійок посадкових, устаткування з механізації поверхні шахти та околотвольних дворів, запасних частин гірничошахтного обладнання та іншої продукції для задоволення потреб вугільної промисловості.

Також підприємство спеціалізується на ремонті, оновленні та сервісному обслуговуванні гірничошахтного обладнання; наданні інженерних послуг, виконанні робіт у сфері проектування і програмного забезпечення промислового і непромислового характеру для власних потреб і стороннім замовникам; розробці, виготовленні та реалізації товарів народного споживання; здійсненні навчальної діяльності.

Щорічно підприємство представляє свої зразки нової гірничої техніки на міжнародних виставках. За високу якість продукції у 2002 році Дружківський машзавод нагороджений знаком якості «Вища проба». Ряд механізованих кріплень у 2004 році відзначено Міжнародною нагородою «Європейська якість», а 5 травня 2005 року завод сертифікований за міжнародною системою якості продукції ISO 9001:2000, і йому видано сертифікат відповідності системи якості № 05.112.026, що відповідає стандарту ISO 9001:2000 по системі Сертифікації Російського Регістра, який дає право виходу продукції на світовий ринок.

За високі трудові досягнення понад тисяча робітників нагороджена орденами і медалями, двадцяти заводчанам присвоєно почесне звання «Заслужений машинобудівник України», семеро працівників удостоєні звання «Лауреат Державної премії СРСР» і «Лауреат Державної премії України».

У 1967 році було створено музей історії заводу, який постійно

поповнюється унікальними експонатами. До послуг працівників багаті книжкові фонди однієї з найстаріших бібліотек міста. Завод має заводську газету «Дружковский машиностроитель», яка відсвяткувала своє 80-річчя. З 1953 року працівники заводу мають можливість влітку відпочивати на турбазі «Алмаз» у селі Щурове Краснолиманського району, а діти працівників – у дитячих оздоровчих центрах «Улыбка» та «Искорка». На сцені Палацу культури машинобудівників виступають аматори та відомі артисти. При Палаці працює зразковий театр танцю «Надежда», неодноразовий переможець та лауреат всеукраїнських і міжнародних конкурсів. Щорічно проводяться заводська спартакіада, чемпіонати, змагання з різних видів спорту.

*С. В. Кривоносова, завідувачка
Народного музею історії заводу*

ЛІТЕРАТУРА

Белашов Б. И. Кузнецы шахтерских рекордов : очерки из истории Дружков. машиностроит. з-да / Б. И. Белашов, А. И. Климов, А. И. Коваленко ; под. ред. Р. Д. Ляха. – Донецк : Донбасс, 1978. – 127 с. : 6 л. ил.

Давыденко А. Преодолев все трудности и тяготы восстановили родной город : [о восстановлении з-да после войны (1943–1945 гг.)] / А. Давыденко // Дружков. машиностроитель. – 2010. – 31 авг.

Дружковский машиностроительный завод // Донбасс: взгляд в будущее : Донецкая область 2000. – Донецк, 1999. – С. 116.

Кармазина И. «Дружковский машзавод» снова на подъеме / И. Кармазина // Шахтер Украины. – 2010. – 25 июня.

Коробкин О. Завод работает не сбавляя темпов производства / О. Коробкин // Дружков. машиностроитель. – 2011. – 15 февр.

Коробкин О. Напряженный ритм производства сохраняется : [о работе з-да в 2010 г.] / О. Коробкин // Дружков. машиностроитель. – 2010. – 29 сент.

Кривоносова С. Торецкое сталелитейное и механическое анонимное общество / С. Кривоносова // Дружков. машиностроитель. – 2011. – 18 нояб.

Ластович В. Дружковка – город машиностроителей / В. Ластович // Ластович В. Дружковка на пути в завтрашний день : аналит. бр. –

Донецк, 1997. – С. 9-15.

Мамишвили В. Завод – которым мы гордимся / В. Мамишвили // Дружков. рабочий. – 2008. – 30 сент.

ОАО «Дружковский машиностроительный завод»: [ист.-фактогр. справка] // Дружковка. 2000 : информ. справ. / ред.-сост. С. А. Базанов. – Дружковка, 2009. – С. 63-65.

Они руководили машиностроительным : [список рук. з-да с 1893 по 2008 гг.] // Дружков. машиностроитель. – 2008. – 22 апр.

От рельсов до суперсовременных механизированных комплексов : [основ. даты в истории Дружков. машзавода, 1893–2007 гг.] // Дружков. машиностроитель. – 2008. – 22 апр.

ПАО «Дружковский машиностроительный завод» : [справка] // Наша Дружковка. – 2011. – 21 сент.

Шнепак А. Новое оборудование Дружковского машзавода / А. Шнепак // Дружков. машиностроитель. – 2008. – 12 сент.

Шнепак А. Техническое перевооружение – главный критерий успешной работы / А. Шнепак // Дружков. машиностроитель. – 2009. – 10 июля.

ТРАВЕНЬ

1 – 90 років від дня народження Григорія Павловича Кубрака (1923–2005), донецького художника, нагородженого орденами Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ступеня, медалями. Автор діорами «Освобождение г. Сталино 8 сентября 1943 года».

2 – 80 років від дня народження Ярослава Івановича Бондаренка (1933–1993), географа, краєзнавця, колишнього доцента кафедри розвитку та розміщення виробничих сил Донецького національного університету, кандидата географічних наук, голови Донецького відділення Географічної спілки України.

3 – 90 років від дня народження Анатолія Васильовича Мельникова (1923–1944), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Дебальцеве.

4 – 75 років від дня народження Віталія Серафимовича Дзюбана (1938), інженера-електромеханіка, колишнього заступника директора з наукової роботи Українського науково-дослідного, проектно-конструкторського та технологічного інституту вибухозахищеного та рудникового електрообладнання з дослідно-експериментальним виробництвом, колишнього першого заступника директора дирекції стратегії поставок електротехнічної продукції ПрАТ «"Донецьксталь" – металургійний завод», доктора технічних наук, професора, академіка Міжнародної академії наук екології, безпеки людини та природи (МАНЕБ), лауреата премії Ради Міністрів СРСР, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, нагородженого орденом Трудового Червоного Прапора, медалями.

5 – 75 років від дня народження Володимира Івановича Совпеля (1938), лікаря, головного лікаря Центральної міської клінічної лікарні № 1 м. Донецьк, заслуженого лікаря України, нагородженого орденами Дружби народів, «Знак Пошани», медалями.

6 – 75 років від дня народження Валентина Петровича Гребняка (1938–2009), лікаря, колишнього професора кафедри фізичного виховання Донецького національного технічного університету, доктора медичних наук.

10 – 80 років тому (1933) прийнято Постанову ЦК ВКП(б) «Про зміцнення господарських і технічних кадрів вугільної промисловості Донбасу».

11 – 80 років від дня народження Віктора Івановича Силаєва (1938), гірничого інженера-електрика, колишнього професора кафедри менеджменту у виробничій сфері Донецького державного університету управління, одного з розробників автоматизованих вугледобувних комплексів, доктора технічних наук, академіка Академії інженерних наук України, Академії гірничих наук України, нагородженого Грамотою Президії Верховної Ради України.

16 – 45 років від часу заснування (1968) Донецького музично-педагогічного інституту (тепер Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва).

17 – 65 років від дня народження Анатолія Івановича Шевченка (1948), радіофізика, полковника запасу, директора Інституту інформатики і штучного інтелекту Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, доктора богослов'я, професора, голови Всеукраїнської партії духовності та патріотизму, члена Національної спілки журналістів України, гетьмана Всеукраїнської громадської організації «Українське Реєстрове Козацтво», члена Ради Українського козацтва при Президентові України, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАН України, нагородженого орденами «За заслуги» II і III ступеня, орденами преподобного Нестора Літописця та преподобного Агапіта Печерського, «Рубіновим Хрестом», лауреата премії НАН України ім. С. О. Лебедєва та літературної премії ім. Гетьмана Мазепи.

19 – 90 років від дня народження Миколи Івановича Іванова (1923–2009), колишнього завідувача відділу Інституту економіки промисловості НАН України, доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки України, члена-кореспондента АН України, лауреата премії НАН України ім. О. Г. Шліхтера, нагородженого орденами Богдана Хмельницького III ступеня, Вітчизняної війни I ступеня, «Знак Пошани», Слави III ступеня, медалями.

20 – 95 років від дня народження Костянтина Яковича Талаха (1918–1944), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Максимівка Волноваського району.

21 – 80 років тому (1933) прийнято постанову РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про реорганізацію управління шахтою, рудником і трестом в Донбасі».

– 80 років тому (1933) прийнято постанову РНК СРСР і ЦК ВКП(б) «Про заробітну плату робітників та інженерно-технічних сил вугільної промисловості Донбасу і про додаткові заходи посилення партійно-масової та профспілкової роботи».

22 – 90 років від дня народження Микола Прокоповича Протасенка (1923–2000), українського актора театру, народного артиста України. Протягом 1951–1991 року працював у Донецькому обласному українському музично-драматичному театрі (тепер Донецький національний академічний український музично-драматичний театр). Народився в м. Макіївка.

– 75 років від дня народження Миколи Григоровича Бойка (1938–2012), гірничого інженера-механіка, математика, колишнього завідувача кафедри енергомеханічних систем Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, нагородженого почесним знаком «Шахтарська слава» III ступеня, медалями.

– 65 років від дня народження Євгена Григоровича Мартинова (1948–1990), популярного естрадного співака і композитора. Дитинство та юність пройшли в м. Артемівськ.

– 60 років від дня народження Лілії Іванівни Дмитриченко (1948), економіста, завідувачки кафедри економічної теорії Донецького національного університету, доктора економічних наук, професора, академіка Академії економічних наук України, відмінника освіти України.

24 – 80 років від дня народження Анатолія Варфоломійовича Левенця (1933–1999), колишнього головного художника Донецького

національного академічного українського музично-драматичного театру, заслуженого діяча мистецтв України.

26 – 90 років від дня народження Івана Івановича Староконя (1923–1995), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Антонівка Мар'їнського району.

27 – 90 років від дня народження Вадима Євгеновича Нейєнбурга (1923–2006), гірничого інженера-шахтобудівника, колишнього завідувача відділу гірничої економіки Донецького вугільного інституту (тепер ДП «Донецький науково-дослідний вугільний інститут»), наукового співробітника Інституту економіки промисловості НАН України, доктора економічних наук, академіка Академії економічних наук України, нагородженого орденами Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, медалями, Грамотою Президії Верховної Ради України, почесними грамотами Президії НАН України, Донецької обласної ради та ін.

– 65 років від дня народження Олександра Олександровича Волкова (1948), льотчика-космонавта СРСР, Героя Радянського Союзу, нагородженого орденами Жовтневої революції, Дружби народів, «За заслуги» III ступеня, Орла II ступеня, медалями, командора ордена Почесного легіону (Франція). Здійснив три космічні польоти. Народився в м. Горлівка.

29 – 65 років від дня народження Геннадія Аркадійовича Мороза (1948), донецького письменника, редактора телебачення, лауреата літературної премії ім. В. Сосюри, почесного громадянина м. Березани. Автор поетичних збірок «Сині паморозки», «Море», «Вересневі дні», «Земля», «Вулиця Якірна», «Ратуша», «Замок дитинства мого», «Ринкова площа», «Квиток до Березан»; книжки віршованих усмішок «Шляк трафив».

31 – 90 років від дня народження Івана Федоровича Фатєєва (1923–1997), Героя Радянського Союзу, почесного громадянина м. Донецьк і м. Познань (Польща). Після служби в армії жив і працював у м. Донецьк.

Цього місяця виповнюється:

– 105 років від часу приїзду (1908) на гастролі до Маріуполя трупи В. Е. Мейерхольда – Товариство нової драми, в якій під псевдонімом Басаргіна грала дружина великого поета, дочка вченого-хіміка Д. І. Менделєєва, Любов Дмитрівна Блок.

– 85 років від часу заснування (1928) лікарні ім. К. Є. Ворошилова, з 1958 року – обласна клінічна лікарня ім. М. І. Калініна (тепер Донецьке обласне клінічне територіальне медичне об'єднання).

– 75 років від часу виходу (1938) першого номера селидівської міської газети «Наша зоря».

– 20 років від часу виходу (1993) першого номера донецької регіональної газети «Криминал-Експрес».

ЧЕРВЕНЬ

1 – 50 років від часу заснування (1963) Донецького обласного міжколгоспного об'єднання «Облміжколгоспбуд» (тепер Концерн «Донецькоблагробуд»).

3 – 95 років від дня народження Володимира Федотовича Демури (1918–1940), Героя Радянського Союзу. Народився у м. Красноармійськ.

– 75 років тому (1938) вийшов Указ Президії Верховної Ради СРСР про розділення Донецької області на Сталінську і Ворошиловградську.

– 70 років від дня народження Миколи Степановича Какоркіна (1943), полковника міліції, провідного юрисконсульта Донецького Головного штабу, колишнього проректора з кадрів Донецького училища міліції МВС України (тепер Донецький юридичний інститут МВС України), заслуженого працівника міліції СРСР, нагородженого почесною грамотою МВС України, медалями.

5 – 95 років від дня народження Василя Дмитровича Йолкіна (1918–2001), Героя Радянського Союзу. До війни жив у м. Єнакієве.

– 80 років від дня народження Михайла Сидоровича Ковальчука (1933), художника, заслуженого художника України, колишнього головного художника Донецького академічного ордена Пошани обласного російського драматичного театру (м. Маріуполь).

6 – 75 років від дня народження Анатолія Івановича Наумова (1938), донецького письменника-гумориста, драматурга. Автор гумористичних збірок «Вызываю на ринг!», «Соленый нектар», «Журавль в руке», «Голубая мечта», «Контрольный поцелуй», «Шерше ее, шерше его...» та ін. Народився у м. Красний Лиман.

– 65 років від дня народження Володимира Вікторовича Кондратьєва (1948), донецького письменника. Автор творів «Надежная кровля», «Стена», «Четвертый – Третий», «После дуэли», «Алиби для всех», «Алиби для одного», «Гонки на выживание», «К одиннадцати – туз».

7 – 790 років від часу битви (1223) руських дружин із монголо-татарськими загарбниками на річці Калка (тепер територія Новоазовського району).

– 90 років від дня народження Михайла Макаровича Колосова (1923–1996), російського письменника, нагородженого орденами Вітчизняної війни I ступеня, Червоної Зірки, медалями. Автор роману «Три круга войны», «Мальчишки», «Зеленый гай», «Три куля черных сухарей» та ін. Народився у м. Авдіївка.

– 70 років від дня народження Григорія Кириловича Кривобока (1943), лікаря-патофізіолога, професора кафедри патологічної фізіології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, лауреата премії НАМН України.

8 – 195 років від часу (1818) приїзду до Маріуполя Олександра I.

– 80 років від дня народження Юрія Макаровича Кавуна (1933–2007), інженера-будівельника, колишнього професора кафедри фізики нерівноважних процесів, метрології та екології Донецького національного університету, доктора технічних наук, академіка Української технологічної академії.

10 – 90 років від дня народження Івана Терентійовича Пузанова (1923–2007), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Дзержинськ.

– 75 років від дня народження Віталія Андрійовича Павловського (1938), інженера-електрика, доцента кафедри електричних станцій Донецького національного технічного університету, кандидата технічних наук, донецького поета, члена Національної спілки письменників України, лауреата літературної премії ім. В. Сосюри. Автор збірок «Три дороги», «Зоря на склі», «Станція надії – Межова», «Божа пташка», «В години прозрінь», «Часоплин», «Тривоги днів», «Чолом до добра».

11 – 85 років від дня народження Фелікса Давидовича Кривіна (1928), українського, єврейського письменника. Автор гумористичних збірок «Карманная школа», «Калейдоскоп», «Ученые сказки», «Гиацинтовые острова», «Хвост павлина», «Всемирная история в анекдотах», «Тюрьма имени свободы», «Брызги действительности», «Полусказки и другие истории», «Избранное» з серії «Антология сатиры и юмора России XX века» та ін. Народився в м. Маріуполь.

– 55 років від дня народження Петра Євгеновича Гайворонського (1958), педагога, краєзнавця, археолога, старшого викладача суспільних дисциплін Красноармійського педагогічного училища, голови Красноармійського краєзнавчого товариства «Оберіг», кореспондента часопису українців Австралії та Нової Зеландії «Вільна думка», члена Національної спілки журналістів України, Національної спілки краєзнавців України та Всеукраїнської творчої спілки «Конгрес літераторів України». Автор повісті «Чорний колір – шляхетний колір»; збірок «Шахтарська балада», «Струни душі», «Смішинки з дитячих вуст», «Вибрані твори»; книжок з краєзнавства «Вугільні підприємства Красноармійська», «Красноармійське педагогічне училище: Історія і сучасність», «По чорне золото»; документальної повісті «Микола Момот: Життя без антрактів» та ін.

12 – 115 років від дня народження Івана Мефодійовича Манагарова (1898–1981), генерал-полковника, Героя Радянського Союзу. Народився в м. Єнакієве.

– 105 років від дня народження Гаврила Власовича Діденка (1908–1970), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Горлівка.

– 75 років від дня народження Олександра Дмитровича Патричі (1938), українського спортсмена, борця, судді національної категорії, директора Маріупольської спеціалізованої ДЮСШ олімпійського резерву з різних видів боротьби, голови Донецької обласної Федерації боротьби куреш, члена Президії Федерації грецьких товариств України (ФГТУ), члена Конгресу ФГТУ, заслуженого тренера України, почесного майстра спорту СРСР, нагородженого Почесною грамотою Президента України. Народився в с. Малоянисоль Володарського району.

13 – 75 років від дня народження Анатолія Михайловича Брижаньова (1938–1997), інженера-геолога, колишнього декана гірничо-геологічного факультету Донецького національного технічного університету, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, премій ім. О. О. Скочинського, Міністерства геології СРСР.

15 – 90 років від дня народження Андрія Тимофійовича Зоненка (1923–2000), заслуженого журналіста України, нагородженого орденами Вітчизняної війни II ступеня, Трудового Червоного Прапора, медалями. Працював редактором міських газет в Дружківці, Харцизьку, Маріуполі, обласних газет «Радянська Донеччина» та «Социалистический Донбасс», республіканської газети «Правда України». Народився у селі радгоспу «Октябрський» (тепер с. Кучерів Яр) Добропільського району.

– 70 років від дня народження Євгена Семеновича Лебедева (1943), скрипаля, професора кафедри струнно-смичкових інструментів Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, кандидата мистецтвознавства, доцента.

16 – 105 років від дня народження Павла Павловича Гевеке (1908–2006), донецького скульптора, члена Національної спілки художників України, нагородженого орденом Великої Вітчизняної війни, медаллю «За оборону Сталінграда». Працював у галузі станкової і монументальної скульптури. Автор низки скульптур і пам'ятників Донецька та Донецької області: «Менделєєв у шахті»,

пам'ятник Богдану Хмельницькому, композиції до пам'ятника «Чапаєв», горельєфів на фасадах будівель Донецької ОУНБ ім. Н. К. Крупської, ДонВУГІ (тепер ДП «Донецький науково-дослідний вугільний інститут») та ін.

– 80 років від дня народження Веніаміна Наумовича Амідана (1933–2005), гірничого інженера-механіка, колишнього професора кафедри економічної кібернетики Донецького національного університету, завідувача відділу правових проблем розвитку територіальних систем Інституту економіко-правових досліджень НАН України, віце-президента АТ «DANKO», генерального директора технопарку «Ресурси Донбасу», голови Донецького регіонального відділення Академії технологічних наук України, академіка, доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, нагородженого орденами Святої Софії, Сократа, Пошани, медалями «Ветеран праці», «За звитягу і працю».

Див.: Амідан Веніамін Наумович: До 70-річчя від дня народження (1933) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 52-54.

17 – 115 років від часу введення в дію (1898) «Макіївського металургійного заводу», ПрАТ.

Див.: Патріарх індустріального Донбасу (100 років від дня введення в дію (1898) Макіївського металургійного заводу ім. С. М. Кірова) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 73-77.

18 – 105 років тому (1908) стався вибух метану на Макаріївському руднику Риковських копалень, внаслідок якого загинуло 270 осіб.

– 95 років від дня народження Івана Михайловича Павлова (1918–1981), Героя Радянського Союзу. До війни працював на коксохімічному заводі у м. Єнакієве, у місті йому встановлена пам'ятна стела.

19 – 85 років від дня народження Бориса Мойсейовича Каца (1928–2005), вчителя історії, колишнього директора ЗОШ № 20 II ступеня Калінінського району м. Донецьк, заслуженого вчителя

України, нагородженого орденом «Знак Пошани», медаллю А. С. Макаренка.

– 80 років від дня народження Леоніда Соломоновича Малінова (1933), інженера-металурга, завідувача кафедри матеріалознавства зварювального факультету Приазовського державного технічного університету, доктора технічних наук, професора.

– 75 років від дня народження Володимира Геннадійовича Команова (1938), українського конструктора ракетно-космічної техніки, помічника генерального директора ДП «Виробниче об'єднання "Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова"», голови Дніпропетровської обласної організації Республіканської партії України, кандидата технічних наук, Героя України, заслуженого машинобудівника України, лауреата Ленінської премії, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, члена-кореспондента Міжнародної академії космонавтики, почесного громадянина м. Дніпропетровськ, нагородженого Почесною відзнакою Президента України. Народився у м. Волноваха.

22 – 75 років від дня народження Віктора Олександровича Корчемагіна (1938), гірничого інженера-геолога, професора кафедри корисних копалин та екологічної геології Донецького національного технічного університету, доктора геологічних наук, професора.

25 – 95 років від дня народження Віктора Миколайовича Литвинова (1918–2010), українського журналіста, нагородженого орденами Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, «За мужність», медалями. Працював у газетах міст Слов'янськ, Горлівка.

27 – 85 років від дня народження Володимира Івановича Распопова (1928–2011), конструктора гірничих машин, колишнього завідувача відділу головного конструкторського проекту інституту ДП «Донгіпровуглемаш», заслуженого винахідника України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки.

28 – 120 років від дня народження Юхима Ісайовича Білостоцького (1893–1961), українського скульптора, автора пам'ятника героям-стратонавтам у м. Донецьк.

7 червня

ІСТОРИЧНА БИТВА

*До 790-річчя від часу битви (1223)
руських дружин із монголо-
татарськими загарбниками
на річці Калка*

У 1223 році на степовій донецькій річці Калка відбулася історична битва давньоруських воїнів та їх союзників половців з монголо-татарськими загарбниками, яка стала початком наполегливої та героїчної боротьби Давньої Русі з жорстокими та підступними завойовниками.

Навесні 1223 року на слов'янські землі прийшло двадцятитисячне монголо-татарське військо, яке Чингізхан, під командуванням своїх найближчих помічників Субедея і Джебе, відправив до Східної Європи для проведення стратегічної розвідки. Кривавий шлях війська починається від стін раніше підкореної Бухари, пролягає через Північний Іран, Азербайджан, вірменські і грузинські землі, де квітучі міста перетворили на попіл, а осередки опору жорстко придушують. Зіткнувшись на Північному Кавказі з об'єднаними силами аланів (предків сучасних осетинів) і половців, монгольські полководці спочатку розладнали договір союзників, потім розбили військо аланів, а міста, селища їх і сусідніх народів пограбували і спалили.

І ось настала черга розправитися з половцями або кипчаками, які до моменту появи монголо-татар, вже близько двохсот років, населяли степи Східної Європи.

Монголо-татари з нечуваною швидкістю вриваються з гірських тіснин Кавказу в половецький степ і мчать на північ, а потім на захід, переслідуючи і знищуючи половців. Під нищівними ударами завойовників один за іншим падають половецькі об'єднання, головні стійбища – зимовища степовиків захоплюються і руйнуються, багато половців та ханів гинуть у нерівній битві з ворогом.

Звістка про татар, їх жорстокість, підступність та хитрість досягає Києва та інших міст Русі.

У Галич, до князя Мстислава Удалого, з проханням про допомогу примчав його тесть – половецький хан Котян, дивом уцілілий у кривавій м'ясорубці. Відклавши усі справи, галицький князь у супроводі половецьких ханів відправляється в Київ до князя Мстислава Романовича з проханням підняти Русь на боротьбу з ворогом.

Рада князів підтримує прохання половців і приймає рішення про організацію спільного походу проти завойовників, бо багатовіковий досвід боротьби руського народу зі степовими кочівниками підказував, що ворог не зупиниться біля порога держави і тому його необхідно як найшвидше відігнати від рубежів русичів, і краще це зробити в степу на кордоні, не пускаючи ворога в межі країни.

Під час з'їзду князів до Києва прибувають татарські послы і пробують зруйнувати русько-половецький союз, але їх пропозицію відхиляють, а послів вбивають.

Русь почала готуватися до походу. Збір всіх дружин призначили в кінці квітня у Заруба, в сімдесяти кілометрах на південь від Києва.

Від Заруба по правому берегу Дніпра піші та кінні дружини: київська, галицька, волинська, чернігівська, смоленська, курська, турово-пінська, путивльська, переяславська двинулись на південь. Шлях війська лежав до Варязького острова (острів Хортиця), де була призначена переправа через Дніпро. Одночасно до місця переправи прибули «галицькі вигонці» (васали галицького князя). Тут же до російського війська приєднуються і половці.

Несподівано в російський табір прибувають нові татарські послы з колишніми пропозиціями: спільно розправитися з половцями. Але і ці пропозиції були залишені без уваги. Послів відпускають.

По мосту, влаштованому з пов'язаних між собою човнів, війська переходять на лівий берег Дніпра, де відразу ж зустрілися з монгольськими розвідувальними (летючими) загонами і молодий волинський князь Данило Романович з невеликим загonom скаче у степ подивитися «небачену рать». Погоня триває недовго, бо монголи на своїх прудконогих кониках умчали в степ, встигнувши обсіпати грядкою стріл своїх переслідувачів. Галицький князь Мстислав Удалий «з тисячею воїнами» теж направляється в степ, де нападає на монгольський авангард і розбиває його.

Восьмиденний перехід від Дніпра до берегів Калки був особливо важким для русько-половецького війська. Стояла нестерпна спека. Постійно турбували раптові напади монгольських роз'їздів. Ворог заманював військо все далі в степ. Був винищений руський авангард,

який потрапив у пастку біля самої Калки.

За твердженням істориків, в битві на Калці при невеликому розходженні в озброєнні і структурі військ, сили сторін були приблизно рівні. Відмінності були в організації військ і тактиці ведення бою.

Ще до початку бою монголо-татари дізналися про склад і озброєння всього руського війська. Руське ж військо бачило перед собою тільки невеликі загони монгольського авангарду, нічого не знаючи про кількість і склад головних сил супротивника.

Основні сили монголо-татарського війська стояли за Калкою і чекали підходу руських для рішучого бою.

Підійшовши до Калки і виявивши головні сили противника, руські війська зупинилися і теж зайняли свої позиції. Дружина Мстислава Удалого, що складалася з кінних і важкоозброєних піших воїнів, переправилася на лівий берег і розташувалася уздовж річки. Важкоозброєна кіннота волинського князя Данила Романовича висунулася вперед, як ударна сила. Попереду встала половецька легка кіннота. Дружина Мстислава Чернігівського зайняла позиції біля переправи з обох берегів Калки, а Мстислав Київський зі своєю дружиною, що складалася переважно з піших воїнів, залишилися в резерві і влаштували свій стан на високому правому березі річки. Свій табір кияни огородили возами та киями, зробивши його недоступним для ворожої кінноти.

Рано вранці 7 червня розпочався бій.

Першими в битву вступили половці. За ними в ряди противника вклинилися воїни Данила Романовича, який на самому початку бою отримав рану в груди від удару ворожого списа, але поля битви не залишив і продовжував крушити ворогів. За ними до бою стали воїни Мстислава Удалого, потім дружини смоленських, курських, переяславських князів. Хоробро билися руські воїни з монголами. Здавалося, ще трохи і ворог почне тікати. І він, дійсно, почав відступати. Але це був тактичний маневр. Як тільки за відступаючими монголами кинулися половці, а за ними – руські дружини, головні сили монголо-татарського війська розсунулися, перебудувалися і почали обходити фланги русичів. А перед руським військом відкрився залізний лад одягненої в броню важкої монгольської кінноти. Від її потужного натиску першими побігли половці, мнучи бойові порядки русичів, змітаючи табір і війська біля переправи. Здригнулися і руські дружини і почали відступати. А «крила» монгольських основних сил

звужували кільце оточення.

Почалася жорстока рубка. Тисячі руських воїнів полягли на полі бою, а ті, кому вдалося вирватися з оточення, кинулися до Дніпра, де була переправа. Здавалося, там мав бути порятунок.

Осадивши табір київського князя, який так і не прийняв зі своєю дружиною участі в битві, і залишивши для цього невелику частину війська, монголи кинулися в погоню за відступаючими. Переслідувачі не щадили нікого. У степу між Калкою і Дніпром залишилися лежати тисячі рядових воїнів, шестеро давньоруських князів, в тому числі Мстислав Чернігівський і його син. Врятувавшись з поля бою втечею, першими до Дніпра із залишками своїх дружин прискакали Мстислав Удалий та Данило Романович, переправившись на правий берег, вони дали наказ знищити човни.

У цей час на берегах Калки дружина Мстислава Романовича, князя київського, закріпившись на крутому березі річки, три дні успішно відбивала ворожу облогу. Не добившись успіху, монголо-татари використали традиційний підступний прийом – підіслали в табір киян зрадника – воєводу бродників Плоскиню, який дав клятву і пообіцяв, що всіх воїнів і князів відпустять за викуп, якщо вони складуть зброю. Але як тільки воїни позбулися зброї, сам зрадник зв'язав князя київського та інших князів і видав їх татарам. Усіх воїнів тут же було вбито, а п'ятьох князів умертвили під дошками настилу, на якому бенкетували завойовники.

Чорна звістка розлетілась по всій Русі. Літописець зазначав, що Земля Руська від початку свого не знала ще такого лиха.

На берегах Калки, як свідчать літописи, полягли останні руські богатирі-витязі: Олексій Попович і його слуга Тороп, Добриня Рязанич на прізвисько Золотий пояс.

Як могло статися, що «військо прекрасне, бадьоре, сильне зовсім зникло?»: – запитує історик М. М. Карамзін в «Історії держави Російської». Це питання непокоїло і стародавніх літописців. Записуючи розповідь про битву на Калці зі слів її учасників, вони головну провину за поразку поклали на галицького князя Мстислава Удалого, який не узгодив свої дії з київським князем і вступив у бій, сподіваючись на легку та швидку перемогу і не бажаючи ні з ким ділитися лаврами переможця. Засудили літописці і дії київського князя, який, спостерігаючи із свого табору, як монголи б'ють руські війська, нічим їм не допоміг.

Негативно на ході битви позначилася відсутність єдиного

командування. Ще напередодні походу за місце головного воєначальника між собою сперечалися київський і галицький князі, які, відправляючись в похід, так і не вирішили цього питання. Ці чвари роз'єднали князів, послабили міць руського війська, яке монголо-татари розбили по частинам.

А завойовники були спаяні залізною дисципліною і єдиним командуванням. Монгольське військо було мобільне і стрімке, командувачі використовували невідомі русичам тактичні прийоми, такі як: охоплення з флангів, тиллові удари, введення у вирішальний момент бою важкої, одягненої в броню, кінноти. Все це і вирішило результат битви.

Отже існувало багато причин, що призвели до трагічних наслідків, але головна з них це роздробленість руських земель, відсутність консолідації всіх, у тому числі військових сил давньоруського суспільства.

Пройде час і військо руської держави відродиться, виробить свою стратегію і тактику в боротьбі із завойовниками. І через два з половиною століття руський народ скине ненависне монголо-татарське ярмо.

*О. Я. Привалова, завідувачка відділу
дорадянського періоду Донецького
обласного краєзнавчого музею*

ЛІТЕРАТУРА

Абуков С. Калка, май 1223. История одной битвы / С. Абуков // Жизнь. – 2007. – 24 мая. – С. 3.

Костыря И. С. Дума о битве на реке Калке / И. С. Костыря // Донбасс. – 2000. – 25 мая.

Кузьменко А. В. Битва «на Калках» с монголо-татарами : [(1185,1223 гг.) взгляд художеств. и документ., топоним, обоснование] // А. В. Кузьменко Заповедные сокровища Каменных Могил / А. В. Кузьменко, А. П. Черных. – Донецк : Норд-Пресс, 2007. – С.144-160.

Саенко Р. И. Битва на реке Калка : [древних русичей с монголо-татарами в 1223 г.] // Р. И. Саенко Мариуполь – мой любимый город... : очерки по истории города и края. – Мариуполь : ММК им. Ильича, 2009. – С. 24-36.

ЛИПЕНЬ

1 – 85 років від дня народження Олени Іванівни Харламової (1928), колишнього провідного наукового співробітника Інституту прикладної математики і механіки НАН України, доктора фізико-математичних наук, професора, нагородженої орденом «Знак Пошани».

– 75 років від дня народження Віктора Олексійовича Кузіна (1938), гірничого інженера, професора кафедри менеджменту у виробничій сфері Донецького державного університету управління, доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента Академії гірничих наук України, лауреата премії ім. О. О. Скочинського.

– 40 років від часу (1973) виходу першого номера газети «Вечерний Донецк».

2 – 75 років від дня народження Германа Тихоновича Коновалова (1938), артиста балету, колишнього балетмейстера-репетитора Заслуженого ансамблю пісні та танцю України «Донбас», заслуженого артиста України.

– 65 років від дня народження Володимира Васильовича Данилова (1948), радіофізика, завідувача кафедри радіофізики Донецького національного університету, доктора технічних наук, професора.

3 – 80 років від дня народження Бориса Івановича Яценка (1933–2005), українського літературознавця, дослідника староукраїнської літератури, зокрема: «Слово о полку Ігоревім», «Велесова книга», «Слово о погибелі Руської землі», «Слово Данила Заточеника», а також давніх письмен у знахідках археологів. Закінчив Горлівський педагогічний інститут іноземних мов (тепер Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»).

5 – 80 років від дня народження Валентина Вікторовича Фінагіна (1933–2001), економіста, політеконома, колишнього заступника директора з науки Інституту економіко-правових досліджень НАН України, наукового працівника, доктора

економічних наук, професора, академіка Академії економічних наук України, лауреата премії НАН України ім. О. Г. Шліхтера.

7 – 85 років від дня народження Віктора Яковича Седуша (1928), інженера-механіка з металургійного обладнання, професора кафедри механічного обладнання заводів чорної металургії Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, виконавчого директора української Асоціації механіків «АссоМ», академіка підйомно-транспортної АН України.

8 – 65 років від дня народження Зінаїди Петрівни Азарової (1948), юриста, судді Донецького апеляційного господарського суду, заслуженого юриста України, почесного члена Співки юристів України, нагородженої Почесною ювілейною відзнакою Вищого арбітражного суду України.

12 – 90 років тому (1923) було прийнято Постанову ЦК РКП(б) «Про відбудову шахт Донбасу».

– 85 років від дня народження Петра Семеновича Вариводи (1928–1996), українського диригента, заслуженого діяча мистецтв України. У 1963–1964 роках працював диригентом Донецького національного академічного театру опери та балету ім. А. Б. Солов'яненка.

13 – 70 років від дня народження Петра Васильовича Доброва (1943), історика, декана історичного факультету Донецького національного університету, доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника освіти України, академіка Української академії історичних наук, почесного краєзнавця Донеччини, лауреата премії НАН України, ім. Дмитра Яворницького, нагородженого орденом «За заслуги» III ступеня, почесними грамотами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

14 – 80 років від дня народження Володимира Михайловича Хлєстова (1933), інженера-металурга, доцента кафедри металознавства та термічної обробки металів Приазовського державного технічного університету, кандидата технічних наук.

15 – 105 років від дня народження Бориса Леонтійовича Горбатова (1908–1954), українського письменника, сценариста, лауреата двох Сталінських премій II ступеня, нагородженого орденами Вітчизняної війни I ступеня, Червоної зірки, «Знак Пошани», медалями, життя і творчість якого пов'язані з Донбасом. Автор романів «Мое поколение»; повістей «Алексей Куликов, боец», «Непокоренные»; п'єси «Юность отцов»; оповідань «Обыкновенная Арктика», «Письма к товарищу»; кіносценарію «Донецкие шахтеры» та ін.

Див.: Славний син Донецького краю: 90 років від дня народження Бориса Леонтійовича Горбатова (1908–1954) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 61-66.

– 90 років від дня народження Олександра Дмитровича Васильчука (1923–1998), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Макіївка.

– 85 років від дня відкриття (1928) в м. Сталіно (тепер м. Донецьк) першої трамвайної лінії по вул. Артема – від центру міста до залізничного вокзалу.

– 65 років від дня народження Володимира Івановича Тарабановського (1948), заступника донецького міського голови, начальника управління будівництва і перспективного розвитку Донецької міської ради, заслуженого будівельника України, лауреата Державної премії України в галузі архітектури.

18 – 75 років від дня народження Станіслава Віталійовича Жуковського (1938), донецького поета, колишнього голови Донецького обласного відділення Національної спілки письменників України, лауреата літературної премії ім. В. Сосюри. Автор поетичних збірок «Прагнення краси», «На перехрестях долі», «Вітер часу», «Коля», «Заповітний степ», «Освідчення в любові», «Сонцецвіт», «Цвітуть абрикоси», «Залюблений в грозу» та ін.

Див.: Станіслав Віталійович Жуковський: 60 років від дня народження (1938) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 67-72.

– 75 років від дня народження Володимира Георгійовича Попова (1938), філософа, колишнього завідувача кафедри філософії Донбаської національної академії будівництва і архітектури, викладача вищої школи, доктора філософських наук, професора.

19 – 90 років від дня народження Миколи Лук'яновича Ярим-Агаєва (1923–2012), хіміка, вченого у галузі хімічної термодинаміки, колишнього завідувача кафедри фізичної та органічної хімії Донецького національного технічного університету, доктора хімічних наук, професора.

– 80 років від дня народження Віктора Миколайовича Єльського (1933), лікаря, завідувача кафедри патологічної фізіології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента Академії медичних наук України, заступника голови Співки патофізіологів України, члена Європейської спілки з вивчення шоку, міжнародних спілок з патофізіології, нейроендокринології, лауреата премій НАМН України, нагородженого почесним знаком «Шахтарська слава» III ступеня, медалями.

21 – 90 років від дня народження Вадима Петровича Коменданта (1923–1949), Героя Радянського Союзу. У дитячі та юнацькі роки жив в м. Іловайськ.

– 65 років від дня (1948) введення в дію прокатного стану на металургійному комбінаті «Азовсталь» у м. Маріуполь.

23 – 90 років від дня народження Івана Івановича Меркушева (1923–1999), Героя Радянського Союзу. Жив у м. Донецьк.

24 – 65 років від дня народження Анатолія Івановича Корольова (1948), юриста, колишнього першого заступника начальника Головного управління МВС України в Донецькій області, генерал-майора міліції, нагородженого почесними відзнаками МВС України, знаками «Хрест Слави», «За відзнаку в службі» II ступеня, медалями.

– 70 років від дня народження Геннадія Вікторовича Горра (1943), механіка, доктора фізико-математичних наук, професора, члена Національного комітету України з теоретичної і прикладної механіки, Американської математичної спілки, Інституту прикладної математики і механіки НАН України, лауреата премії НАН України ім. О. М. Крилова.

25 – 90 років від дня народження Леонтія Ілліча Гавриленка (1923–1957), Героя Радянського Союзу. Народився у м. Єнакієве.

– 70 років від дня народження Олексія Павловича Федорова (1943), викладача, керівника хору Донецького музичного училища, голови хорового товариства ім. М. Д. Леонтовича Донецького обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки, лауреата премії ім. С. С. Прокоф'єва.

28 – 75 років від дня народження Геннадія Петровича Єрхова (1938), історика, професора кафедри всесвітньої історії Донецького національного університету, доктора історичних наук, професора, нагородженого орденом Трудового Червоного Прапора, медалями.

30 – 80 років від дня народження Ірини Петрівни Горницької (1933), селекціонера-біолога-ботаніка, колишнього провідного наукового співробітника групи тропічної та субтропічної флори Донецького ботанічного саду НАН України, доктора біологічних наук, лауреата премії Президії НАН України ім. Л. П. Симиренка, нагородженої дипломом переможця обласного конкурсу «Ділова книга Донбасу – 2002». Авторка збірок лірики «Песни сердца и души», «Я жизнь пою, я жизнь люблю».

31 – 75 років від дня народження Миколи Миколайовича Капусти (1938), відомого донецького художника-карикатуриста, графіка, редактора відділу ілюстрацій газети «Жизнь», заслуженого журналіста України, члена Національної спілки журналістів України, Національної спілки художників України, лауреата понад 70 міжнародних та національних виставок карикатури. Нагороджений медалями «Ветеран праці», ВДНГ, лауреат премії ім. В. Шутова.

Див.: Гросов О. Я. Майстер української карикатури: до 70-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Капусти (1938) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2008. – Донецьк, 2007. – С.71-73.

Цього місяця виповнюється:

– 100 років від часу заснування (1913) Ямського (Сіверського) доломітного комбінату (тепер ДП «Изосэв – 1» ЗАТ «Изосэв»).

13 липня

ФУНДАТОР ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ ДОНБАСУ

*До 70-річчя від дня народження Петра
Васильовича Доброва (1943)*

Добров Петро Васильович народився 13 липня 1943 року у м. Сніжне Донецької області у багатодітній родині шахтаря. Петро був сьомою дитиною в родині, тому почав працювати вже з п'ятнадцяти років. Спочатку – на сільськогосподарських роботах у радгоспі ім. Челюскінців Шахтарського району, по закінченні школи – поштарем у Сніжнянській конторі зв'язку, коли досяг вісімнадцяти років – молотобійцем на шахті «Ремівська-Східна».

У 1962 році Петро став студентом історико-філологічного факультету Шахтинського педагогічного інституту (Росія). У жовтні того ж року був призваний до лав армії. Після строкової служби, перевівся до Донецького державного університету (тепер Донецький національний університет) на історичний факультет, який з відзнакою закінчив у 1969 році.

Починаючи з першого курсу брав участь у роботі студентського наукового товариства. У 1967 році за дослідження «Прорив Міус-фронту та його значення у визволенні Донбасу» став лауреатом Першого Всесоюзного конкурсу студентських наукових робіт у м. Ленінград (тепер м. Санкт-Петербург, Росія); у 1968 – лауреатом Другого Всесоюзного конкурсу за висвітлення теми «Визволення Донбасу від німецько-фашистських загарбників». За успішну роботу в студентському науковому товаристві 1969 року нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти СРСР.

Під час навчання став найактивнішим учасником студентського будівельного руху: Джетигари Кустанайської області (Казахстан), Сахалін (Росія), Польща, Німеччина – ось неповна географія його трудових мандрівок.

У 1969 році за розподілом Міністерства освіти України залишився працювати асистентом на кафедрі історії КПРС. У 1971 році на Всесоюзному зльоті студентів серед двох з половиною тисяч бійців студентських будівельних загонів, аспірантів, комсомольців та профспілкових активістів – посланців з усіх вищих навчальних

зкладів Радянського Союзу був і Петро Добров.

1970 року вступив до аспірантури при кафедрі історії КПРС Донецького державного університету, і вже у 1973 році достроково захистив кандидатську дисертацію під керівництвом професора М. Ф. Хорошайлова. Того ж року почав працювати лектором Донецького міського комітету Компартії України та старшим викладачем вечірнього університету марксизму-ленінізму. Упродовж 10 років був позаштатним лектором Донецького обкому Компартії України, заступником голови правління Донецької міської організації товариства «Знання».

Після закінчення докторантури Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова і успішного захисту докторської дисертації працював на посаді професора кафедри історії України і виконував обов'язки заступника декана факультету. Загальний стаж викладацької роботи П. В. Доброва на посадах асистента, старшого викладача, доцента, професора кафедри історії України складає 42 роки. З 1999 року є академіком і членом президії Української академії історичних наук.

Маючи досвід підготовки видання «Історія міст і сіл Української РСР. Донецька область», у 2001 році ініціював створення Інституту історії Донбасу. На правах фундатора був обраний його директором. Сьогодні колектив інституту, до складу якого входять провідні вчені вузів Донецької області, плідно працює над восьми томною енциклопедією Донбасу.

П. В. Добров доклав значних зусиль для проведення першої в Україні наради деканів історичних факультетів і у 2001 році був обраний Головою Ради деканів історичних факультетів класичних університетів.

Обіймаючи посаду декана факультету з власної ініціативи провів одинадцять міжнародних наукових студентських конференцій: «Історія очима молодих дослідників», «Велика війна очима молодих дослідників», «Україна в системі міжнародних відносин очима молодих дослідників», «Велика Перемога: погляд із сьогодення» та ін.

З 1999 року П. В. Добров виконує обов'язки Голови спеціалізованої вченої ради з захисту кандидатських дисертацій, а в 2001 році – очолив першу в історії Донецького національного університету Спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських та докторських дисертацій. За час роботи спецради докторами та кандидатами наук стали 236 здобувачів з Донецька та інших міст України.

У 2002 році став членом Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій у Східноукраїнському національному університеті ім. Володимира Даля у м. Луганськ.

З 1998 року П. В. Добров є заступником відповідального редактора журналу «Вісник Донецького університету. Серія Б: Гуманітарні науки»; з 1999 року – головний редактор двох фахових видань: «Історичні та політологічні дослідження», «Археологічний журнал»; з 2008-го – журналу «Грані історії». З 2006 року рішенням Президента Республіки Білорусь для білоруських істориків, які друкують свої праці в науковому збірнику «Історичні та політологічні дослідження», він є фаховим. З 2009 року Петро Васильович – член редколегії «Журналу російських та східноєвропейських досліджень» (м. Москва, Росія).

Під керівництвом П. В. Доброва при кафедрі історії України Донецького національного університету працює археологічна науково-дослідницька група університетської держбюджетної теми, якою видано вісім томів збірника «Степи Европы в эпоху средневековья» та три томи збірника «Структурно-семиотические исследования в археологии», які є фаховими. У збірниках надруковані праці вчених України, Росії, Молдови, Сполучених Штатів Америки, Японії, Румунії.

П. В. Добров є автором понад 270 наукових і науково-методичних праць, 35 брошур, 52 одноосібних та колективних монографій. Тільки протягом 2010 року він опублікував 6 статей в фахових виданнях, 1 монографію, 2 підручники «Історія України: текст лекцій та структурно-логічні схеми» та «Аграрний Донбас в роки Великої Вітчизняної війни», які рекомендовані Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальні посібники для студентів вищих навчальних закладів.

Петро Васильович є помічником-консультантом народного депутата України (Партія регіонів, 4–6-го скликання), випускника історичного факультету Донецького національного університету, однокурсника, доктора історичних наук, професора Стояна Олександра Миколайовича.

Як провідний вчений, він має свою наукову школу з основним напрямком «Історія Другої та Великої Вітчизняної війни» та цілу плеяду вихованців, з них 39 кандидатів та 14 доктори наук. Під його керівництвом зараз готується 6 кандидатських та 4 докторські дисертації. П'ятеро докторів наук А. В. Бредіхін, А. В. Гедьо,

В. В. Задунайський, В. А. Моргун, І. Я. Тодоров та 8 кандидатів, яких підготував П. В. Добров, працюють на історичному факультеті.

Петро Васильович долучився до підготовки 27-томної праці «Реабілітовані історією». Уже вийшло вісім томів, у яких опубліковано матеріали про масові репресії в Донецькій області в роки тоталітарного режиму. Він бере активну участь у написанні «Книги пам'яті» з метою вшанування учасників бойових дій (фронтовиків), партизанів та підпільників, які померли в післявоєнні роки. Вже виданий двадцять перший том, присвячений Донецькій області.

Наукова громадськість та державні органи гідно відзначили повсякденну напружену працю Петра Васильовича – він має звання: «Заслужений працівник освіти України» (2001); «Почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців» (2008), «Почесний краєзнавець Донеччини» (2008), «Заслужений професор Донецького національного університету» (2011). Є лауреатом премій ім. Дмитра Яворницького (2001), НАН України за цикл праць «Рух опору в Україні в роки Великої Вітчизняної війни» (2008). За свої заслуги нагороджений Почесною відзнакою Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту України «За активну громадську діяльність» (2007), почесними грамотами Верховної Ради України «За особливі заслуги перед українським народом» (2007), Виконкому Донецької міської ради «За плідну наукову діяльність, високий професіоналізм, значний особистий внесок в розвиток науки і освіти» (2007), Кабінету Міністрів України (2008), Міністерства освіти і науки України «За багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність» (2008), Почесним знаком Донецької обласної Ради «За сумлінну наукову діяльність, високий професіоналізм, значний внесок в розвиток науки і освіти» (2008).

Нагороджений знаком ЦК ВЛКСМ «За активну роботу у студентських загонах», орденом «За заслуги» III ступеня (2009), медаллю «За звитягу» (2011), пам'ятним знаком «Афганська Слава» (2011), орденом Української православної церкви «У благословення за труди на благо святої церкви» (2011).

*П. В. Єгоров, доктор економічних наук,
професор Донецького національного
університету*

ЛІТЕРАТУРА

Добров Петр Васильевич : [биография] // Судьбоносная снежнянская земля (история города Снежное с древнейших времен) / Н. В. Бривко, В. В. Луцай, О. И. Бривко [и др.] ; глав. ред. Р. Ф. Огренич. – Донецк, 2011. – С. 28.

Добров П. В. Боротьба з дитячою безпритульністю та бездоглядністю в перші післявоєнні роки (на прикладі Донбасу) / П. В. Добров, І. М. Грідіна, Н. М. Касьянова ; Донец. нац. ун-т, істор. ф-т. – Донецьк : Донбас, 2011. – 223 с.

Добров П. В. Діти і підлітки Донбасу в умовах великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) / П. В. Добров, Я. С. Овчинникова ; Донец. нац. ун-т, істор. ф-т, Ін-т істор. Донбасу ДонНУ. – Донецьк : Донбас, 2012. – 297 с.

Добров П. В. Історико-культурні цінності Східної України в роки Великої Вітчизняної війни : монографія / П. В. Добров, І. М. Грідіна, В. Є. Калашнікова ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк : ДонНУ, 2011. – 215 с.

Добров П. В. Система освіти в Донбасі у роки Великої Вітчизняної війни : монографія / П. В. Добров, М. О. Бистра ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк : Норд-Прес, 2006. – 274 с.

Добров П. В. Судьбы, опаленные войной : истор.-мемориал. издание / П. В. Добров, Л. И. Суюсанов ; ред. А. Л. Третьяк, С. В. Горбатенко, Донец. обл. орг. Укр. Союза ветеранов Афганистана (воинов интернационалистов). – Донецк : Кальмиус, 2012. – 558 с. – (Афганцы Донбасса).

Добров П. В. Трудовая деятельность женщин Донбасса в годы Великой Отечественной войны (1941–1945 гг.) / П. В. Добров, И. М. Есип. – Донецк : Друк-Инфо, 2000. – 239 с.

Добров П. В. Шахтарі України в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.) / П. В. Добров, Л. І. Суюсанов ; Донецьк. нац. ун-т, Донецьк. юрид. ін-т, Луганськ. держ. ун-т внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – Донецьк : Норд-Прес, 2009. – 199 с.

СЕРПЕНЬ

1 – 100 років від дня народження Дмитра Степановича Доценка (1913–1991), Героя Радянського Союзу. До війни працював токарем на машинобудівному заводі у м. Горлівка.

– 100 років від дня народження Михайла Васильовича Симонова (1913–2004), Героя Радянського Союзу. Народився у смт Войковський Амвросіївського району.

– 90 років від дня народження Олексія Миколайовича Мироненка (1923–1959), Героя Радянського Союзу. До війни закінчив дев'ять класів та навчався в аероклубі у м. Часів-Яр Артемівської міської ради.

– 75 років від дня народження Юрія Семеновича Доронченка (1938–2008), українського актора, народного артиста України, працював у Донецькому академічному ордену Пошани обласному російському драматичному театрі (м. Маріуполь).

– 70 років від дня народження Володимира Михайловича Маркова (1943), інженера-механіка, заступника директора Управління магістральних газопроводів «Донбастрансгаз», заслуженого працівника промисловості України, нагородженого орденом «За заслуги» III ступеня.

3 – 75 років від дня народження Олега Терентійовича Мінька (1938), українського художника, завідувача кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв, члена Національної спілки художників України, заслуженого художника України, народного художника України. Автор творів «Композиція з прямокутників», «Біль», «Смерть кошового», «Трипілля», «Бандурист», «Пророк» та ін. Народився в м. Макіївка.

5 – 90 років від дня народження Віктора Івановича Мариніна (1923–1943), Героя Радянського Союзу. Загинув під час бою в с. Сергіївка Слов'янського району, де і похований.

10 – 65 років від дня народження Юрія Олександровича Колоцея (1948), історика, юриста, генерального секретаря ЗАТ «Футбольний клуб "Шахтар"», члена виконкому Федерації футболу України, члена

ради професіональної футбольної ліги України, члена Національної спілки журналістів України, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», народного депутата України.

11 – 75 років від дня народження Леоніда Яковича Бондарева (1938–1997), науковця-педагога, доктора педагогічних наук, одного з перших в Україні ініціаторів модульної системи освіти, колишнього професора Донецького національного університету.

12 – 80 років тому (1933) на металургійному комбінаті «Азовсталь» (тепер ПАТ «Металургійний комбінат "Азовсталь"») була задута доменна піч №1.

13 – 115 років від дня народження Володимира Гнатовича Заболотного (1898–1962), українського архітектора, засновника і президента Академії архітектури України, автора проекту будинку Верховної Ради України, конкурсних проектів індустріально-збірних одноповерхових житлових будинків для міст і робітничих селищ Донбасу, лауреата Сталінської премії, Державної премії України в галузі науки і техніки, нагородженого орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, медалями.

– 60 років від дня народження Сергія Борисовича Тулуба (1953), гірничого інженера-економіста, українського політика, доктора технічних наук, Героя України, народного депутата України 5 та 6-го скликань, голови Черкаської обласної державної адміністрації, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, повного кавалера почесних знаків «Шахтарська слава» та «Шахтарська доблесть», нагородженого орденом «За заслуги» III ступеня, медаллю «За трудову доблесть», почесними грамотами Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України. Народився в м. Донецьк.

15 – 100 років від дня народження Івана Гнатовича Мейлуса (1913–1987), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Донецьк.

– 75 років від дня народження Георгія Васильовича Цикури (1938), українського художника, члена Національної спілки художників України, лауреата обласної виставки-конкурсу «Донецьк і донеччани».

Працює в галузі декоративно-ужиткового мистецтва (ювелірні та ювілейні вироби). Автор творів: кулон «Фантазія», блюдо «Донбас», гарнітур «Весна», «Осінь» та ін. Живе і працює в м. Донецьк.

– 35 років від дня народження Лілії Олександрівни Подкопаєвої (1978), української спортсменки (спортивна гімнастика), тренера-викладача, судді міжнародної категорії, менеджера зовнішньоекономічної діяльності, заслуженого майстра спорту України, абсолютної чемпіонки XXVI Олімпійських ігор в Атланті, дворазової абсолютної чемпіонки світу та Європи, багаторазової чемпіонки України, організаторки турніру «Золота лілія», нагородженої орденами «За заслуги» II ступеня, княгині Ольги III ступеня, Святого Станіслава, хрестом «За мужність», Почесною відзнакою Президента України, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, медалями. Народилася в м. Донецьк.

16 – 65 років від дня народження Євгена Ісааковича Юліша (1948), лікаря-педіатра, завідувача кафедри пропедевтичної педіатрії Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, професора.

17 – 95 років від дня народження Володимира Васильовича Венедиктова (1918–2010), викладача, відомого краєзнавця, ініціатора створення та першого керівника музею в Новоазовській ЗОШ № 1, автора краєзнавчих публікацій.

– 90 років від дня народження Григорія Федосійовича Кривди (1923–1997), українського письменника, лауреата літературної премії ім. В. Сосюри. Автор поетичних збірок «Весняна повинь», «Любисток», «Донецькі будні», «Зоре моя», «Гомін землі», «Дорогами рідного краю», «Совість іде по землі», «Чистоводиця», «Щедрий світ», «За відрогами літ», «Дума про матір», «Пролог», «Зимові краплі», «До рідного дому» та ін. З 1949 року жив і працював у м. Донецьк.

– 75 років від дня народження Геннадія Дмитровича Попандопула (1938), лікаря, завідувача хірургічного відділення Інституту невідкладної і відновної хірургії ім. В. К. Гусака НАМН України, професора кафедри хірургії ім. В. М. Богославського Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, заслуженого лікаря України, кандидата медичних наук.

18 – 70 років тому (1943) розпочалася Донбаська наступальна операція радянських військ Південного і Південно-Західного фронтів з визволення краю від німецько-фашистських загарбників.

– 60 років тому (1953) Указом Президії Верховної Ради України сел. Червоноармійське Добропільського району віднесено до категорії міст районного підпорядкування та перейменовано на Добропілля.

19 – 90 років від дня народження Миколи Федоровича Волошина (1923–1998), Героя Радянського Союзу. До війни працював токарем на заводі у м. Слов'янськ, після війни обіймав посаду судді народного суду в м. Єнакієве.

20 – 65 років від дня народження Ольги Федорівни Новикової (1948), економіста, наукового працівника, завідувачки відділення соціально-економічних проблем Інституту економіки промисловості НАН України, доктора економічних наук, професора, лауреата премії НАН України ім. М. І. Туган-Барановського.

– 60 років тому (1953) Указом Президії Верховної Ради України селища Катик, Олексієво-Орлівка та Ольхівчик об'єднано в місто та перейменовано на Шахтарськ.

21 – 105 років від дня народження Олександра Остаповича Авдеєнка (1908–1996), російського письменника, драматурга, кіносценариста, нагородженого орденами Вітчизняної війни I ступеня, Червоної Зірки, «Знак Пошани», медалями. Автор прозових творів «Труд», «Я люблю», «Это твой свет», «Весна», «Над Тиссой»; діалогії «Вся красота человечества. Слово о войне и мире»; п'єси «Ровесники» та ін. Народився в м. Макіївка.

– 80 років від дня народження Ростислава Олександровича Синька (1933–2010), українського кінорежисера, скульптора, заслуженого працівника культури України, нагородженого орденом «За заслуги» III ступеня. Народився у с. Степано-Кринка Амвросіївського району.

22 – 125 років від дня народження Вітольда Степановича Пака (1888–1965), гірничого інженера, доктора технічних наук, професора, першого в Донбасі академіка АН України, засновника Донецької

школи гірничих механіків, колишнього завідувача кафедри гірничої механіки, декана гірничого факультету Донецького індустріального інституту (тепер Донецький національний технічний університет), лауреата Державної премії СРСР, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», нагородженого орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, медалями.

– 115 років від дня народження Дмитра Миколайовича Медведєва (1898–1954), організатора і учасника партизанського руху в Україні, Героя Радянського Союзу. У 1930–1931 роках працював у Сталінському обласному управлінні НКВС.

25 – 90 років від дня народження Валентина Миколайовича Зінченка (1923–1986), Героя Радянського Союзу. До війни закінчив 8 класів і аероклуб у м. Єнакієве.

– 90 років від дня народження Юрія Костянтиновича Суботіна (1923–1996), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Макіївка.

– 80 років від дня народження Віктора Борисовича Проскури (1933), лікаря-травматолога, колишнього професора кафедри травматології, ортопедії і хірургії екстремальних ситуацій ФПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук.

– 75 років від часу заснування (1938) комбінату «Донецьквугілля» (тепер ДП «Донецька вугільна енергетична компанія»).

27 – 70 років від дня народження Олексія Івановича Полякова (1943), українського художника-живописця, заслуженого художника України, члена правління Донецької обласної організації Національної спілки художників України. Автор робіт «Полевые ромашки», «Натюрморт», «Зима в Константиновке», «Легенда о старой мельнице», «Зимний вечер» та ін. Живе і працює в м. Донецьк.

28 – 90 років від дня народження Олександра Авксентійовича Коки (1923–2010), оперного, камерного співака, колишнього професора кафедри академічного співу Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, доцента, заслуженого артиста України,

нагородженого орденами «За мужність», Вітчизняної війни II ступеня, «Знак Пошани», Почесною грамотою Президії Верховної Ради України.

31 – 90 років від дня народження Вадима Пантелеймоновича Дойчева (1923–1945), Героя Радянського Союзу. До війни жив у м. Слов'янськ.

Цього місяця виповнюється:

– 115 років від часу заснування (1898) Краматорського металургійного заводу ім. В. В. Куйбишева, ВАТ.

ВЕРЕСЕНЬ

3 – 90 років від дня народження Ігоря Микитовича Сєдака (1923–2009), українського архітектора, дослідника, педагога, заслуженого архітектора України, лауреата Державної премії СРСР за ландшафтну архітектуру центру м. Донецьк. Автор генерального плану Донецьк – Макіївка.

– 75 років від дня народження Алли Костянтинівни Терещенко (1938), українського музикознавця, доктора мистецтвознавства, професора, члена-кореспондента Національної Академії мистецтв України. Народилася в м. Костянтинівка.

5 – 90 років від дня народження Грицька Пилиповича Бойка (1923–1978), українського дитячого письменника, перекладача. Автора книжок «Моя Донеччина», «Будемо шахтарями», «Вітчизна в нас одна», «З Донецького краю», «Ми з Донбасу», «Шахтарочка», «Вірші-веселинки» та ін. Народився в смт Оленівка Волноваського району.

6 – 65 років від дня народження Івана Петровича Щиголева (1948), вчителя математики Донецького ліцею «Колеж» ім. Г. А. Штейна, заслуженого вчителя України, нагородженого почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, управління освіти Донецької міської ради, лауреата Міжнародного Академічного Рейтингу популярності і якості товарів і послуг «Золота Фортуна».

8 – 70 років від дня звільнення (1943) м. Сталіно (тепер м. Донецьк) від німецько-фашистських загарбників.

– 70 років від часу відновлення (1943) діяльності комбінату «Сталінвугілля», згодом «Донецьквугілля» (тепер ДП «Донецька вугільна енергетична компанія»).

9 – 70 років від дня народження Лариси Михайлівни Кузьменко (1943), економіста, наукового працівника, наукового співробітника Інституту економіки промисловості НАН України, доктора економічних наук, професора.

10 – 85 років від дня відкриття (1928) першого на Донеччині українського драматичного театру «Дондерждрама».

– 85 років від дня народження Бориса Семеновича Панова (1928–2011), українського геолога, колишнього завідувача кафедри корисних копалин та екологічної геології Донецького національного технічного університету, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка АН вищої школи України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, відзначеного нагородою Ярослава Мудрого АН вищої школи України, почесного професора Цзилінського університету (КНР).

12 – 75 років від дня народження Геннадія Леонідовича Щурова (1938), донецького поета, лауреата обласної літературної премії ім. П. Ангеліної, обласної комсомольської премії ім. Артема, нагородженого почесним знаком «Шахтарська слава» III ступеня. Автор поетичних збірок «За все земное», «Зайка хозяйничает», «Тысячелистник», «Наследство», «Вечный календарь», «Неприкосновенный запас», «Правота», «На расстоянии любви», «Над светлым полем», «Так жить», «Клинопись», «Однокоренные слова»; повісті «За живой водой»; перекладів творів Т. Шевченка, П. Тичини, В. Сосюри, М. Стельмаха, І. Драча, Д. Павличка та багатьох інших українських письменників.

Див.: Геннадій Леонідович Щуров: 60 років від дня народження (1938) // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 78-81.

13 – 60 років від дня народження Євгена Івановича Іванова (1943), інженера-механіка, заступника директора навчально-наукового

інституту механіки і транспорту Приазовського державного технічного університету, кандидата технічних наук, доцента.

15 – 95 років від дня народження Андрія Яковича Ткаченка (1918–1978), Героя Радянського Союзу. Народився на ст. Кутейникове Амвросіївського району.

– 90 років від дня народження Михайла Ілліча Фесенка (1923–2004), Героя Радянського Союзу, почесного громадянина м. Красний Лиман. Народився в м. Красний Лиман.

– 85 років від дня народження Василя Семеновича Ісадченка (1928–2010), гірничого інженера-механіка, колишнього доцента кафедри основ проектування машин ім. О. М. Первушина Донецького національного технічного університету, кандидата технічних наук, доцента.

– 70 років від дня народження Геннадія Володимировича Куклашова (1943), українського архітектора, члена Спілки архітекторів СРСР, члена Національної спілки архітекторів України.

16 – 125 років від дня народження Володимира Матвійовича Богославського (1888–1953), хірурга, вченого, педагога, одного з засновників Сталінського медичного інституту (тепер Донецький національний медичний університет ім. М. Горького) і всіх хірургічних кафедр вишу, засновника Сталінської (Донецької) обласної станції переливання крові, засновника наукових напрямів у лікуванні виразкової хвороби і пухлин шлунково-кишкового тракту. Очолював кафедру госпітальної хірургії, що розташовувалася на базі Обласної центральної клінічної лікарні (тепер Інститут невідкладної і відновної хірургії ім. В. К. Гусака НАМН України), де разом із співробітниками клініки розробив низку нових розділів хірургії з діагностики та лікування спонтанної гангрени, гнійних процесів в легенях, раку стравоходу і сечового міхура, нагородженого орденом Вітчизняної війни I ступеня, орденом Червоної Зірки, орденом Леніна, медалями.

17 – 75 років від дня народження Віктора Захаровича Спусканюка (1938), інженера-механіка, старшого наукового співробітника відділу технологічних досліджень процесів гідропресування Донецького фізико-технічного інституту ім. О. О. Галкіна НАН України, доктора технічних

наук, професора, лауреата премії Ради Міністрів СРСР, члена-кореспондента Академії технологічних наук України.

18 – 95 років від дня народження Миколи Івановича Непрана (1918), критика і літературознавця, відомого донецького журналіста, колишнього літературного редактора газети «Радянська Донеччина».

19 – 65 років від дня народження Надії Володимирівни Ткаченко (1948), викладача фізичної культури і спорту, тренера-викладача з легкої атлетики, чемпіонки XXII Олімпійських ігор (Москва, 1980), дворазової чемпіонки Європи (1971, 1978), багаторазової чемпіонки СРСР та рекордсменки світу в легкоатлетичному п'ятиборстві, заслуженого майстра спорту СРСР, почесного громадянина м. Донецьк, нагородженої орденом Трудового Червоного Прапора, Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, почесним знаком Національного олімпійського комітету України. У Донецьку більше 30 років проводиться турнір імені Надії Ткаченко.

20 – 100 років від дня народження Михайла Івановича Морозова (1913–1990), гірничого інженера, Героя Соціалістичної Праці, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава», нагородженого багатьма орденами і медалями. У 1934–1940 роках навчався у Донецькому індустріальному інституті (тепер Донецький національний технічний університет).

– 100 років від дня народження Леоніда Івановича Глібова (1913–1943), Героя Радянського Союзу. Жив у м. Єнакієве.

– 90 років від дня народження Василя Кириловича Єгубченка (1923–1944), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Михайлівка Олександрівського району.

– 70 років від дня народження Володимира Семеновича Бойка (1938), почесного президента ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча», Героя України, заслуженого металурга України, народного депутата України 4, 5 і 7-го скликання, почесного громадянина м. Маріуполь, почесного президента футбольного клубу «Іллічівець», двічі лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, удостоєного звання «Людина року – 1997», повного кавалера ордена «За заслуги», нагородженого орденами «Знак Пошани»,

Данила Галицького, золотою медаллю Всесвітньої академії інтелектуальної власності.

22 – 160 років від дня народження Леонтія Опанасовича Балджи (Хонагбея) (1853–1918), грецького поета, одного із засновників поезії греків Приазов'я.

25 – 70 років від часу смерті (1943) Кузьми Якимовича Гурова, генерал-лейтенанта, члена військової ради Південного фронту. Похований й у м. Донецьк.

26 – 100 років від дня народження Костянтина Діонисовича Карицького (1913–2002), Героя Радянського Союзу. До війни працював на будівництві металургійних заводів у м. Маріуполь.

28 – 105 років від дня народження Олександра Адамовича Яковицького (1908–1985), Героя Радянського Союзу. Народився в селищі Оленівські Кар'єри (тепер м. Докучаєвськ).

– 70 років тому (1943) прийнято Постанову ЦК ВЛКСМ «Про організацію молодіжних бригад щодо відбудови та монтажу енергетичних та металургійних підприємств Донбасу».

– 65 років від дня народження Валерія Костянтиновича Івченка (1948), лікаря, вченого в галузі ортопедії та травматології, ректора Луганського державного медичного університету, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, члена правління Асоціації ортопедів-травматологів України, головного редактора «Українського журналу екстремальної медицини імені Г. О. Можаяєва», нагородженого Почесною грамотою Верховної Ради України. Народився в м. Макіївка.

30 – 150 років від дня народження Матвія Тимофійовича Васильєва-Святошенка (1863–1961), українського композитора, диригента, заслуженого діяча мистецтв України. Працював у музично-драматичних театрах Артемівська, Донецька, Харкова.

Цього місяця виповнюється:

– 235 років від часу заснування (1778) м. Маріуполь.

– 235 років від часу заснування (1778) м. Авдіївка.

– 90 років від часу виходу (1923) першого номера літературного журналу «Забой» (тепер літературно-художній та громадсько-політичний журнал «Донбас» Національної спілки письменників України).

Див.: Журналу «Донбас» – 75 // Знаменні і пам'ятні дати Донецької області в 1998 році. – Донецьк, 1997. – С. 82-85.

– 60 років від часу створення (1943) КП «Шляхове ремонтно-будівельне управління» м. Донецьк.

8 вересня

ПАМ'ЯТЬ СЕРЦЯ

*До 70-річчя від часу звільнення (1943)
м. Донецьк від німецько-фашистських
загарбників*

Одним із важливих джерел вивчення історії є мемуарні документи. Спогади очевидців доповнюють офіційну версію будь-яких історичних подій особистими спостереженнями і враженнями їх учасників.

Цікавими є краєзнавчі мемуарні джерела, що висвітлюють історію Донеччини за часів Великої Вітчизняної війни і, зокрема, періоду визволення м. Сталіно (тепер м. Донецьк) від німецько-фашистських загарбників. Свої спогади про це залишили як мешканці міста, які пережили війну, так і учасники тих кровопролитних визвольних боїв.

У мемуарах згадується про те, що зробили з квітучим містом фашисти після його окупації. Окупаційна влада та німецькі війська захопили кращі будинки, які належали радянським установам та організаціям. Будинок Рад на площі ім. Леніна перейшов до відомства Германа Герінга. У будинку Держустанов (сьогодні це Концертний зал ім. С. Прокоф'єва) розмістилася гітлерівська контора, яка мала назву «Сільгоспкоманда». Саме її працівники конфіскували в селян усі залишки врожаю 1941 року і контролювали поставки зерна і худоби з колгоспів та радгоспів (фашисти зберегли ці сільгоспідприємства на окупованій території) для потреб німецької армії. За спроби невиконання поставок було назначене покарання: ув'язнення або страта заручників – селян з того села, громада якого не сплатила таку данину. У будівлі Нарпіту, що знаходилась праворуч від кінотеатру ім. Т. Шевченка, містилася комендатура. За спогадами одного зі старожилів міста Олега Дем'яновича Кріцина, на цьому будинку з балкону верхнього поверху до низу звішувався вузький прапор зі свастикою. Найкращий в місті будинок – Палац піонерів уподобав мер міста П. Г. Петушков. Містом їздили німецькі військові автомобілі, на обшивці яких були намальовані зображення хижих

тварин: вищиреної вовчої пащі (так позначалися штабні машини), ведмедя (машини піхоти). У дитячому парку біля Державного банку височіла шибениця, де публічно страчували мирних мешканців за будь-яку провину. За даними Державного архіву Донецької області, людей вішали і на вуличних ліхтарях, і навіть на деревах. Шибениці стояли по вулиці Артема від залізничної станції до центрального базару, який знаходився на той час за ЦУМом. Це, звичайно, дуже короткий огляд спогадів старожилів-донеччан про те, що було в місті за німецької окупації.

Про те, як визволяли місто, свідчать мемуари учасників боїв за м. Сталіно. Один з визволителів – майор В. М. Кудінов згадував, що воїни 50 гвардійської стрілецької дивізії, яка наступала по Макіївському шосе (тепер проспект Ілліча) і однією з перших увірвалася до міста, ще здалеку побачили, що столиця шахтарського краю охоплена полум'ям: безперервне море вогню, догори здіймалися величезні стовпи чорного диму, що закривали півнеба. Було видно, як вогонь перекидався з одного будинку на інший. Під час відступу німецька армія виконувала наказ Генріха Гімmlера про тотальне знищення усього, що доводилося залишати. Артилеристи радянських військ з іншого боку р. Кальміус, аби зашкодити підпалювачам, намагалися їх відігнати артобстрілом. Але, звичайно, це була стрілянина «по горобцях», та й за артилерійським статутом вони не мали права цього робити. Ввечері, коли дивізія переправилася через річку і увійшла до міста, бійців зустріли вулиці у вогні. Для того, щоб проїхати, водії змочували в річці фуфайки, комбінезони та накривали ними бензобаки машин, на себе натягали протигази. 119-й гвардійський артилерійський полк на великій швидкості пройшов через усе місто і до ранку 8 вересня всі його батареї вишикувалися на південній околиці міста. Біля Центральної поліклініки теж стояли гармати. До вечора була звільнена залізнична станція Рутченкове.

Генерал-майор А. С. Владичанський, який на той час мав звання полковника і командував 50-ю гвардійською стрілецькою дивізією, згадував, як гвардії майор Міцков, командир саперного батальйону Олександров, командир кулеметно-зенітної роти гвардії старший лейтенант Власов на мотоциклі вирвалися вперед і, прокладаючи собі шлях гранатами та автоматними чергами, увірвалися на Радянську площу та підняли прапор 50-ї дивізії над Будинком Рад. Це був єдиний прапор дивізії, який було піднято над містом. Інші прапори були просто червоною тканиною, тобто імпровізованими прапорами.

За даними полковника Н. К. Бруса, всього над м. Сталіно після визволення тріпотіли підняті близько десяти червоних прапорів: над залізничним вокзалом, заводом «Точмаш», станціями Мушкетове, Рутченкове, шахтами ім. Горького, «Лідіївка» та ін. Як згадував старожил міста Володимир Сергійович Єфремов, прапори майорили також над кінотеатрами ім. Т. Шевченка, «Комсомолець». Але найбільш відомим став прапор, який підняли над будівлею оперного театру бійці 87-ї стрілецької дивізії – сержант Герасименко та рядовий Жуйков. Вони були у складі невеликого моторизованого загону розвідників кількістю 200 осіб. Дивізія наступала по трасі Сталіно – Маріуполь і 7 вересня вийшла до шахти «Марія» (район заводу ім. 15-річчя ЛКСМУ), де здійснила прорив, після чого бійці і підняли цей прапор.

Полковник Б. П. Робул писав, що танки, авіація та артилерія своїми ударами підтримували атаку радянських військ на місто. Один з мешканців міста розповідав, що на Площі Рад стояла величезна фашистська гармата, яка своїм вогнем не давала можливості просуватися радянським військам. Також про цю гармату згадував генерал-майор В. С. Антонов, який на той час мав звання полковника і командував 301-ю стрілецькою дивізією, що наступала з боку студентського містечка. Бій точився протягом трьох годин. За наказом командування цю гармату було знищено далекобійною артилерією.

За спогадами генерал-майора М. І. Сафонова у районі студмістечка близько десяти німецьких танків оточили батальйон майора П. С. Цаюка, зав'язався тяжкий бій, під час якого чотири танки були знищені, а інші відступили. Особливо відзначилися бійці 3-ї роти старшого лейтенанта Андрія Растопшина. Вони разом із першою ротою очистили студмістечко від фашистів і попрямували до Смолянки, звідки ще лунала стрілянина.

У цей час 5-а ударна армія вела бої за визволення Петровського району, шахти «Трудівська», Азотного заводу, території Дурної балки. На підступах до Сталіно точилися тяжкі бої. Тут були зведені німецькі оборонні укріплення – доти, які мали назви «Черепаха» та «Крокодил». Взвод розвідників на чолі з капітаном Солопченком та лейтенантом Маріновим увірвався на східну околицю зруйнованого міста. Кулеметні черги не вщухали, фашисти стріляли з горищ та вікон. Коли в бій вступила радянська артилерія, опір противника був подавлений.

Під час боїв за визволення міста мирні мешканці ховалися, бо

німці затримували перехожих, кидали їх у вагони та відправляли до Німеччини або просто розстрілювали. Один з воїнів згадував, як на одній з центральних вулиць міста, побачив гору тіл розстріляних людей, і це в той час, коли радянські війська вже торували собі шлях до центру міста. Але була така категорія жителів, яка не боялася нічого, – це діти та підлітки. За спогадами Лаури Шовкуненко, яка на той час була дитиною, коли вони з друзями з горища одного з будинків на 9-й лінії побачили радянські танки, які наступали з боку Макіївки, то помчали до Макшосе аби їх зустріти та проїхати містом на броньованих машинах.

Радянським військам довелось воювати із свіжими частинами німців, які обороняли місто. Окремі пункти на підступах по декілька разів переходили з рук у руки, бої тривали і вдень, і вночі. Істотну допомогу наземним військам надавала авіація: 60 бомбардувальників По-2 та півтори сотні штурмовиків Іл-2 знаходились у повітрі над містом.

Остаточно м. Сталіно було визволене від окупантів 8 вересня 1943 року. В цей день радянські війська зайняли більшість районів міста, а центр звільнили ще 7-го числа. Після закінчення боїв перед очима визволителів постала жахлива картина: під час окупації були виведені з строю майже всі шахти, заводи (металургійний, металокопирівний, 4 коксохімічні, азотний, машинобудівний, ремонтний та інші), спалені тролейбусний та трамвайний парки, зруйновані 3761 житловий будинок, будівлі 113 шкіл, індустріального, медичного та педагогічного інститутів, 62 дитячі садки, 390 магазинів, зимового та літнього театрів, Палацу культури ім. Леніна, клубу ім. Дзержинського, були знищені майже усі кращі споруди міста. Збитки, завдані місту, склали майже 4 мільярди карбованців. У місті лишилося тільки 175 тисяч жителів із понад півмільйона осіб, які мешкали в Сталіно до війни.

У визвольних боях за місто прийняли безпосередню участь вісім дивізій: 4-а гвардійська визволяла район залізничного вокзалу, аеропорт та селища навколо; 320-а стрілецька дивізія – Путилівку та Куйбишевський район; 230-а стрілецька дивізія – Гладківку; 301-а стрілецька дивізія – Студмістечко; 50-а та 54-а гвардійські стрілецькі дивізії наступали вздовж Макшосе (тепер проспект Ілліча); 94-а гвардійська та 99-а стрілецька дивізії – Мушкетове.

Після визволення міста три дивізії: 230-а, 50-а та 301-а отримали найменування «Сталінських». Бійці 301-ї стрілецької дивізії першими

увірвалися до міста. Війська йшли звільненим містом із розгорнутими бойовими прапорами. Кіннота піднімала на сідла дітей, радості яких не було меж. За спогадами генерал-майора М. І. Сафонова, начальника штабу 301-ї гвардійської стрілецької дивізії, першим комендантом м. Сталіно став майор Микола Миколайович Радаєв. 8 вересня Москва відсалютувала двадцятьма залпами з 224 гармат з нагоди визволення міста.

Після звільнення у Сталінській області були проведені масштабні роботи із розмінування та збору боєприпасів. Займалися цією роботою частини Товариства сприяння обороні, авіаційному і хімічному будівництву (ТСОАВІАХІМ). Тільки на території обласного центру ними було знешкоджено 85 тисяч підіривних та вибухонебезпечних засобів, при цьому загинуло 19 бійців-саперів.

Звільнення м. Сталіно від німецько-фашистської навали назавжди закарбувалося в пам'яті мешканців міста, які пережили важкі роки окупації, ветеранів війни – учасників цих боїв, як одна з найгероїчніших сторінок історії країни та найрадісніша подія їх життя.

*Ж. П. Крижна, завідувачка відділу
історії радянського періоду Донецького
обласного краєзнавчого музею*

ЛІТЕРАТУРА

Ананян З. И водрузили над городом знамя Победы / З. Ананян // Веч. Донецк. – 2002. – 7 сент.

Антонов В. Бой за Донецк : [о действиях 301-й стрелков. дивизии, 1943 г.] / В. Антонов // Воен. вестн. – 1988. – № 4. – С. 10-12.

Беспечный Т. Красное знамя над городом / Т. Беспечный // Веч. Донецк. – 2001. – 19 июня.

Беспечный Т. Так к нам пришло освобождение / Т. Беспечный // Наш дом. – 2003. – 5 сент.

Гайдай М. От Донбасса до Вены : [о 4-й гвард. дивизии, освобождавшей г. Сталино] / М. Гайдай // Веч. Донецк. – 1986. – 20 февр.

Зиновьев Л. М. Разорванная гармонь или опаленные судьбы / Л. М. Зиновьев. – Донецк : ВИК, 2008. – 127 с.

Красников Б. А. Петровка в тяжелые годы фашистской оккупации / Б. А. Красников. – М. ; Донецк : Сх. вид. дім, 2003. – 206 с.

На страже неба Донецка : «Донецкие новости» узнали о полках ПВО, защищав. донец. небо, и об авиакатастрофах воен. самолетов, произошедших в Сталино в 1943–1944 гг. / А. Жаров // Последняя обитель Хьюза / [гл. ред. Р. Филь]. – [Донецк], 2010. – С. 37-41.

Никулина А. В. Даешь Донбасс! : [ист. очерк об освобождении г. Сталино] / А. В. Никулина // Коммунист Донбасса. – 2001. – 31 авг. – С. 4 ; 7 сент. – С. 4.

Панфилова И. Освобождение Сталино / И. Панфилова // Панорама. – 2011. – 8-14 сент.

Питонов А. Как освобождали столицу шахтерского края / А. Питонов // Донбасс-неделя. – 2011. – 8 сент. (№ 104). – С. 19.

Твои освободители : [перечень частей и соединений] // Веч. Донецк. – 1983. – 7 сент.

Хроника освобождения // Веч. Донецк. – 1982. – 8 сент.

Ясенов Е. Свободная осень 43-го / Е. Ясенов // Газета по-донецки. – 2007. – 13 дек. (№ 2). – С. 10.

ЖОВТЕНЬ

1 – 145 років від часу заснування (1868) Времівської сільської бібліотеки Великоновосілківської районної ЦБС.

– 100 років від дня народження Миколи Єрмолайовича Самохіна (1913–1978), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Гранітне Тельманівського району.

2 – 75 років від дня народження Олександра Федоровича Возіанова (1938), вченого-хірурга, провідного уролога світу, засновника урологічної наукової школи в Україні, академіка НАН України, директора Інституту урології НАМН України, завідувача кафедри урології Національного медичного університету ім. О. Богомольця, доктора медичних наук, професора, академіка НАМН України, колишнього президента НАМН України, члена Президії НАН України, члена Комітету з державних премій України в галузі науки і техніки, члена президії ВАК України, голови Українського урологічного товариства, президента Української асоціації урологів, головного редактора «Журналу Академії медичних наук України» і журналу «Урологія», наукового керівника видання «Лікування та діагностика», Героя України, заслуженого діяча науки і техніки України, двічі лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, дійсного члена Нью-Йоркської, Російської, Бразильської, Польської, Білоруської академій медичних наук, постійного члена Міжнародної, Європейської і Американської урологічних асоціацій, нагородженого Почесною відзнакою Президента України, орденами князя Ярослава Мудрого IV і V ступеня, «За заслуги» III ступеня, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, орденом М. І. Пірогова, Золотою Зіркою Альберта Швейцера «За заслуги перед медициною», командора ордена «За заслуги» Італійської республіки. Дитячі та юнацькі роки пройшли у смт Мангуш Першотравневого району.

4 – 85 років від дня народження Павла Івановича Мазура (1928), філолога, вчителя, письменника, журналіста, маріупольського краєзнавця, ветерана краєзнавчого руху Донеччини, члена Донецького відділення Всеукраїнської спілки краєзнавців, почесного краєзнавця

Донеччини. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями, Почесною грамотою Президента України.

Див.: Романько В. І. Мазур Павло Іванович – вчитель, краєзнавець: до 80-річчя від дня народження Павла Івановича Мазура (1928) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2008. – Донецьк, 2007. – С.74-76 ; Просвітянин, краєзнавець, педагог : до 80-річчя від дня народження П. І. Мазура : біобібліогр. покажч. / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської ; уклад. Т. М. Дрьомова ; авт. вступ. ст. В. І. Романько. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2008. – 80 с. – (Серія «Краєзнавці Донеччини»).

– 75 років від дня народження Петра Степановича Кукуюка (1938–1982), українського актора, режисера, народного артиста України. Народився в с. Василівка Амвросіївського району.

5 – 60 років від дня народження Володимира Івановича Рукасова (1953–2009), математика, колишнього ректора Слов'янського державного педагогічного університету, доктора фізико-математичних наук, професора, академіка Міжнародної академії наук педагогічної освіти, відмінника освіти України, нагородженого Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, нагрудним знаком «За наукові досягнення».

6 – 115 років від дня народження Миколи Васильовича Опришка (1898–1941), українського бандуриста і хорового диригента. У 1938 році організував і очолив ансамбль української пісні при Донецькій обласній філармонії.

8 – 75 років від дня народження Олександра Михайловича Заболотного (1938), українського графіка, члена Національної спілки художників України. Автор графічних робіт «Вечорниці», «Город и время», «Мир тишины», «Далекий зов» та ін. Живе в м. Горлівка.

– 65 років від дня народження Вадима Володимировича Оліфіренка (1948), критика-літературознавця, доцента Донецького національного університету, кандидата педагогічних наук, члена Донецького відділення Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, Національної спілки письменників України. З 1995 року очолює Донецьку регіональну лабораторію підручників і посібників, член-засновник Українського культурологічного центру. Лауреат літературної премії ім. В. Сосюри, нагороджений почесною відзнакою

товариства «Україна – Світ». Автор посібників: «Дума і пісня», «Темниця духовного скарбу», «Уроки правди і добра», «Козак Мамай», «Підручник з української літератури: історія і теорія».

Див.: Романько В. І. Вадим Володимирович Оліфіренко – педагог, літературний критик, письменник: до 60 річчя від дня народження Вадима Володимировича Оліфіренка (1948) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2008. – Донецьк, 2007. – С. 77-79.

9 – 110 років від дня народження Олександра Федоровича Макарченка (1903–1979), українського нейрофізіолога, колишнього директора Інституту фізіології АН України (тепер Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця), академіка АН України, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в м. Маріуполь.

– 65 років від дня народження Віктора Івановича Кірбаби (1948), вчителя фізичного виховання, начальника управління з питань фізичної культури та спорту Донецької облдержадміністрації, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, нагородженого орденом Данила Галицького, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, медалями.

10 – 100 років від дня народження Павла Яковича Шадура (1913–1999), донецького поета, байкаря, сатирика. Автор книжок «Любовь и кибернетика», «Лирика и сатира», «Зимний диалог», «Ищи в себе», «Басни», «Левобережье», «Лица людей», «О главном», збірки віршів «Слушай сердце» та ін.

11 – 70 років від дня народження Віктора Федоровича Вовенка (1943), донецького журналіста, письменника, громадського діяча, старшого викладача кафедри журналістики Донецького національного університету, заслуженого працівника культури України, члена Національної спілки журналістів України, Національної спілки театральних діячів України, лауреата премій ім. С. С. Прокоф'єва, ім. В. В. Шутова. Працював в газетах «Маяк» (м. Красноармійськ), «Радянська Донеччина», «Донбасс». У 1986–1994 році був начальником Донецького обласного управління культури. Автор книжок «Эпоха газетной строкой», «Все, что было не со мной, помню...», «Откроем город заново...»; фотоальбому «Донеччина» та ін.

12 – 95 років від дня народження Івана Павловича Казанця (1918), партійного та державного діяча радянської доби, голови Ради Міністрів України, міністра чорної металургії СРСР, заслуженого металурга Росії, нагородженого п'ятьма орденами Леніна, орденом Жовтневої революції, медалями. З вересня 1953 до лютого 1960 року був першим секретарем Донецького обкому КПУ.

13 – 110 років від дня народження Леоніда Антоновича Гончарова (1903–1941), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Краматорськ.

– 100 років від дня народження Кузьми Михайловича Кисляка (1913–1974), педагога-організатора шкільної освіти в Донбасі, заслуженого вчителя України, краєзнавця, автора ідеї і організатора встановлення пам'ятника Т. Г. Шевченку (скульптор О. Гонтар) у с. Красногорівка (Ясинуватський район).

– 80 років від дня народження Валентина Миколайовича Буценка (1933), лікаря-хірурга, колишнього професора кафедри хірургічної стоматології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, нагородженого почесним знаком «Шахтарська слава» III ступеня, медалями.

– 70 років від дня народження Валентини Петрівни Шано (1943), лікаря-анестезіолога, завідувача відділу анестезіології та інтенсивної терапії Інституту невідкладної і відновної хірургії ім. В. К. Гусака НАМН України, доктора медичних наук, професора кафедри анестезіології, інтенсивної терапії, медицини невідкладних станів та лабораторної діагностики ФПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького.

– 65 років від дня народження Олега Івановича Калиниченка (1948), гірничого інженера з технології і техніки розвідування родовищ корисних копалин, професора кафедри технології та техніки геологорозвідувальних робіт Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента Української технологічної академії, нагородженого почесним знаком «Шахтарська слава» III ступеня, медалями.

15 – 95 років від дня народження Миколи Романовича Лизенка (1918–1960), Героя Радянського Союзу. Народився і жив у м. Слов'янськ.

– 90 років від дня народження Володимира Миколайовича Мельникова (1923–2003), колишнього професора кафедри філософії Донецького національного університету, доктора філософських наук, професора, заслуженого працівника народної освіти, нагородженого орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями.

– 90 років від дня народження Якова Васильовича Ніконова (1923–2002), Героя Радянського Союзу. З 1958 року жив і працював у м. Донецьк.

17 – 75 років від дня народження Тамари Іванівни Величко (1938), вчителя математики та креслення, колишнього директора Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості, заслуженого працівника освіти України, нагородженої Грамотою Президії Верховної Ради України, орденом «За заслуги» III ступеня.

18 – 75 років від дня народження Валерія Яковича Теслі (1938), інженера електрозв'язку, колишнього директора Донецької філії ПАТ «Укртелеком», заслуженого працівника сфери послуг України, почесного зв'язківця України.

– 60 років від дня народження Світлани Олександрівни Стасюк (1953), музикознавця, професора кафедри історії музики і фольклору Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, кандидата мистецтвознавства, доцента, нагородженої Почесною грамотою Академії мистецтв України.

19 – 90 років від дня народження Германа Івановича Пучкова (1923–1981), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Слов'янськ.

– 75 років від дня народження Едуарда Григоровича Куренного (1938), інженера-електрика, професора кафедри електропостачання промислових підприємств та міст Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора, члена Міжнародної асоціації економіки енергетики (IAEE), лауреата премії НАН України ім. С. О. Лебедева, відмінника освіти України.

20 – 75 років від дня народження Володимира Никифоровича Анохіна (1938), вчителя, юриста, генерал-майора міліції, колишнього начальника Управління МВС України на Донецькій залізниці, заслуженого працівника МВС СРСР, нагородженого орденами Червоної Зірки, Дружби народів, медалями.

21 – 75 років від дня народження В'ячеслава Степановича Савельєва (1938), інженера-промтеплотехніка, директора структурної одиниці ПАТ «Донбасенерго» «Електроремонт», заслуженого енергетика України, почесного енергетика СРСР, депутата Донецької міської ради, нагородженого орденами «За заслуги» III ступеня, «За трудові досягнення» IV ступеня, «Знак Пошани», медалями, Почесною грамотою Верховної Ради України, Почесним знаком Донецької обласної ради, знаком-орденом «Меценат» (фонд «Меценати Батьківщини», Росія).

– 65 років від дня народження Олександра Юрієвича Поповича (1948), хірурга-онколога, професора кафедри онкології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, завідувача торакального відділення № 1 Донецького обласного протипухлинного центру, доктора медичних наук, професора.

26 – 125 років від дня народження Любові Михайлівни Гаккебуш (1888–1947), української драматичної актриси, професора, педагога, народної артистки України. У 1933–1935 роках працювала в Донецькому національному академічному українському музично-драматичному театрі.

– 80 років від дня народження Вадима Миколайовича Семерніна (1933), російського поета. Автор поетичних збірок «Бескозырка», «Дерево», «Дорога сонця», «Земная палуба», «Кольцо Москвы», «Круг земли», «Музыка всюду живет», «На линии любви», «Площадь жизни», «Рисунок на асфальте», «Устье» та ін. Народився в м. Костянтинівка.

– 70 років тому (1943) прийнято постанову Державного комітету оборони «Про першочергові заходи з відбудови вугільної промисловості Донецького басейну».

27 – 75 років від дня народження Неоніли Миколаївни Білецької (1938), української актриси, народної артистки України, провідної актриси Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра, лауреата професійної театральної премії «Київська пектораль». Працювала в театрах Донецька і Маріуполя.

– 65 років від дня народження Володимира Григоровича Жучка (1948), педагога-організатора шкільної освіти в Донбасі, дослідника-краєзнавця, який розробив і реалізував концепцію нових форм роботи у рамках середньої школи – шкільного краєзнавчого музею та шкільної газети «Сім'я і школа», нагородженого медаллю ім. А. С. Макаренка і бронзовою медаллю ВДНГ, знаком «Відмінник освіти України».

29 – 95 років від дня народження Михайла Павловича Диченськова (1918–2004), філолога, кандидата філологічних наук, колишнього доцента кафедри історії російської літератури Донецького національного університету, краєзнавця, активного пропагандиста знань з історії літератури Донецького краю.

Див.: Пропагандист знань про історію літератури Донецького краю: До 85-річчя від дня народження Михайла Павловича Диченськова (1918) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 55-56.

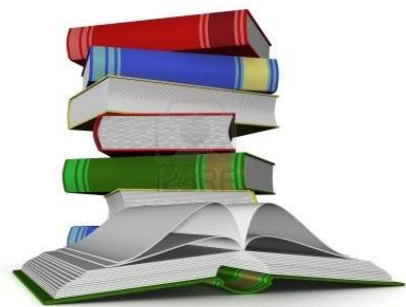
30 – 95 років від дня народження Андрія Трохимовича Сайка (1918–2005), педагога, організатора науки і освіти в Донбасі, засновника психолого-педагогічної школи керівника освітніх установ, заслуженого учителя України, нагородженого орденами Леніна, Червоної Зірки, «Знак Пошани», ім. А. С. Макаренка, ім. К. Д. Ушинського (Росія).

31 – 75 років від дня народження Геннадія Васильовича Жукова (1938), українського художника, графіка, заслуженого художника України, члена Національної спілки художників України, нагородженого орденом «Знак Пошани». Автор розписів у храмах України, Росії, Білорусії, Польщі, серії літографій «Седнев»; акварелей «Сельские будни»; скульптур малих форм «Степь», «Каменные могилы», «Ярославна», «Встреча в степи», «Кукольник», «Слово о полку Игореве», «Богоматерь с младенцем», «Вознесение» та ін.

Цього місяця виповнюється:

– 85 років від часу заснування (1928) ДП «Донецький облавтодор» ВАТ «Державна акціонерна компанія "Автомобільні дороги України" Державного агентства автомобільних доріг України».

– 70 років від часу заснування (1943) ПАТ «Красноармійський завод "Електродвигун"».

1 жовтня

**ЦЕНТР ВІДРОДЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
ТА ДУХОВНОСТІ СЕЛА**

*До 145-річчя від часу заснування (1898)
Времівської сільської бібліотеки*

У кожній бібліотеці, як і у людини, є своя історія. Історія бібліотек завжди тісно пов'язана з населеним пунктом, долями його мешканців. Так, історія заснування Времівської сільської бібліотеки тісно пов'язана з ім'ям видатного народного просвітителя, педагога Миколи Олександровича Корфа.

Споконвіку времівці турбувалися не лише про достаток, а й про духовне життя громади. Саме в цьому селі одними з перших у всьому Великоновосілківському районі (на той час Олександрівський повіт) були організовані школа і бібліотека. У 80-ті роки ХІХ сторіччя Времівка була досить крупним населеним пунктом, центром волості. У селі налічувалось понад 300 дворів з населенням більше двох тисяч. Було тут і Корфівське училище (1882), і бібліотека для селян, і недільна школа для дорослих (1882). Завдяки невтомній діяльності Миколи Олександровича Корфа це маленьке, до тих пір невідоме село, стало у кінці минулого століття відоме усім, хто присвятив себе благородній справі просвіти селян. Головним принципом свого життя Микола Олександрович завжди вважав становлення шкільної справи у повіті, та і в цілому у Росії. Саме йому належить заслуга улаштування у Росії короткострокових початкових та недільних повторювальних шкіл. Облаштувавши школу у сусідньому селі Нескучному, для знайомства з нею Корф запрошував усіх зацікавлених осіб. Сюди постійно приїжджали вчителі з багатьох губерній Росії, тут відбувалися збори, де обговорювалися питання про діяльність народних шкіл.

Багато уваги Микола Олександрович приділяє і бібліотекам для селян. Спираючись на свій досвід він писав, що «библіотека и школа неразрывно связаны». Він вважав, що бібліотеки повинні пропагувати книжки серед селян, казав про те, що цим повинні займатися не тільки педагоги, але й учні. Перші бібліотеки були відкриті Миколою Олександровичем Корфом у селах Времівка та Майорське у

1868 році. У «Звіті за 1882–1883 учбовий рік» М. О. Корф пише про дві бібліотеки для читання саме цих сіл, дає вичерпний аналіз роботи вчительки Времівської школи пані Горянської, одночасно повідомляючи, що Времівська бібліотека складається з 383 томів, але з 258 назв, а Майорська з 300 томів при 192 назвах.

Від часу заснування Времівської бібліотеки минуло вже 145 років. Змінилось чимало приміщень, які займала бібліотека. В історії бібліотеки була навіть пожежа, під час якої згорів майже весь книжковий фонд.

Сьогодні Времівська сільська бібліотека це не лише найстаріша книгозбірня у Великоновосілківському районі, а й один з найкращих культурно-освітніх закладів. Усе бібліотечне приміщення оформлено для комфорту і зручності користувачів та відвідувачів. Гордістю бібліотеки є краєзнавчий куточок, де зібрана література про Донецький край та про рідне село. До послуг читачів – книжкова виставка «Усьому початок тут, у ріднім краї». Розроблені тематичні папки про видатних земляків: «М. О. Корф – педагог і просвітитель», «В. І. Немирович-Данченко – наш земляк», «А. Д. Косматенко – славетний байкар України, наш земляк», «Моє рідне село».

Створення на базі бібліотеки невеличкого народного архіву села, української світлиці, дозволило відобразити побут української родини минулих століть. Тут ретельно зберігають справжні історичні реліквії мешканців Времівки. Експозицію «Світлиці» ефективно використовують у масовій роботі. У грудні 2010 року завідувачка бібліотеки Тетяна Олександрівна Кравченко стала ініціатором створення при бібліотеці любительського об'єднання для жінок «Натхнення», яке зібрало народних майстринь-вишивальниць з усього Великоновосілківського району. Це об'єднання стало ковтком свіжого повітря у повсякденному селянському житті жінок. Для реалізації духовного потенціалу людини, її творчих здібностей при бібліотеці було створене аматорське об'єднання «Золушка», головною метою якого є розвиток естетичних смаків, художньо-творчих здібностей. Любов до книжки, до читання, об'єднала маленьких читачів бібліотеки у клуб «Юні друзі книги». Важливим напрямком краєзнавчої роботи бібліотеки є пошукова справа. Бібліотекарка та її активні помічники займаються пошуком невідомих та маловідомих фактів, документів, матеріалів про традиції та обряди села, про ветеранів колгоспного руху, Великої Вітчизняної війни, видатних людей села.

Своєю діяльністю Времівська сільська бібліотека-філія № 10 Великоновосілківської районної ЦБС (як колись Корфівська) сприяє відродженню національної культури на селі, взаємозбагаченню етнічної палітри духовного життя народів, які населяють Донеччину, продовжує благородну справу просвіти, започатковану 145 років тому Миколою Олександровичем Корфом.

*О. В. Філіпенко, завідувачка методико-бібліографічного відділу
Великоновосілківської районної ЦБС*

ЛІТЕРАТУРА

Бібліотеки Великоновосілківського району : зб. інформ. матеріалів до XIV обл. зльоту бібліотекарів села / Донецька облдержадмін., упр. культури і туризму, Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської, Великоновосілків. ЦРБ ; уклад. І. А. Пилипенко, О. В. Філіпенко. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2011. – 28 с.

Бобир А. Ф. Діляться творчістю / А. Ф. Бобир // Донеччина. – 2011. – 22 квіт.

М. О. Корф і розвиток бібліотечної справи на Донеччині : матеріали II обл. Корфівських бібл. читань / ДОУНБ ім. Н. К. Крупської, Донец. обл. бібл. асоціація ; упоряд. О. А. Гросов. – Донецьк, 2000. – 16 с.

Кравченко Т. Объединение набирает обороты / Т. Кравченко // Сел. край. – 2011. – 23 февр.

Кравченко Т. Открыта «українська світлиця» / Т. Кравченко // Сел. край. – 2005. – 28 дек.

Кравченко Т. Рушники – окраса України, мистецтво давнє, вічне і святе / Т. Кравченко // Донеччина. – 2008. – 21 жовт.

Кравченко Т. Село моє під крутою горою / Т. Кравченко // Донеччина. – 2007. – 7 серп.

Мазур П. М. О. Корф: «Бібліотека на селі повинна виховувати народ» / П. Мазур // Донеччина. – 2005. – 31 берез.

Філіпенко О. У минуле – з сьогодення / О. Філіпенко // Сел. край. – 2007. – 24 жовт.

ЛИСТОПАД

1 – 105 років від дня народження Кузьми Хрисанфовича Клименка (1908–1998), донецького журналіста, головного редактора газети «Железнодорожник Донбасса», краєзнавця, літописця історії Донецької залізниці, нагородженого відзнакою «Почесному залізничнику».

– 95 років від дня народження Петра Денисовича Губарева (1918–1996), українського актора, заслуженого артиста України. Жив і працював у м. Донецьк.

– 65 років від часу (1948) введення в дію Донецького заводу кольорових сплавів (тепер Донецька філія «Вторкольник» ПАТ «Артемівський завод з обробки кольорових металів»).

2 – 95 років від дня народження Михайла Юхимовича Миронова (1918–1972), критика, колишнього редактора газети «Социалистический Донбасс», завідувача відділу публіцистики та критики альманаху «Донбас», нагородженого двома орденами Червоної Зірки, медалями. Автор літературно-критичних статей, нарисів «Идеал и образ», «За счастливой строкой».

5 – 90 років від дня народження Лева Петровича Фельдмана (1923), механіка, колишнього завідувача кафедри прикладної математики та інформатики Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, нагородженого знаком «Відмінник освіти України», медалями Великої Вітчизняної війни.

– 85 років тому (1928) на Горлівському машинобудівному заводі (тепер ПрАТ «Горлівський машинобудівник») випущено першу врубову машину.

– 80 років від дня народження Миколи Миколайовича Лісовенка (1933–2011), українського журналіста, заслуженого журналіста України, члена Національної спілки журналістів України, нагородженого Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, медалями, повного кавалера почесних знаків «Шахтарська слава» та

«Шахтарська доблесть». Працював в газетах «Радянська Донеччина», «Рабочая газета», «Урядовий кур'єр».

– 60 років від часу заснування (1953) в м. Макіївка Ясиновського коксохімічного заводу, ПАТ.

6 – 65 років від дня народження Сергія Михайловича Орла (1948), фізика, наукового працівника, провідного наукового співробітника відділу технологічних досліджень процесів гідропресування Донецького фізико-технічного інституту ім. О. О. Галкіна НАН України, доктора фізико-математичних наук.

7 – 115 років від дня народження Юхима Павловича Славського (1898–1991), державного та політичного діяча радянського періоду, тричі Героя Соціалістичної Праці, одного з керівників проекту зі створення радянської ядерної зброї, пізніше керівника радянської атомної промисловості, лауреата двох Сталінських премій I ступеня, двох Державних премій СРСР, нагородженого десятьма орденами Леніна, орденами Жовтневої Революції, Вітчизняної війни I ступеня, двома орденами Трудового Червоного Прапора, медалями. Народився в м. Макіївка.

– 85 років тому (1928) введено в дію Горлівський коксохімічний завод (тепер ТОВ «ІСТЕК – Горлівський коксохімічний завод»).

8 – 70 років від дня народження Ірини Кузьмівни Донець (1943), лікаря, завідувачки кафедри біомеханіки і спортметрології Донецького державного інституту здоров'я, фізичного виховання і спорту, доктора медичних наук, головного наукового співробітника.

9 – 265 років від часу заснування (1748) у Бахмуті (тепер м. Артемівськ) козачого полку, на основі якого у 1783 році М. І. Кутузовим був створений Маріупольський гусарський полк.

– 110 років від дня народження Георгія Антоновича Костоправа (1903–1938), відомого грецького поета, основоположника національної літератури греків Приазов'я.

– 100 років від дня народження Мойсея Степановича Токарєва (1913–1943), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Донецьк.

10 – 65 років від дня народження Віталія Михайловича Лобаса (1948), лікаря, економіста, завідувача кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я та епідеміології ФПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, кандидата медичних наук, доктора наук із державного управління, професора, заслуженого лікаря України, почесного громадянина м. Костянтинівка.

11 – 110 років від дня народження Віктора Георгійовича Гейєра (1903–1990), гірничого інженера-електромеханіка, колишнього завідувача кафедри гірничої механіки, проректора із наукової роботи Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії СРСР, нагородженого орденами Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ступеня, медалями, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

– 75 років від дня народження Анатолія Васильовича Білоуса (Захліста) (1938), українського письменника, публіциста, літературознавця, члена Національної спілки письменників України, відповідального секретаря Маріупольської міської організації Національної спілки письменників України. Автор книжок «Причалы», «Моряна», «Паруса над степью», «Взморье», «Ветер с моря», «Взгляд души скорбящей», «Монастырский пруд» та ін.

13 – 130 років від дня народження Івана Павловича Бардіна (1883–1960), російського металурга, академіка АН СРСР, Героя Соціалістичної Праці. Працював на металургійних заводах м. Юзівка (тепер м. Донецьк), м. Єнакієве.

– 110 років від часу заснування (1903) Безименської сільської бібліотеки Новоазовського району.

– 75 років від дня народження В'ячеслава Васильовича Воєводіна (1938–2009), музиканта, диригента, педагога, колишнього ректора Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, професора, заслуженого діяча мистецтв України, народного артиста України, члена-кореспондента Академії мистецтв України, члена Петровської академії наук і мистецтв, лауреата премії ім. С. С. Прокоф'єва, нагородженого медаллю «За доблесну працю».

14 – 110 років від дня народження Михайла Олексійовича Ралдугіна (1903–1961), Героя Радянського Союзу. До війни жив у м. Ясинувата.

15 – 85 років від дня народження Федора Єгоровича Долженкова (1928–2009), інженера-металурга прокатного виробництва, колишнього професора Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Інженерної академії України, лауреата Державної премії СРСР, премії Ради Міністрів СРСР, нагородженого орденом «Знак Пошани».

16 – 90 років від дня народження Вольфа Боруховича Корсунського (1923–1950), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Артемівськ.

– 70 років тому (1943) прийнято постанову Державного комітету оборони СРСР «Про невідкладні заходи з відбудови системи водопостачання Донбасводтресту та підприємств Наркомчормета у Донбасі».

17 – 100 років від дня народження Григорія Семеновича Глиги (1913–1982), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Шахтарськ.

– 65 років від дня народження Миколи Васильовича Рогова (1948), інженера шляхів сполучення з експлуатації залізниць, начальника Донецької залізниці, депутата Донецької обласної ради, заслуженого працівника транспорту України, лауреата Міжнародної нагороди ім. Сократа Асамблеї ділових кіл України, почесного залізничника, нагородженого орденом «За заслуги» II, III ступеня, знаком «Почесний залізничник».

19 – 95 років від дня народження Дмитра Савича Папуша (1918–1997), грецького поета. Народився в м. Маріуполь.

20 – 90 років від дня народження Михайла Івановича Головащенко (1923–2005), українського культурно-громадського діяча, журналіста, музикознавця, критика, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки журналістів України. Народився в с. Кримки Краснолиманського району.

– 80 років від дня народження Миколи Сафоновича Сургая (1933–2009), гірничого техника з розробки вугільних родовищ, колишнього директора ДП «Державний науково-дослідний, проектно-конструкторський і проектний інститут вугільної промисловості "УкрНДІпроект"». У 1985–1987 роках був міністром вугільної промисловості України, 1990–1994 – головою Державного комітету України з вугільної промисловості, Герой України, заслужений шахтар України, доктор технічних наук, професор, лауреат премії Ради міністрів СРСР, Державної премії України в галузі науки і техніки, Міжнародного Академічного Рейтингу популярності і якості товарів і послуг «Золота Фортуна», почесний громадянин м. Донецьк та м. Сніжне, нагороджений орденами «За заслуги» II і III ступеня, Леніна, Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями, почесними грамотами Президії Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, повний кавалер почесних знаків «Шахтарська слава» та «Шахтарська доблесть».

21 – 75 років від дня народження Миколи Трохимовича Свистунова (1938), викладача історії і суспільствознавства, колишнього голови Дорожньої профспілкової організації Донецької залізниці, заслуженого працівника транспорту України.

22 – 125 років від дня народження Михайла Івановича Карнаухова (1893–1943), одного з керівників партизанського руху на Донеччині, командира Слов'янського партизанського загону, який мав оперативну назву «Загін "К"».

– 85 років від дня народження Михайла Павловича Зборщика (1928), гірничого інженера-технолога, професора кафедри розробки родовищ корисних копалин, радника ректора з управління магістратурою та науково-дослідною роботою Донецького національного технічного університету, доктора технічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України, академіка Міжнародної інженерної академії, Інженерної академії України, Академії гірничих наук України, Академії будівництва України, члена-кореспондента Петровської академії наук і мистецтва, лауреата премії Ради Міністрів СРСР, Державної премії України в галузі науки і техніки, нагородженого орденами «За заслуги» III ступеня, Дружби

народів, медалями, почесним знаком «Шахтарська доблесть» III ступеня, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

Див.: Науковець, педагог, суспільний діяч: До 75-річчя від дня народження Михайла Павловича Зборщика (1928) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 57-59.

24 – 65 років від дня народження Анатолія Михайловича Близнюка (1948), інженера-механіка, українського державного та політичного діяча, колишнього міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, магістра економіки та підприємництва, кандидата наук з державного управління, депутата Верховної Ради України 7-го скликання, заслуженого працівника промисловості України, нагородженого орденом «За заслуги» II, III ступеня, почесними грамотами Кабінету Міністрів України, Центральної виборчої комісії, відзнакою Головної державної служби України – нагрудним знаком «Державна служба України "За сумлінну працю"». З червня 1997 до липня 2011 року працював на керівних посадах Донецької обласної державної адміністрації – від заступника до голови Донецької обласної державної адміністрації.

25 – 90 років від дня народження Олександра Петровича Кошкарьова (1923), економіста, колишнього професора кафедри економічної теорії Донецького національного університету, професора кафедри економіки підприємств Макіївського економіко-гуманітарного інституту, доктора економічних наук, професора, нагородженого орденами Вітчизняної війни I та II ступеня, Червоної Зірки, медалями.

26 – 100 років від дня народження Анатолія Павловича Пушкаренка (1913–1964), Героя Радянського Союзу. Народився у смт Щербинівка (тепер м. Дзержинськ).

– 95 років від дня народження Івана Йосиповича Кільберга (1918–1982), українського диригента, колишнього головного диригента Одеського академічного театру музичної комедії, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в м. Маріуполь.

27 – 105 років від дня народження Федора Іларіоновича Павловського (1908–1989), Героя Радянського Союзу. До війни працював забійником на шахті «Грузька» в м. Макіївка.

– 60 років від дня народження Тетяни Дмитрівни Бахтеєвої (1953), українського державного та політичного діяча, лікаря, доктора медичних наук, колишнього генерального директора Донецького обласного клінічного територіального медичного об'єднання, заслуженого лікаря України, народного депутата України 4–7-го скликань, голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я, члена фракції Партії регіонів у Верховній раді України, члена Політради Партії регіонів, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки України, нагородженої почесними грамотами Президента України «За гуманізм», Кабінету Міністрів України, орденами княгині Ольги I і III ступеня, «За заслуги» III ступеня, Української православної церкви преподобного Агапіта Печерського, святої великомучениці Варвари, медалями, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

29 – 75 років від дня народження Геннадія Никаноровича Несточного (1938), українського співака, соліста Національної заслуженої капели бандуристів України ім. Г. Майбороди, народного артиста України. Народився в м. Сіверськ Артемівського району.

9 листопада

**ОСНОВОПОЛОЖНИК НАЦИОНАЛЬНОЙ
ЛИТЕРАТУРЫ ГРЕКОВ ПРИАЗОВЬЯ**

*К 110-летию со дня рождения Георгия
Антоновича Костоправа (1903–1938)*

Выдающийся греческий поэт Приазовья Георгий Антонович Костоправ родился 9 ноября 1903 года в греческом селе Малый Янисоль, в семье писаря. Окончил двухклассную начальную школу, затем Мариупольское реальное училище.

В 1926 году пошел на военную службу в Красную Армию, а после окончания службы в 1927 году стал работать секретарем отдела кадров Мариупольского металлургического завода им. Ильича.

Стихи на русском языке начал писать еще в школе. За период с 1924 по 1931 годы Георгием было написано около 300 стихотворений, и только незначительная часть этих стихотворений была опубликована в мариупольских газетах «Голос труда» и «Ильичевец». Стихи на родном греческом языке поэт начинает писать с 1931 года.

Пять лет, с 1932 по 23 декабря 1937 года, Г. Костоправ работает в Мариупольской греческой газете «Коллективистыс» сначала литературным сотрудником, ответственным секретарем, а затем литературным редактором. В этот период он пишет очень оригинальные стихи на греческом языке, которые переводятся на русский и украинский языки, печатаются на страницах газет: «Диктатура труда» («Социалистический Донбасс»), «Литературный Донбасс», «Комсомолец Донбасса», «Приазовский рабочий», а также в Мариупольских греческих альманахах «Флогомитрес» («Искры, предвещающие пламя»), «Неотита» («Молодость»), в местных детских журналах «Неос махитес» и «Пионерос». Кроме того Г. Костоправ выполняет редакторскую работу в альманахе «Неотита».

Свое первое значительное произведение, посвященное гражданской войне, поэму «Ламбос», Георгий Костоправ написал в 1931–1932 годах. Над следующей поэмой под названием «Леонтий Хонахбей» поэт работал 5 месяцев: с июля по ноябрь 1934 года, эта поэма стала лучшим и самым значительным его произведением. В этом же году в Мариуполе поэма была напечатана отдельной

книжкой. Это была уже вторая его книга, вышедшая в Мариуполе. Первая книга под названием «Та прота вимата» («Первые шаги») вышла в Мариуполе в 1933 году. Свою третью и последнюю поэтическую книгу – сборник стихов «Калимера, зисимо!» («Здравствуй, жизнь!») Г. Костоправ издает в 1937 году. В этот сборник вошло много стихов раннего периода, лирические произведения, стихи на важные политические темы, переводы произведений М. Горького, А. Пушкина, В. Маяковского, Т. Шевченко, М. Рыльского, П. Тычины.

На I Всесоюзном съезде советских писателей в 1934 году Георгий Костоправ познакомился с М. Горьким, который с ним несколько раз и подолгу беседовал. На память о встрече М. Горький подарил поэту книжку с автографом. Эта встреча произвела на Георгия большое впечатление, окрылила его. На этом же съезде греческого поэта принимают в Союз писателей. Членский билет за № 152 ему вручает сам М. Горький.

В 1937 году Г. Костоправ принимает участие в работе республиканского пушкинского Пленума Союза писателей Украины, который был посвящен 100-летию со дня смерти великого русского поэта. К этому событию греческое издательство в Мариуполе выпустило сборник произведений А. С. Пушкина на греческом языке в переводах восьми мариупольских поэтов.

Георгий Костоправ активно сотрудничает с Ростовским греческим альманахом и дважды в Ростове-на-Дону, в 1934 и 1935 годах, принимает участие в конференциях советских литераторов, писавших на греческом языке.

Поэт очень любил театр, и стоял у истоков создания в Мариуполе греческого национального театра. В репертуар театра вошла пьеса Г. Костоправа «Осенние листья». Кроме того, он перевел на греческий язык пьесу А. Корнейчука «Платон Кречет», которая стала украшением репертуара греческого театра. Еще одну свою пьесу «Весна возвращается» автор закончить не успел. Театр просуществовал с 1932 по январь 1938 года. Практически весь состав театра был репрессирован.

Георгий Костоправ не был одинок в творчестве. Он возглавлял большую группу греческих литераторов Донбасса, среди которых были местные поэты А. Димитриу, В. Галла, А. Шапурма, П. Саравас и другие.

Трагически сложилась дальнейшая судьба талантливого

греческого поэта. По обвинению в контрреволюционной деятельности и шпионаже в пользу зарубежной державы в ночь с 23 на 24 декабря 1937 года его арестовали. 14 февраля 1938 года поэт был осужден к высшей мере наказания – расстрелу. Реабилитирован Георгий Антонович Костоправ 16 апреля 1960 года определением судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Украины.

Сейчас, после многих лет забвения, творчество поэта вновь стало достоянием всего народа – выходят сборники его стихотворений, публикуются воспоминания о нем, современные поэты посвящают ему свои стихи.

*Н. Н. Гашененко, заведующая отделом
истории советского периода
Мариупольского краеведческого музея*

ЛИТЕРАТУРА

ПРОИЗВЕДЕНИЯ Г. А. КОСТОПРАВА

Здравствуй, жизнь! : стихи, поэмы / авт. вступ. ст. Е. Волошко : пер. с греч. – Донецк : Донбасс, 1989. – 128 с.

Здрастуй, життя! : вірші та поеми : пер. з греч. – К : Дніпро, 1969. – 143 с.

Леонтий Ханагбей : [поэма]. – Мариуполь, 1934. – 78 с.

Леонтий Хонахбей : поэма / Г. Костоправ // Донеччино моя! : антол. творів майстрів худож. слова Донбасу / уклад. С. В. Жуковський, В. С. Логачов. – Донецьк, 2007. – С. 223.

Та прота вимата = Первые шаги : [стихи]. – Мариуполь : Укрнацмениздат, 1933. – 95 с.

О Г. А. КОСТОПРАВЕ

Георгій Костоправ: поет (1903–1944) : біогр. довідка // Письменники Донеччини / уклад. О. І. Білий, С. В. Жуковський. – Донецьк, 2005. – С. 404.

Захарова Г. М. Дружили два поета : [В. Галла и Г. Костоправ] / Г. М. Захарова // Хранить вечно : о жертвах полит. террора г. Мариуполя / сост. Г. М. Захарова. – Мариуполь, 2007. – С. 163-164.

Костоправ Георгий Антонович // Жизнеописание заслуженных

греков Украины : (информ.-справ. материал). 1778–2008 гг. : 230-летию переселения греков из Крыма в Приазовье посвящается / Федерация греч. о-в Украины ; сост., ред. Н. С. Коссе. – Мариуполь, 2009. – С. 243-245.

Костоправ Георгій Антонович : біобібліогр. покажч. / ДОУНБ ім. Н. К. Крупської ; уклад. Т. М. Дрьомова ; авт. вступ. ст. Д. К. Патрича, Г. М. Захарова ; наук. ред. О. В. Башун. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2003. – 51 с.

Мазур П. И. Георгий Костоправ: поэт и гражданин / П. И. Мазур. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2003. – 183 с.

Мазур П. И. Последние пятьдесят дней Г. А. Костоправа / П. И. Мазур // Мазур П. И. За что, Господи? : Мариуполь. 1937 год. «Греческая операция» : сб. очерков / Федерация греч. о-в Украины. – Мариуполь, 2007. – С. 54-61.

Патрича Д. К. Калимера, Георгий Костоправ / Д. К. Патрича // Патрича Д. К. Земляки : проза, стихи. – Донецк, 1998. – С. 12-36.

«Пускай над Янисолем мчатся годы, – всегда ты будешь с нами, Костоправ!» : [празднование 100-летия греч. поэта] // Володарский район : греки и греч. о-ва / Федерация греч. о-в Украины ; сост. В. В. Писсава. – Мариуполь, 2010. – С. 140-144.

Хаджинова О. К. Костоправ Георгий Антонович : [стихи, об авторе] / О. К. Хаджинова // Хаджинова О. К. Греческие литераторы-современники Георгия Костоправа / ред. В. В. Харabet. – Мариуполь, 2004. – С. 6-13.

Яруцкий Л. Д. Судьба поэта. Допрос в новогоднюю ночь / Л. Д. Яруцкий // Яруцкий Л. Д. Греческая тетрадь. – Мариуполь, 2003. – С. 37-46.

ГРУДЕНЬ

1 – 110 років від дня народження Миколи Олексійовича Вознесенського (1903–1950), державного і партійного діяча радянського періоду, голови Держплану СРСР, академіка АН СРСР, лауреата Державної премії СРСР. У 1924–1926 роках працював в Артемівському окружному комітеті КП(б)У.

– 85 років від дня народження Владислава Андрійовича Антипова (1928–1997), гірничого інженера з розробки покладів корисних копалин, Героя Соціалістичної Праці, заслуженого шахтаря України, доктора технічних наук, академіка Академії інженерних наук, лауреата Державної премії СРСР, колишнього директора шахти «Трудівська» та Донецького науково-дослідного та проектно-конструкторського інституту з автоматизації гірничих машин «Автоматгірмаш» (тепер ПАТ «Автоматгірмаш ім. В. А. Антипова»).

– 80 років від дня заснування (1933) Донецького академічного обласного театру ляльок.

Див.: Донецькому обласному театру ляльок – 70 (1933) (з історії театру) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 60-61.

4 – 65 років від дня народження Тетяни Петрівни Волкової (1948), гірничого інженера-геолога, завідувачки кафедри корисних копалин та екологічної геології Донецького національного технічного університету, викладачки вищої школи, доктора геологічних наук, професора.

– 50 років від дня народження Сергія Назаровича Бубки (1963), українського легкоатлета (стрибки з жердиною), викладача фізичної культури, громадського діяча, бізнесмена, заслуженого майстра спорту СРСР, Героя України, чемпіона XXIV Олімпійських ігор у Сеулі, шестиразового чемпіона світу, чемпіона Європи, СРСР, переможця Кубків світу та Європи, неодноразового володаря Гран-прі Міжнародної асоціації легкоатлетичних федерацій (IAAF), кандидата педагогічних наук, члена виконкому Міжнародного олімпійського комітету (МОК), голови Комісії атлетів МОК, віце-президента Міжнародної асоціації легкої атлетики, першого віце-президента IAAF, президента Національного олімпійського комітету України,

засновника та президента спортивного клубу Сергія Бубки, позаштатного радника Президента України В. Ф. Януковича, народного депутата України 4-го скликання, почесного громадянина міст Ріо-де-Жанейро (Бразилія), Братислава (Словаччина), Падуя, Абано Терме (Італія), Донецьк, Луганськ та Донецької області. Протягом спортивної кар'єри встановив 35 світових рекордів, за що його ім'я занесене до Книги рекордів Гіннеса, нагородженого орденами Трудового Червоного Прапора, Леніна, «За заслуги» I, II ступеня, князя Ярослава Мудрого III–V ступеня, Почесною відзнакою Президента України та ін.

5 – 100 років від дня народження Антона Дмитровича Якименка (1913–2006), Героя Радянського Союзу, заслуженого військового льотчика СРСР. Народився в смт Володарське.

– 85 років від дня народження Михайла Олександровича Сребного (1923–2003), гірничого інженера, колишнього професора Московського державного гірничого університету, доктора технічних наук, дійсного члена Академії гірничих наук, колишнього голови регіональної громадської організації «Земляцтво донбасівців», м. Москва (Росія), Героя Соціалістичної Праці, нагородженого орденом Трудового Червоного Прапора, медалями, почесного громадянина м. Торез. Народився в с. Артемівка Амвросіївського району.

12 – 105 років від дня народження Спиридона Михайловича Єгорова (1908–1999), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Комар Великоновосілківського району.

– 85 років від дня народження Леоніда Федоровича Бикова (1928–1979), видатного українського актора, режисера, народного артиста України, заслуженого артиста Росії, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка. Дитинство і юність пройшли у м. Краматорськ.

13 – 135 років тому (1878) відбулося відкриття Донецької кам'яновугільної залізниці (загальна довжина – 389 верств).

14 – 100 років від дня народження Павла Мартиновича Вороніна (1918–2003), Героя Радянського Союзу. Народився у с. Максимільянівка Мар'їнського району.

– 90 років від дня народження Володимира Павловича Лакатоші (1923), Героя Радянського Союзу, заслуженого військового льотчика СРСР. Народився у м. Донецьк.

17 – 65 років від дня народження Валерія Даниловича Гуля (1948), музиканта, економіста, генерального директора Донецької обласної філармонії, заслуженого працівника культури України, нагородженого орденами «За заслуги» II ступеня, почесним знаком «Шахтарська слава» II ступеня, Дружби (Росія).

18 – 100 років від дня народження Валентина Федоровича Кулабухова (1913–1975), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Макіївка.

19 – 100 років від дня народження Миколи Івановича Шморгуна (1913–1944), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Рубці Краснолиманського району.

– 95 років від дня народження Миколи Федоровича Домовітова (1918–1996), російського поета-фронтовика, прозаїка, журналіста, заслуженого працівника культури Росії, нагородженого орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями. Автор збірок віршів «Запєв», «Золотинка», «Костєр на ветру», «Поздня радуга», «Свєшников родник», «Зарничник»; повістей «Обвал», «Обелиск в степи», «Преступление совершилось», «Незабудки на бруствере»; документальної повісті «Иван Шуткин и его наследники»; роману «Горькая рябина» та ін. У 50-х роках ХХ ст. працював на шахтах Донбасу, в газеті «Комсомолец Донбасса», відповідальним секретарем газети будівельників каналу Сіверський Донець – Донбас «На стройке».

20 – 100 років від дня народження Гната Захаровича Доманова (1913–2004), донецького журналіста, колишнього редактора обласної газети «Социалистический Донбасс», нагородженого орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора та ін., одного із засновників Донецького відділення Національної спілки журналістів України.

22 – 55 років тому (1958) розпочато електрифікацію Донецької залізниці.

23 – 155 років від дня народження Володимира Івановича Немировича-Данченка (1858–1943), російського театрального діяча, режисера, драматурга, письменника, педагога, критика, народного артиста СРСР. У 1887–1916 роках жив і працював у родовому маєтку Корфів – садибі Нескучне (Великоновосілівський район), де побудував початкову школу.

24 – 125 років від дня народження Олександра Львовича Ейнгорна (1888–1939), українського архітектора, професора, автора проектів промислових підприємств та робітничих селищ у ряді міст Донбасу, одного з авторів Генерального плану м. Харков, проектів забудови міст Запоріжжя, Одеса, Кривий Ріг, Краматорськ. Народився в м. Маріуполь.

– 95 років від дня народження Марії Петрівни Дмитрієвої-Алютової (1918–1998), колишньої актриси Донецького академічного ордена Пошани обласного російського драматичного театру (м. Маріуполь), заслуженої артистки України.

– 95 років від дня народження Данила Потаповича Нестеренка (1918–1954), Героя Радянського Союзу. Після війни жив у с. Курдюмівка Дзержинської міськради.

30 – 105 років від дня народження Зіновія Йосиповича Дунаєвського (1908–1981), російського композитора, заслуженого діяча мистецтв України, організатора і першого музичного керівника Заслуженого академічного ансамблю пісні та танцю України «Донбас».

31 – 75 років від дня народження Геннадія Григоровича Левченка (1938), завідувача кафедри німецької мови Донецького національного технічного університету, кандидата педагогічних наук, професора.

Цього місяця виповнюється:

– 75 років від часу виходу (1938) першого номера суспільно-політичної газети Ясинуватської районної ради «Ясиноватская нива».

ЦЬОГО РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

– 160 років від дня народження Олексія Івановича Мерцалова (1853–1935), коваля Юзівського металургійного заводу «Новоросійського товариства кам'яновугільного, залізоробного та рейкового виробництв», який викував з цільного шматка рейки сталю палму, що стала символом Донбасу та прикрашає герб Донецької області. Пальма Мерцалова була відзначена вищою нагородою Всеросійської виставки в Нижньому Новгороді в 1896 році та Гран-прі Всесвітньої виставки в Парижі в 1900 році.

– 155 років від дня народження Олексія Михайловича Горяїнова (1858–1905), потомственного дворянина, гірничого інженера, підприємця, засновника гірничопромислового товариства «Інженери О. М. Горяїнов та Ф. Є. Єнакієв» у Донбасі.

– 145 років від дня народження Давида Христофоровича Южина (Пісітька) (1868–1923), оперного співака (тенор), театрального діяча, соліста Большого театру в Москві. Народився в с. Великокаракуба (тепер с. Роздольне) Старобешівського району.

– 130 років від дня народження Адама Олександровича Свіцина (1878–1938), гірничого інженера, першого російського управляючого Юзівського металургійного заводу «Новоросійське товариство кам'яновугільного, залізоробного та рейкового виробництв» (тепер ПрАТ «"Донецьксталь" – металургійний завод»).

– 130 років від дня народження Федота Захаровича Чикириса (1878–1921), активного учасника боротьби за встановлення Радянської влади в Донбасі.

– 115 років від дня народження Артема Михайловича Плисенка (1898–1945), Героя Радянського Союзу. Народився і жив у с. Нескучне Великоновосілківського району.

– 110 років від дня народження Лідії Борисовни Галіної (1903–1997), педагога, краєзнавця, однієї із засновниць Красноармійського краєзнавчого історичного музею.

– 110 років від дня народження Сергія Івановича Єлагіна (1903–1949), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Орлівка Ясинуватського району.

– 110 років від дня народження Лева (Левка) Володимировича Скрипника (1903–1939), українського прозаїка, учасника літоб'єднання «Забой», члена Всеукраїнської спілки пролетарських письменників. Автор збірок оповідань і повістей «Вибух», «Двісті п'ятдесят перша верства», «Будинок примусових праць», «За все», «Маленька степова рудня», «Немає праці», «Кортояк», «Смертна камера», «Таке життя»; романів «Рудня», «Новосмолянка» та ін.

– 105 років від дня народження Миколи Йосиповича Копилова (1908–1944), Героя Радянського Союзу. До війни жив у м. Макіївка, працював у місткомхозі.

– 100 років від дня народження Івана Самсоновича Гаврилова (1913–1944), Героя Радянського Союзу. Народився в м. Макіївка.

– 100 років від дня народження Олександра Кириловича Сечкіна (1913–1943), Героя Радянського Союзу. До війни жив у м. Костянтинівка.

– 100 років від дня народження Михайла Ілліча Синельникова (1913–1942), Героя Радянського Союзу. Похований у с. Маяки Слов'янського району.

– 95 років від дня народження Григорія Євдокимовича Бойка (1918–1942), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Озерянівка Горлівської міськради.

– 95 років від дня народження Петра Тимофійовича Волкова (1918–1943), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Вовче Красноармійського району.

– 95 років від дня народження Василя Миколайовича Рибалка (1918–1973), заслуженого тренера СРСР, тренера збірної України та СРСР з вільної боротьби. Народився в с. Гранітне Тельманівського району.

– 90 років від дня народження Григорія Прокоповича Сенатосенка (1923–1945), Героя Радянського Союзу. Народився в с. Бойове Володарського району.

– 90 років від дня народження Михайла Мефодійовича Холода (1923–1944), Героя Радянського Союзу. З 1938 року жив і навчався в м. Часів Яр.

– 85 років від дня народження Олександра Андрійовича Пшеничного (1928), гірничого інженера-шахтобудівника, першопрохідця глибинних стволів в Донбасі, Героя Соціалістичної Праці, нагородженого орденами Жовтневої Революції, трьома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Дружби народів, повного кавалера почесного знака «Шахтарська слава».

* * *

– 330 років тому (1683) почалася розробка соляних джерел на річці Бахмутка.

– 305 років від часу (1708) завершення Булавінського повстання, керівником якого був станичний отаман бахмутських козаків Кіндрат Панасович Булавін.

– 270 років тому (1740–1743) на території сучасного Донбасу російським купцем Іваном Івановичем Морозовим була організована розвідка залізрудних родовищ та здійснена пробна плавка металу, що дало початок розвитку металургії на півдні Росії

– 235 років від часу (1778–1780) переселення греків-християн з Кримського ханства до Приазов'я.

– 225 років тому (1778–1780) розпочалося переселення німців до Причорномор'я та Приазов'я.

– 205 років від часу (1808) як у Маріупольському гусарському полку під ім'ям Олександра Андрійовича Олександрова служила Надія Андріївна Дурова – перша жінка-офіцер.

– 205 років тому (1808) було складено план Бахмутської міської поштової контори.

– 195 років від часу (1818) як берг-інспектор Євграф Петрович Ковалевський на основі особистих спостережень склав докладну доповідь про стан донецьких соляних промислів, історії солевидобутку, вперше прийшов до висновку про наявність соляних підземних покладів у Бахмутській улоговині.

– 170 років тому (1843) В. Є. фон Граффом, полковником Корпусу лісничих було закладено Великоанадольський ліс, з якого почалася історія наукового степового лісорозведення.

– 160 років тому (1853) збудовано садибу барона М. О. Корфа в с. Нескучне Великоновосілківського району (тепер садиба-музей В. І. Немировича-Данченка).

– 155 років тому (1858) введено в дію новий поштовий тракт в Бахмутському повіті.

– 135 років тому (1878) в Маріуполі заснована перша професійна театральна трупа під керівництвом Василя Леонтійовича Шаповалова. З цієї дати починається історія Донецького академічного ордену Пошани обласного російського драматичного театру (м. Маріуполь).

– 135 років тому (1878) відкрито ділянки Донецької кам'яновугільної залізниці: Микитівка – Дебальцеве – Довжанська; Дебальцеве – Попасна – Краматорськ; Дебальцеве – Луганський завод.

– 135 років тому (1878) засновано залізничну станцію Дебальцеве і побудовано залізничний вокзал (пам'ятка архітектури України ХІХ ст.).

– 130 років тому (1883) збудовано двоповерхову споруду залізничного вокзалу в с. Гришине (тепер м. Красноармійськ).

– 120 років від часу (1893) приїзду до Юзівки (тепер м. Донецьк) лікаря-хірурга Федора Васильовича Берві, сина відомого російського соціолога і публіциста Василя Васильовича Берві-Флеровського.

– 115 років від часу заснування (1898) Докучаєвського доломітного заводу (тепер ПрАТ «Докучаєвський флюсоделомітний комбінат»).

– 115 років від часу заснування (1898) Рутченківського коксохімічного заводу (тепер ПАТ «Донецьккокс»).

– 115 років від часу заснування (1898) Рутченківського машинобудівного заводу гірничого устаткування (тепер ПАТ Рутченківський завод «Гормаш»).

– 115 років тому (1898) в м. Дружківка розпочато будівництво Свято-Миколаївської (Іванівської) церкви (пам'ятка архітектури України ХІХ ст.).

– 110 років тому (1903) видатний російський археолог Василь Олексійович Городцов провів розкопки стародавніх курганів в басейні річок Бахмут та Сіверський Донець, вивів хронологічну схему доби бронзи, ототожнюючи з її періодами відповідно – ямну, катакомбну і зрубну археологічні культури.

– 100 років тому (1913) на шахтах Донбасу почали впроваджувати легкі і важкі врубові машини виробництва американських і німецьких фірм.

– 85 років тому (1928) в м. Сталіно (тепер м. Донецьк) почалося будівництво гірничого інституту (тепер перший корпус Донецького національного технічного університету).

– 80 років тому (1933) в м. Сталіно (тепер м. Донецьк) почав діяти аеропорт (тепер КП «Міжнародний аеропорт Донецьк ім. С. С. Прокоф'єва»).

– 80 років тому (1933) в м. Сталіно (тепер м. Донецьк) відкрилися перші вечірні школи робітничої молоді.

– 80 років від часу заснування (1933) бібліотеки Донецького медичного інституту (тепер Донецький національний медичний університет ім. М. Горького).

Див: Бібліотеці Донецького державного медичного університету ім. М. Горького – 70! (1933) // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік. – Донецьк, 2002. – С. 62-64.

– 80 років від часу заснування (1933) академічного симфонічного оркестру ім. С. С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії.

– 80 років від часу (1928) як на Горлівському машинобудівному заводі ім. Кірова випущена перша електрична врубова машина ДВ (Донецька важка).

– 75 років тому (1938) зведено будівлю готелю «Донбас» (тепер «Донбас Палас»).

– 70 років від часу заснування (1943) пожежної охорони м. Слов'янськ.

– 70 років від часу відкриття (1943) Слов'янського художнього професійно-технічного училища № 76.

– 65 років від часу заснування (1948) Сталінської (тепер Донецької) обласної організації Національної спілки художників України.

– 65 років від часу заснування (1948) Мушкетівської автобази, ПрАТ.

– 60 років тому (1953) засновано обласну травматологічну лікарню (тепер Комунальний клінічний лікувально-профілактичний заклад охорони здоров'я «Обласна травматологічна лікарня»).

– 60 років від часу введення в дію (1953) першого енергоблоку Миронівської ДРЕС – першої теплової електростанції високого тиску у Донбасі.

– 60 років від часу заснування (1953) центральної міської клінічної лікарні № 3 м. Донецьк.

– 55 років від часу (1958) запуску першої турбіни Старобешівської ДРЕС.

– 55 років від часу заснування (1958) шахти «Краснолиманська» ДП «Вугільна компанія "Краснолиманська"».

* * *

– 350 років від часу заснування (1663) Маяцької фортеці (тепер с. Маяки Слов'янського району).

– 310 років від часу утворення (1703) Бахмутського повіту як адміністративно-територіальної одиниці Катеринославської губернії з центром у м. Бахмут (тепер м. Артемівськ).

– 235 років від часу заснування (1778) с. Галицинівка Мар'їнського району.

– 235 років від часу заснування (1778) слободи Олексіївка (тепер м. Торез).

– 235 років від часу заснування (1778) смт Мангуш Першотравневого району.

– 145 років від часу заснування (1868) м. Краматорськ.

– 135 років від часу заснування (1878) м. Дебальцеве.

– 100 років від часу заснування (1913) м. Білозерське.

– 100 років від часу заснування (1913) м. Сіверськ.

– 80 років від часу заснування (1933) м. Комсомольське.

– 75 років від часу заснування (1938) м. Гірник.

О СОЗДАНИИ ТЕАТРА В МАРИУПОЛЕ

*К 135-летию со дня основания
(1878) Донецкого академического
ордена Почета областного
русского драматического
театра (г. Мариуполь)*

Появление в Мариуполе первой гастролирующей русской драматической труппы относят к 1847 году. За неимением театрального здания спектакли давали в амбарах. Позже обыватель Н. Попов в принадлежащем ему амбаре устроил сцену, место для оркестра, партер. У входа были размещены касса и буфет. Можно считать, что это было первое здание в Мариуполе, специально приспособленное для театральных представлений. На подмостках этого театра ставились пьесы В. Шекспира, Ф. Шиллера, Н. Гоголя, А. Грибоедова, А. Писемского, А. Островского. В 1868 году в городе появилось еще одно театральное здание, которое местный житель В. Д. Айналов переоборудовал из своего амбара, приспособив его для выступлений артистов.

И все же основателем театра в Мариуполе считают Василия Леонтьевича Шаповалова, создавшего в 1878 году первую профессиональную труппу и открывшего в 1887 году концертный зал на 800 зрителей. На его подмостках выступали В. Андреев-Бурлак, М. Кропивницкий, М. Старицкий и другие корифеи отечественной сцены. Позже зал перешел во владение И. И. Уварова, в народе его называли Зимним театром.

В 1906 году в городе начал работать цирк братьев Яковенко, где выступали не только цирковые артисты, но и драматические, оперные коллективы. Спектакли, выступления оперных певцов устраивались также в концертном зале гостиницы «Континенталь», Летнем театре Александровского сада, Народном доме при заводе «Никополь», в зале Мариупольского общественного собрания.

Театральная жизнь не прекращалась даже в годы революции и гражданской войны. В тот период город не имел своей постоянной труппы. Гастролеры сменяли друг друга. В 20-е годы в городе начал работать драматический коллектив «Новый театр», которым руководил А. Н. Борисоглебский. Позже этот театр был передан в

ведение города и приобрел новое имя – Зимний театр Местхоза. А в 1934 году на основе городского драматического театра был создан Вседонецкий музыкально-драматический театр с постоянным пребыванием в городе Мариуполе. В преддверии гастролей Ленинградского большого драматического театра в Городском саду Мариуполя было построено и 25 июня 1934 года открыто деревянное здание Летнего театра. В это же время в городе шла реконструкция Зимнего театра. Его торжественное открытие состоялось 14 марта 1936 года.

В 1932 году в Мариуполе был организован еще один театральный коллектив – Греческий рабоче-крестьянский театр Донбасса. Его спектакли шли на сцене Зимнего театра. Но в 1937 году практически весь состав этого театра был репрессирован, а сам театр закрыт 28 января 1938 года.

Во время временной оккупации Мариуполя немцами театр продолжал работать, но спектакли ставились под строжайшим контролем германских властей. Это были постановки по пьесам И. Котляревского, Г. Квитки-Основьяненко, Ф. Шиллера и др.

Через месяц с небольшим после изгнания гитлеровцев из города, 16 октября 1943 года, в только что переоборудованном помещении бывшего гастронома, состоялось открытие нового театрального сезона Мариупольского государственного театра. Для зрителей был устроен вечер-концерт. От сезона к сезону расширялся репертуар театра, ставились пьесы «Русские люди» К. Симонова, «За тех, кто в море» Б. Лавренева, «Без вины виноватые» А. Островского, «Пигмалион» Б. Шоу и др. Но в 1947 году театр в Мариуполе был закрыт.

Возрождение храма Мельпомены произошло благодаря первому секретарю горкома Компартии Украины Константину Акимовичу Олейниченко. К строительству театрального здания приступили в 1956 году, а 2 ноября 1960 года на территории центрального сквера состоялось торжественное открытие нового здания Донецкого областного русского драматического театра (г. Жданов). Первыми зрителями были строители. В 1974 году, с 4 по 27 июня творческий коллектив театра гастролировал в Москве, спектакли проходили в помещении филиала МХАТ. Столичная критика и публика дала высокую оценку творчеству артистов из приморского города. Эти гастроли стали знаковыми для творческого коллектива театра. С той поры поставлено множество спектаклей. В 1985 году открыта малая

сцена театра.

За творческие успехи и в связи со 100-летием со дня основания театра Указом Президиума Верховного Совета СССР от 4 декабря 1978 года театр был награжден орденом «Знак Почета», а 12 ноября 2007 года приказом Министерства культуры и туризма Украины театру присвоен статус академического.

Следует назвать тех, кто творил и творит славу театра: среди них режиссеры – народные артисты Украины П. И. Ветров и А. К. Утеганов, актеры – народный артист Украины и заслуженный артист Узбекистана Б. А. Сабуров, народная артистка Украины и заслуженная артистка России Н. Н. Юргенс, народные артистки Украины Р. И. Подъякова, Н. Н. Белецкая, народные артисты Украины Ю. С. Доронченко и С. И. Отченашенко, и многие другие.

Сегодня Донецкий академический ордена Почета областной русский драматический театр (г. Мариуполь) продолжает творить свою историю под руководством главного режиссера Константина Владимировича Добрунова.

С. Д. Буров, кандидат технических наук, сценарист документального кино, член НСКУ, г. Мариуполь

ЛИТЕРАТУРА

Буров С. Возрождение театра : [из истории театра] / С. Буров // Театральная площадь. – 2000. – Июнь (№ 19). – С. 3.

Добрунов К. В. «Мечтаю объединить в театре духовность и коммерцию» : [интервью с гл. режиссером К. В. Добруновым / записала О. Стретта] // Донец. кряж плюс. – 2011. – 1-7 июля (№ 26). – С. 8.

Добрунов К. В. «Самое страшное – это не кризис экономический, а кризис человечности» : [беседа с гл. режиссером театра К. Добруновым / записала Л. Скорик] // Мариуп. время. – 2009. – 19 февр. (№ 8). – С. 12.

Добрунов К. В. Театр и зрители. Аншлаг, аплодисменты : [беседа с гл. режиссером К. Добруновым / записала Л. Ковалева] // Голос строителя. – 2011. – 25 марта (№ 12). – С. 6.

Добрунова А. Лук и 10 стрел Анжелики : [беседа с режиссером-постановщиком А. Добруновой / записал Н. Погожин] // Ильичевец. –

2011. – 24 нояб. (№ 130). – С. 8.

Зікрач Н. Є. [Донецький академічний обласний ордена Пошани російський драматичний театр (м. Маріуполь)] // Н. Є. Зікрач Донбас: з минулого в майбутнє / Н. Є. Зікрач, В. П. Безродний, Ю. Г. Зікрач. – Донецьк, 2011. – С. 54.

Михайлина Е. Служители Мельпомены / Е. Михайлина // Новый азовсталец. – 2009. – 27 марта. – С. 10.

Панова Д. За кулисами Мельпомены / Д. Панова // Мариуп. время. – 2012. – 22 марта (№ 12). – С. 4, 12.

Петрашевский А. Театр в Мариуполе (1847–1892 гг.) / А. Петрашевский // Мариуполь и его окрестности. – Репр. изд. 1892 г. – Донецк, 2007. – С. 291-296.

Фотимская Т. Под звуки фанфар театру признались в любви / Т. Фотимская // Приазов. рабочий. – 2004. – 30 марта (№ 27). – С. 1, 4.

Яруцкий Л. Старейший в Украине. Из истории Донецкого областного драматического театра (г. Мариуполь) / Л. Яруцкий. – Мариуполь, 1998. – 103 с.

ДОСЛІДНИК СТАРОДАВНІХ КУРГАНІВ ДОНЕЦЬКОГО КРАЮ

*До 110-річчя від початку (1903)
археологічних досліджень Василя
Олексійовича Городцова на р. Бахмут*

Василь Олексійович Городцов – видатний російський вчений, археолог, історик і етнограф. Його ім'я широко відоме археологічній науці. Він автор понад 200 наукових робіт. Значним явищем в археології стали його фундаментальні труди: «Результати археологічних досліджень в Ізюмському повіті Харківської губернії 1901 року» (1902), «Результати археологічних досліджень в Бахмутському повіті Катеринославської губернії 1903 року» (1907), «Первісна археологія» (1908), «Побутова археологія» (1910), «Культури бронзової епохи в Середній Росії» (1915) та ін.

Особливе місце серед археологічних досліджень В. О. Городцова посідав Донбас. Василь Олексійович був одним з перших професійних археологів, який дослідив давнину Донецького краю. У 1901 році за завданням Імператорського Московського Археологічного товариства В. О. Городцов проводить археологічні дослідження в Ізюмському повіті Харківської губернії вздовж річки Сіверський Донець. Протягом чотирьох місяців експедиція В. О. Городцова оглянула і частково дослідила 5 неолітичних стоянок, 3 лінії земляних валів, 3 городища, 107 курганів, поселення епохи бронзи і середньовічний могильник. Про свої дослідження в Ізюмському повіті Василь Городцов зробив ґрунтовну доповідь на XII Археологічному з'їзді, який відбувся в 1902 році в м. Харків. Одним з результатів роботи експедиції В. О. Городцова мало стати вирішення питання щодо місця розміщення древніх кам'яних статуй відносно до курганних поховань. Незважаючи на те, що В. О. Городцовим було розкопано 8 поховань в курганах, на яких стояли кам'яні статуї, а також оглянуто додатково 40 статуй, розташованих поза курганами, виконати поставлену задачу вченому в той час не вдалося. Були потрібні додаткові дослідження в Донецькому краї. Тому влітку 1903 року В. О. Городцов продовжив археологічні роботи в Донбасі.

Вчений планував вивчення археологічних пам'яток по річках Бахмут і Кальміус аж до Азовського моря. Але у зв'язку з сильними дощами і браком робочих рук експедиція В. О. Городцова не виконала роботи в повному обсязі. Дослідження закінчилися в верхів'ях Кальміусу. За час археологічних досліджень в Бахмутському повіті В. О. Городцов дослідив 2 неолітичні стоянки і 80 курганів, в яких знаходилося 212 поховань. Крім цього він провів огляд стародавніх мідних копалень у с. Калинівка. За результатами огляду Василь Олексійович сформулював лише можливі методичні прийоми для вивчення давніх шахт, зокрема відносно того, що «відшукати стародавні шахти для археологічної мети можна за допомогою канав, якими легко відкрити стародавні ями ..., саме очищення стародавніх шахт потребуватиме багато часу, тому для археолога найзручніше почекати випадку відновлення розробки руди і тоді запровадити спостереження».

У наслідок розкопок курганів в басейні Сіверського Дінця та у верхів'ях Кальміусу експедицією під керівництвом В. О. Городцова було виявлено багато стародавніх поховань зі «скорченими і пофарбованими кістяками». Вони різнилися формою похоронних споруд та інвентарем, що був покладений до могили. Систематизувавши цей матеріал В. О. Городцов виділив різні типи поховань: в ямах, в катакомбах і в зрубках, і відніс їх до бронзового віку. Таким чином, Василь Городцов першим з археологів запропонував відносну хронологію культур епохи бронзи півдня Східної Європи. В основу своєї класифікації він поклав тип конструкції могильної ями. Тому виділені їм культури отримали назву: ямна, катакомбна і зрубна. Створена науковцем періодизація на основі пам'яток Донеччини стала еталоном при вивченні бронзового віку півдня Східної Європи і зберігає в загальних рисах своє значення і в наші дні. На основі донецьких матеріалів В. О. Городцов зміг також частково вирішити питання про типи поховальних споруд, що відносяться до середньовіччя. Вчений розділив середньовічні курганні поховання на чотири групи, етнічно пов'язуючи їх з печенігами, торками і половцями. Класифікація В. О. Городцова ґрунтувалася на орієнтації похованого в могилі за сторонами світу. Ця ознака стала однією з визначальних при розробці сучасної типології похоронних пам'ятників печенігів, торків, половців.

Спираючись на матеріали розкопок півдня Східної Європи В. О. Городцов намагався науково обґрунтувати існування попередників скіфів – кіммерійців. Кіммерійську культуру дослідник

відновлював переважно за матеріалами скарбів бронзових знарядь і зброї, серед яких були представлені знахідки з Райгородського скарбу Слов'янського району Донецької області. Однак відсутність археологічних джерел не дозволила йому чітко виділити кіммерійську культуру із загальної маси матеріалів перехідного періоду від бронзового до залізного віку.

У 30-х роках ХХ ст. Василь Олексійович уважно стежив за дослідженнями на Сіверському Дінці, які проводили місцеві археологи-краєзнавці. У листах до дослідника кам'яного століття Донеччини М. В. Сибильова, він проявляє жвавий інтерес до його ізюмських знахідок і жалкує про неможливість приїзду для ознайомлення з ними.

Досліджені В. О. Городцовим речові пам'ятники на території Донеччини є достовірним джерелом важливої інформації з найдавнішого періоду не тільки Донецького краю, а й усієї Східної Європи.

*О. Я. Привалова, завідувачка відділу
дорадянського періоду Донецького
обласного краєзнавчого музею*

ЛІТЕРАТУРА

Городцов Василий Алексеевич (11(23).III.1860–3.II.1945) : [краткая биограф.] // УСЭ. – К., 1980. – Т. 3. – С. 118.

Городцов Василий Алексеевич (11(23).3.1860–3.2.1945) : [краткая биограф.] // БСЭ. – 3-е изд. – М., 1972. – Т. 7. – С. 129.

Крайнов Д. А. К столетию со дня рождения В. А. Городцова // Сов. археология. – 1960. – № 1. – С. 120-124.

Миненкова Н. Е. В. А. Городцов – исследователь кочевников X–XIII ст. на территории Донецкого края / Н. Е. Миненкова // Нові сторінки історії Донбасу / ДонНУ ; голов. ред. З. Г. Лихолобова. – Кн. 7. – Донецьк, 1999. – С. 269-273.

Наследие В. А. Городцова и проблемы современной археологии : тр. Гос. ист. музея. – М. : [б. и.], 1988. – 190 с.

Татаринов С. И. В. А. Городцов и Бахмутский уезд / С. И. Татаринов, И. В. Белозерова // Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні. – Слов'янськ, 2005. – С. 236-240.

СИМФОНІЯ ДОНБАСУ

До 80-річчя від часу заснування (1933) академічного симфонічного оркестру ім. С. С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії

Один із провідних симфонічних оркестрів України був створений у далекому 1933 році. Його засновником і першим головним диригентом був всесвітньо відомий диригент, народний артист СРСР Натан Григорович Рахлін. Усього у складі оркестру на той час був задіяний 81 музикант.

На початку Великої Вітчизняної війни багато музикантів були призвані на фронт, інші пішли до фронтових концертних бригад. Лише після війни у квітні 1949 року розпочалося друге життя симфонічного оркестру, до складу якого крім музикантів, які повернулися з фронту, увійшла також творча молодь – випускники Донецького музичного училища і консерваторій країни.

За час існування оркестром керували видатні диригенти: К. Сімеонов, С. Турчак, К. Іванов, В. Гнедаш, В. Гергієв, Р. Кофман, К. Кондрашин, І. Гамкало; композитори: Б. Лятошинський, І. Дунаєвський, А. Хачатурян і багато інших. З оркестром виступали багато знаменитих диригентів і музикантів, серед яких Д. Китаєнко, Ю. Тімерканов, І. Гамкало, Я. Зак, Я. Флієр, Д. Ойстрах, Л. Коган, Л. Оборін, Т. Хренніков, Б. Которович, Е. Гілельс, М. Ростропович. Практично всі видатні художні колективи і музиканти колишнього СРСР, численні виконавці країн далекого зарубіжжя – Італії, Швейцарії, Японії, Кореї, Англії, Франції, виступали у супроводі симфонічного оркестру на сцені концертного залу філармонії.

Сьогодні симфонічний оркестр ім. С. С. Прокоф'єва, як і раніше, один з найбільших оркестрів України. Його склад нараховує 85 осіб.

Це талановиті музиканти, серед яких є заслужені артисти України, лауреати та дипломанти всеукраїнських конкурсів. Головний диригент оркестру досвідчений музикант, заслужений діяч мистецтв України Олександр Долинський, диригент оркестру Віктор Олійник. Колектив виступає не лише в області, а також з успіхом гастролює містами України, Росії, Білорусі, Вірменії. За останні роки відбулися гастролі оркестру в Голландії, Італії, Іспанії, Франції, Кореї та інших країнах.

У репертуарі колективу – практично всі шедеври вітчизняної та зарубіжної симфонічної класики, а також сучасних авторів. Оркестр є першим виконавцем багатьох творів українських композиторів М. Скорика, Л. Колодуба та ін.

Особливе місце в репертуарі оркестру посідають твори видатного представника світової музичної культури С. С. Прокоф'єва, який народився в селі Сонцівка (тепер с. Красне) на Донеччині. Його ім'я з 1997 року носить оркестр. За популяризацію творчості геніального композитора, а також участь у фестивалі музичного мистецтва «Прокоф'євська весна» колектив оркестру в 1991 році був удостоєний премії ім. С. С. Прокоф'єва. У 1999 році симфонічний оркестр ім. С. С. Прокоф'єва став володарем премії Міжнародного Академічного Рейтингу популярності і якості товарів і послуг «Золота Фортуна». У 2002 році за високий творчий рівень оркестру був присвоєний статус «Академічний». 2011 року головний диригент симфонічного оркестру, заслужений діяч мистецтв України Олександр Долинський став лауреатом премії ім. С. С. Прокоф'єва.

Колектив багато працює і для дітей та юнацтва: бере активну участь у заходах державної програми «Діти України» та обласної програми «Молодь Донеччини», готує спеціальні програми для учнів загальноосвітніх та музичних шкіл, студентів вищих та середніх навчальних закладів, є постійним учасником Тижня музики для дітей та юнацтва, приділяє увагу музично-естетичному вихованню. За активну роботу у цьому напрямку в 1986 році оркестр нагороджено премією ім. Артема.

Сьогодні, як і завжди, вся творча робота симфонічного оркестру спрямована на музично-просвітницьку діяльність на теренах шахтарського краю, популяризацію симфонічного мистецтва України у країнах близького та далекого зарубіжжя.

*О. Н. Бахтіозін, художній керівник Донецької
обласної філармонії, заслужений артист України*

ЛІТЕРАТУРА

Агафонов В. Трубач Котовского подарил Донецку оркестр : [беседа с зав. каф. дирижирования Донец. муз. акад. им. С. С. Прокофьева В. Агафоновым / записала О. Куренкова] // Панорама. – 2006. – 26 янв. – 1 февр. (№ 4). – С. 3.

Бахтіюзін О. Ім'я зобов'язує / О. Бахтіюзін // Донеччина. – 2004. – 1 жовт. (№ 60). – С. 4.

Белая М. ... И музыка мобильного звучит : [оркестр 1 апр. сыграет «музыку мобильных телефонов»] / М. Белая // Салон Дона и Баса. – 2005. – 29 марта (№ 22). – С. 6.

Вовенко В. И в Голландии, и в Испании знают академический симфонический оркестр им. С. С. Прокофьева Донецкой филармонии / В. Вовенко // Донбасс. – 2002. – 1 окт. (№ 180). – С. 4.

Герланец В. Коллектив единомышленников / В. Герланец // Веч. Донецк. – 2003. – 4 окт. (№ 147). – С. 3.

Долинский А. К дирижерскому пульту меня вело что-то свыше : [интервью с гл. дирижером А. Долинским / записала С. Платоненко] // Жизнь – неделя. – 2004. – 21 окт. (№ 159). – С. 3.

Наумов А. Надежды симфонический оркестр / А. Наумов // Жизнь – неделя. – 2003. – 27 нояб. – 3 дек. (№ 176). – С. 15.

Олейник В. «Играть музыку Рахманинова – большое счастье» : [интервью с дирижером В. Олейником / записала Е. Куцева] // Донецк. кряж плюс. – 2008. – 15-21 авг. (№ 30). – С. 8.

Прозоровский В. Александр Долинский признался, что «замахался дирижировать...» : [на концерте «Улыбка оркестра»] / В. Прозоровский // Акцент Украины. – 2006. – 6 апр. (№ 51). – С. 3.

Савари С. Звуки умеют «рассказывать» : [о новом проекте молодого дирижера оркестра В. Олейника – симфонич. вечере «О слово, в музыку вернись!»] / С. Савари // Веч. Донецк. – 2006. – 18 окт. (№ 153). – С. 3.

Симфонический оркестр Донецкой областной филармонии. 25 лет : реклам. проспект. – Донецк, 1974. – [22] с. : ил.

Тараненко В. Музыкальные дары из Донецка / В. Тараненко // Поиск. – 2006. – 1 нояб. (№ 44). – С. 11.

Шумилина О. А дирижировал ученик интерпретатора : [на концерте памяти Н. Г. Рахлина] / О. Шумилина // Донбасс – неделя. – 2006. – 26 янв. (№ 17). – С. 21.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР «СВІТЛИЦЯ» ДОНБАСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

*До 15-річчя від часу
утворення (1998)*

Українська культура – це прояв безмежного потягу народу до краси. Саме тому усі види мистецтва є неповторними та своєрідними. Якому ж з них віддати перевагу? Поезії – адже

книги відкривають незнаний чарівний світ? Мелодійним звукам, завдяки яким ми поринаємо у світ музики, що окрилює й підносить душу? Архітектурним витворам мистецтва, які дивують вмінням людей бачити красу предметів, явищ і середовища в гармонії, перспективі та єднанні?..

Навчально-методичний центр (НМЦ) «Світлиця» кафедри прикладної лінгвістики та етнології Донбаської національної академії будівництва і архітектури (ДонНАБА), заснований 1998 року за безпосередньої підтримки ректора академії Є. В. Горохова. До відкриття центру величезних зусиль, любові та турботи доклали викладачі секції української мови та народознавства під керівництвом завідувача кафедри, професора І. Є. Намакштанської за підтримки проректора з науково-педагогічної та виховної роботи, професора В. М. Левченка.

У НМЦ «Світлиця» створено етнографічний музей, де за 15 років зібрано найрізноманітніші українські національні твори мистецтва: писанки, посуд, український одяг, вироби з глини, дерева та скла, рушники та ікони. Гідно представлені і подарунки гостей із різних країн світу, зокрема з Росії, Білорусі, Єгипту, Ізраїлю, Китаю, Монголії, Палестини, Польщі, Швеції та інших, що дає можливість досліджувати національні культури у порівнянні. На стінах музею студентами ДонНАБА намальовані українська піч та картина, на якій зображено передвесільний обряд – сватання хлопця до дівчини. Експозиція нагадує молоді про талановитість народних умільців, про красу українських звичаїв і традицій. Цікаво й те, що до зібрання ввійшли не лише старовинні вироби. Прикрашають виставку й твори

сучасних митців, завдяки чому можна простежити розвиток у гончарстві, вишивці, різьбленні, гутництві тощо.

Виставка об'єднала вироби талановитих народних митців Донеччини, Київщини, Львівщини, Полтавщини та інших регіонів України. Адже немає такого населеного пункту, де б не вишивали рушники, не майстрували б з дерева. У селах можна зустріти майстрів килимарства і хатніх доріжок. Розвивається мистецтво розпису і витинанки, мереживоплетіння і різьблення, гончарства і лозоплетіння.

Найбільш виразною у музеї є колекція рушників та українського одягу. Сорочки, як чоловічі, так і жіночі, вишивалися на комірі, манжетах та рукавах. Вишивка на грудях робилася для того, щоб захистити душу від руйнування, занепаду, а значить, від умирання. Жінки одягали поверх сорочки плахту та підперізувалися паском, який у давнину був оберегом – це знак того, що людина захищена, готова подолати зло. Юпка – верхній одяг, позаду якого пришивалася стрічка, що створювала складки. Чим більше було складок, тим заможнішою вважалася людина. Із головних уборів представлено бриль, яскраво декорований студентами.

Окремі експозиції складають вироби зі скла, різьблені дерев'яні скриньки, тарелі петриківського розпису, картини талановитого народного українського художника М. О. Онацька, які є настільки колоритними, що за ними студенти вивчають побут, традиції та звичаї українського народу.

Глиняні леви та коники, привезені викладачами та студентами академії з Сорочинського ярмарку, а також від митця з Полтавщини (сmt Опішне) В. Омеляненка не залишають байдужим нікого з відвідувачів музею. Є вироби й інших опішнянських майстрів, таких як В. Шкурпела, Н. Дубинка, сім'я Порохівників. Усі вироби майстрів розповідають про повсякденний клопіт селянських сімей, яскраво демонструють реальні та фантастичні уявлення українців.

Протягом усього часу функціонування етнографічний музей відвідали високі посадові особи та гості з різних країн світу – з Росії, Іраку, Камеруну, Нігерії, Палестини, Польщі, Швеції та ін. Мистецтво інших країн здебільшого значно відрізняється від українського, хоча палестинська та шведська вишивка дещо схожі. Це свідчить про те, що кожен народ має свою унікальну культуру, яка ґрунтується на загальнолюдських цінностях, завдяки чому дослідники шукають (і з радістю знаходять!) спільні риси. Завдяки міжнародним контактам НМЦ «Світлиця» етнографічні музеї навчального спрямування

відкрито у Воронежському державному архітектурно-будівельному університеті та Російському університеті дружби народів (м. Москва). Багато виробів українських майстрів передано до Українського культурного центру в Москві. А літературу, видану друком викладачами і студентами ДонНАБА, – до Бібліотеки української літератури в Москві.

У НМЦ «Світлиця» студенти проводять пошукову й дослідницьку роботу в царині народної української культури та її національних рис і характерних ознак. Студентські шляхи зі «Світлиці» пролягли до Київщини, Полтавщини, Запоріжжя, Львівщини, Дніпропетровщини та Черкащини. Багато знахідок відбулося під час подорожей Донеччиною. Та ще більше відкриттів чекає на дослідників попереду.

*Ю. М. Новикова, кандидат
філологічних наук, доцент кафедри
прикладної лінгвістики та етнології
ДонНАБА*

ЛІТЕРАТУРА

Братчун В. І. ДонНАБА – кузня будівельних кадрів для Донбасу // Меркурій. – 2007. – № 12. – С. 27-29.

Ковальова Н. О. Навчальний посібник з українознавства : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Н. О. Ковальова, Ю. М. Новикова ; Донбас. нац. акад. будівництва і архітектури. – Макіївка, 2005. – 157 с.

Левченко В. М. Національно-громадянське виховання студентів ДонНАБА // Меркурій. – 2008. – № 9. – С. 53-55

Намакштанська І. Є. Як дбаємо, так і маємо : есе : на укр. и рус. яз. – 2-е вид., випр. і допов. – Донецьк : Норд-Прес, 2009. – 137 с.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абуков С., 56
Авдєєв В. Д., 6
Авдєєнко О. О., 70
Агафонов В., 126
Адаменко Л. М., 9
Азарова З. П., 58
Айналов В. Д., 117
Акулова І. О., 34
Амітан В. Н., 50
Ананян З., 82
Ангеліна П. М., 5, 31
Андрєєв-Бурлак В., 117
Андрєєв О. М., 32
Аніканов В. І., 29
Анохін В. Н., 89
Антипов В. А., 106
Антонов В. С., 80, 82
Апалько В. А., 13
Артем, 28
Ашурков О. О., 21
Базанов С. А., 41
Балджи Л. О., 76
Бардін І. П., 97
Басардіна див. Блок Л. Д.
Бахмутський О. І., 28
Бахтеєва Т. Д., 101
Бахтіозін О. Н., 125, 126
Башун О. В., 105
Безродний В. П., 120
Белашов Б. И., 40
Белая М., 126
Белецкая Н. Н., 119
Белозерова И. В., 123
Берві Ф. В., 113
Берві-Флеровський В. В., 113
Березовський Ю. М., 23
Беспечный Т., 82
Биков Л. Ф., 107
Бистра М. О., 66
Білецька Н. М., 90
Білий О. І., 104
Білозерцев О. М., 33
Білопольський М. Г., 32
Білостоцький Ю. І., 51
Білоус А. В., 97
Бірченко І. К., 5
Близнюк А. М., 100
Блок Л. Д., 46
Бобир А. Ф., 94
Бобровицька А. І., 4
Богославський В. М., 74
Бойко В. С., 75
Бойко Г. Є., 111
Бойко Г. П., 72
Бойко М. Г., 44
Боначич А. П., 9
Бондарев Л. Я., 68
Бондаренко Я. І., 42
Борисоглебский А. Н., 117
Братчун В. І., 129
Бредіхін А. В., 64
Бривко Н. В., 66
Брижаньов А. М., 49
Бринь Л. А., 5
Брус Н. К., 80
Брюханов О. М., 26
Бубка С. Н., 106
Буров С., 119
Буряк М. В., 7
Буценко В. М., 87
Варивода П. С., 58
Васильєв-Святошенко М. Т., 76
Василько В. С., 32
Васильчук О. Д., 59
Величко Т. І., 88
Венедиктов В. В., 69
Ветров П. И., 119
Виговська Н. І., 16
Видойна Г. Є., 16
Владичанський А. С., 79
Вовенко В. Ф., 86, 126
Воевода Б. І., 31
Воєводін В. В., 97
Возіанов О. Ф., 84

Вознесенський М. О., 106
Волков О. М., 8
Волков О. О., 45
Волков П. Т., 111
Волкова Т. П., 106
Володін Г. Г., 23
Волошин М. Ф., 70
Волошко Е., 104
Вольний Ф. Г., 3
Воронін П. М., 108
Вощенко В. І., 7
Гавриленко В. А., 9
Гавриленко І. С., 61
Гаврилов В. Я., 33
Гаврилов І. С., 111
Гайворонський П. Є., 48
Гайдай М., 82
Гаккебуш Л. М., 89
Галич О. А., 29
Галіна Л. Б., 110
Галла В., 103
Гамкало І., 124
Гашененко Н. Н., 104
Гевеке П. П., 49
Гедьо А. В., 64
Гейєр В. Г., 97
Герасименко, 80
Гергієв В., 124
Герінг Г., 78
Герланец В., 126
Гілельс Е., 124
Гіммлер Г., 79
Гінзбург В. А., 34
Глига Г. С., 98
Глібов Л. І., 75
Гнедаш В., 124
Головатий В. А., 25
Головащенко М. І., 98
Голубєв П. В., 35
Гомон О. О., 31
Гончаров Є., 15
Гончаров Л. А., 87
Горбатенко С. В., 66
Горбатов Б. Л., 59
Горницька І. П., 61
Городцов В. О., 114, 121-123
Горохов Є. В., 127
Горохов П. Д., 36
Горр Г. В., 60
Горяїнов О. М., 110
Горький М., 103
Графф В. Є., 113
Гребняк В. П., 42
Грідіна І. М., 66
Гросов О. Я., 61, 94
Губарєв П. Д., 95
Губенко А. О., 23
Гуль В. Д., 108
Гуров К. Я., 76
Давиденко А. К., 8
Давыденко А., 40
Данієлян див. Саркісов С. А.
Данило Романович, 53
Данилов В. В., 57
Даувальдер В. Ф., 34
Денерво див. Даувальдер В. Ф.
Демур В. Ф., 46
Джебе, 52
Дзюбан І. Ф., 22, 42
Димитриу А., 103
Диченськов М. П., 90
Діденко Г. В., 49
Дікштейн К. О., 22
Дмитриченко Л. І., 44
Дмитрієва-Алютова М. П., 109
Добриня Рязанич, 55
Добров П. В., 58, 62-66
Добрунов К. В., 119
Добрунова А., 119
Дойчев В. П., 72
Долженков Ф. Є., 98
Долинский А. М., 126
Доманов Г. З., 108
Домовітов М. Ф., 108
Донець І. К., 96
Донський див. Авдєєв В. Д.
Доронченко Ю. С., 67, 119
Доценко Д. С., 67

Др'омова Т. М., 85, 105
Дубинка Н., 128
Дунаєвський З. Й., 109
Дунаєвський І., 124
Дурова Н. А., 112
Ейнгорн О. Л., 109
Есип І. М., 66
Єгоров П. В., 65
Єгоров С. М., 107
Єгубченко В. К., 75
Єлагін С. І., 111
Єльський В. М., 60
Єрмакова Л. І., 17
Єрхов Г. П., 61
Єфремов Є. С., 80
Жаров А., 83
Жуйков, 80
Жуков Г. В., 90
Жуковський С. В., 59, 104
Журавльов В. А., 9
Жучок В. Г., 90
Заболотний В. Г., 68
Заболотний О. М., 85
Задунайський В. В., 65
Зак Я., 124
Залізник М. М., 34
Захарова Г. М., 104, 105
Зборщик М. П., 99
Звягільський Ю. Л., 24
Зинов'єв Л. М., 82
Зікрач Н. Є., 120
Зінченко В. М., 71
Знаменський Г. Л., 20
Зоненко А. Т., 49
Іванов Є. І., 73
Іванов К., 124
Іванов М. І., 43
Івасик І. А., 16
Івченко В. К., 76
Ісадченко В. С., 74
Йолкін В. Д., 46
Кавун Ю. М., 47
Казаков В. М., 7
Казанець І. П., 87
Какоркін М. С., 46
Калашнікова В. Є., 66
Калиниченко О. І., 87
Калікін Г. Г., 23
Камен'янова К. В., 9
Капуста М. М., 61
Карамзін М. М., 55
Кардаш А. М., 27
Карицький К. Д., 76
Кармазина І., 40
Карнаухов М. І., 99
Касьянова Н. М., 66
Кац Б. М., 50
Квірінг Е. Й., 6
Кисляк К. М., 87
Китаєнко Д., 124
Китайгородський І. І., 35
Кишкань В. П., 3
Кібенко В. М., 24
Кільберг І. Й., 100
Кірбаба В. І., 86
Клевцов С. В., 31
Клименко К. Х., 95
Клименко М. Ф., 29
Климов А. І., 40
Ковалева Л., 119
Ковалевський Є. П., 113
Коваленко А. І., 40
Ковальов О. П., 34
Ковальова Н. О., 129
Ковальчук М. С., 47
Коган Л., 124
Козлітін М. М., 32
Кока О. А., 71
Колосов М. М., 47
Колосовська Н. М., 17
Колоцей Ю. О., 67
Команов В. Г., 51
Комендант В. П., 60
Кондратенко П. Г., 31
Кондратьєв В. В., 47
Кондрашин К., 124
Коновалов Г. Т., 57
Кононенко Г. Й., 28

Копилов М. Й., 111
Коробкин О., 40
Корольов А. І., 60
Корсунський В. Б., 98
Корф М. О., 92, 93
Корчемагін В. О., 51
Космодаміанський О. С., 29
Коссе Н. М., 105
Костенко К. П., 32
Костоправ Г. А., 96, 102-105
Костыря И. С., 56
Кот П. О., 22
Которович Б., 124
Котян, хан, 53
Кофман Р., 124
Кошкаръов О. П., 100
Кравченко Т., 93, 94
Крайнов Д. А., 123
Красников Б. А., 82
Кривда Г. Ф., 69
Кривін Ф. Д., 48
Кривобок Г. К., 47
Кривоносова С., 40
Крижна Ж. П., 82
Кріцин О. Д., 78
Кропивницький М., 117
Кубрак Г. П., 42
Кудінов В. М., 79
Кузін В. О., 57
Кузьменко А. В., 56
Кузьменко Л. М., 73
Кузьмінов В. П., 35
Куклашов Г. В., 74
Кукуюк П. С., 85
Кулабухов В. Ф., 108
Кулик П. П., 6
Куренкова О., 126
Куренний Е. Г., 88
Кутузов О. І., 96
Куцева Е., 126
Лаврентьева О., 14
Лакатош В. П., 108
Ластович В., 40
Лебедев Є. С., 49
Левенець А. В., 44
Левченко Г. Г., 109
Левченко В. М., 127, 129
Лизенко М. Р., 88
Лисак М. С., 13
Литвинов В. М., 51
Лихолобова З. Г., 123
Лісовенко М. М., 95
Лісова В. І., 5
Лобас В. М., 97
Лобойко Л. М., 30
Луцай В. В., 66
Люгайло С. А., 3
Лядський Т. С., 26
Лятошинський Б., 124
Лях Р. Д., 40
Мазур П. І., 84, 94
Макарченко О. Ф., 86
Максименко В. І., 23
Малинов Л. С., 51
Мамишвили В., 41
Мамутов В. К., 10, 18-21
Манагаров І. М., 48
Маринін В. І., 67
Марінов, 80
Марков В. М., 67
Марсюк В. А., 28
Мартинов А. М., 26
Мартинов Є. Г., 44
Медведєв Б. І., 6
Медведєв Д. М., 71
Медведєв Ю. В., 25
Мейерхольд В. Е., 46
Мейлус І. Г., 68
Мельников А. В., 42
Мельников В. М., 88
Менделєєв Д. І., 27, 46
Меркушев І. І., 60
Мерцалов О. І., 110
Метальнікова Н. Б., 27
Миляєв див. Василько В. С.
Миненкова Н. Е., 123
Мирний В. В., 30
Мироненко О. М., 67

Миронов М. Ю., 95
Михайлина Е., 120
Мінько О. Т., 67
Міцков, 79
Мішенін В. П., 26
Моргун В. А., 65
Мороз Г. А., 45
Морозов І. І., 112
Морозов М. І., 75
Мстислав Романович, 55
Мстислав Удалий, 52, 53, 54, 55
Мстислав Чернігівський, 55
Мурзенко О., 14
Навричевський Г. Л., 36
Намакштанська І. Є., 127, 129
Наумов А., 126
Наумов А. І., 47
Нейєнбург В. Є., 45
Немирович-Данченко В. І., 109
Непран М. І., 75
Нестеренко Д. П., 109
Несточний Г. Н., 101
Никулина А. В., 83
Ніконов Я. В., 88
Новикова О. Ф., 70
Новикова Ю. М., 129
Норейко Б. В., 33
Оборін Л., 124
Овчинникова Я. С., 66
Огренич Р. Ф., 66
Ойстрах Д., 124
Олейник В., 126
Олейниченко К. А., 118
Олександр І, 47
Олександров, 79
Олександров О. А., 112
Олексій Попович, 2
Оліфіренко В. В., 85
Омелянєнко В., 128
Онацько О. М., 128
Онипко С. І., 11
Опришко М. В., 85
Орел С. М., 96
Орлова Н. О., 20
Отрешко Г. М., 8
Отченашенко С. И., 119
Павлиш В. М., 4
Павлов І. М., 50
Павловський В. А., 48
Павловський Ф. І., 101
Пак В. С., 70
Панов Б. С., 73
Панов Д., 120
Панфилов И., 83
Папуш Д. С., 98
Патрича Д. К., 105
Патрича О. Д., 49
Пашковський П. С., 22
Передрій див. Апалько В. А.
Петрашевський А., 120
Пеунов В. К., 35
Петушков П. Г., 78
Пісітько див. Южин Д. Х.
Пилипенко І. А., 94
Пилипенко І. В., 8
Писсава В. В., 105
Питонов А., 83
Піхтерев В. М., 30
Платоненко С., 126
Плисенко А. М., 110
Плоскиня, 55
Поважний С. Ф., 8
Погожин Н., 119
Подкопаєва Л. О., 69
Подъякова Р. И., 119
Поляков О. І., 71
Поляков О. К., 30
Полянський А. Т., 10
Пономаренко О. Г., 3
Попандопуло Г. Д., 69
Попов В. Г., 59
Попов Н., 117
Попович О. Ю., 89
Привалова О. Я., 56, 123
Приходченко В. В., 10
Прозоровський В., 126
Проскура В. Б., 71
Протасенко М. П., 44

Протод'яконов М. М., 23
Прощаєв Г. М., 9
Пузанов І. Т., 48
Пузанов Л. І., 24
Пучков Г. І., 88
Пушкаренко А. П., 100
Пшеничний О. А., 112
Радаєв М. М., 82
Ралдугін М. О., 98
Распопов В. І., 51
Растопшин А., 80
Рахлін Н. Г., 124, 126
Рибалко В. М., 111
Робул Б. П., 80
Рогов М. В., 98
Романенко І. Г., 11
Романько В. І., 85
Ростропович М., 124
Руденко Л. А., 10
Рукасов В. І., 85
Сабуров Б. А., 119
Савари С., 126
Савельєв В. С., 89
Савченко О. О., 6
Саєнко Р. І., 56
Сайко А. Т., 90
Самохін М. Є., 84
Саравас П., 103
Саркісов С. А., 24
Сафонов М. І., 80, 82
Свистунов М. Т., 99
Свіцин А. О., 110
Семейко М. І., 29
Семенов А. Г., 36
Семернін В. М., 89
Сенатосенко Г. П., 112
Сергеєв І. Д., 33
Сергеєв Ф. А. див Артем
Сєдак І. М., 72
Сєдуш В. Я., 58
Сєчкін О. К., 111
Сибильов М. В., 123
Силаєв В. І., 43
Симонов М. В., 67
Синельников М. І., 111
Синько Р. О., 70
Сіркєн К. К., 24
Сімеонов К., 124
Скорик Л., 119
Скрипник Л. В., 111
Славський Ю. П., 96
Совпель В. І., 42
Солопченко, 80
Сосюра В. М., 4
Спусканюк В. З., 74
Сребний М. О., 107
Старицький М., 117
Староконь І. І., 45
Стасюк С. О., 88
Степовик Д., 15, 17
Стретта О., 119
Стус В. С., 5, 12-17
Субедей, 52
Суботін Ю. К., 71
Сургай М. С., 99
Суюсанов Л. І., 66
Талах К. Я., 44
Тарабановський В. І., 59
Тараненко В., 126
Тараненко Л. І., 26
Татаринів С. І., 123
Тахтаров І. Ф., 32
Тєличко В. О., 33
Тємір С. К., 24
Тєрещєнко А. К., 72
Тєрещєнко В. Т., 25
Тєрещєнко Вол. Т., 34
Тєсля В. Я., 88
Тимошенко Г. М., 29
Тімерканов Ю., 124
Ткаченко А. Я., 74
Ткаченко В. М., 3
Ткаченко Н. В., 75
Тодоров І. Я., 65
Токарев М. С., 96
Токарева див Шевченко Є.
Тороп, 55
Третьяк А. Л., 66

Троянський О. А., 31
Тулуб С. Б., 68
Туркевич М. М., 29
Турчак С., 124
Уваров И. И., 117
Утеганов А. К., 119
Ушкарьов А. Ф., 22
Фатєєв І. Ф., 45
Федоров О. М., 12
Федоров О. П., 61
Фельдман Л. П., 95
Фесенко М. І., 74
Філіпенко О. Ф., 94
Фінагін В. В., 57
Флієр Я., 124
Фотимская Т., 120
Хаджинова О. К., 105
Харламова О. І., 57
Харчевніков С. А., 33
Харченко В. С., 3
Хачатурян А., 124
Хейфец М., 17
Хлебніков Г. Б., 29
Хлестов В. М., 58
Хобта В. М., 25
Холод М. М., 112
Хонагбей див. Балджи Л. О.
Хорошайлов М. Ф., 63
Хренніков Т., 124
Цаюк П. С., 80
Цикура Г. В., 68
Чайка В. К., 6
Черных А. П., 56
Чернявський М. Ф., 4
Чикирис Ф. З., 110
Чингізхан, 52
Шадур П. Я., 86
Шайхет Л. Ю., 24
Шамрай М. С., 27
Шано В. П., 87
Шаповалов В. Л., 113, 117
Шапурма А., 103
Шевченко А. І., 43
Шевченко Є., 14
Шепеленко В. О., 28
Шепітько Л. Ю., 5
Шестопалов В. П., 9
Шкурпело В., 128
Шморгун М. І., 108
Шнепак А., 41
Шульга А. С., 28
Шумилина О., 126
Шустова В. М., 34
Щаранський Н., 8
Щербина В. С., 20
Щиголєв І. П., 72
Щуров Г. Л., 73
Южин Д. Х., 110
Юліш Є. І., 69
Юргенс Н. Н., 119
Юрченко П. Ф., 28
Якименко А. Д., 107
Яковицький О. А., 76
Ярим-Агаєв М. Л., 60
Яруцкий Л. Д., 105, 120
Ясенов Е., 83
Яценко Б. І., 57

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- АЕС – атомна електростанція
АН України – Академія наук України
АТ – акціонерне товариство
ВАК України – Вища атестаційна комісія України
ВАТ – відкрите акціонерне товариство
ВДНГ – Виставка досягнень народного господарства
ВП – відокремлений підрозділ
ВУЦВК – Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет
ДонВУГІ – Донецький вугільний інститут
ДП – державне підприємство
ДРЕС – державна районна електростанція
ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа
ЗАТ – закрите акціонерне товариство
ЗОШ – загальноосвітня школа
КЗК – комунальний заклад культури
КНР – Китайська Народна Республіка
КП – комунальне підприємство
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу
КПУ – Комуністична партія України
МАНЕБ – Міжнародна академія наук екології, безпеки людини і природи
МВС України – Міністерство внутрішніх справ України
МОК – Міжнародний олімпійський комітет
МОН України – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
НАМН України – Національна академія медичних наук України
НАН України – Національна академія наук України
НДІ – науково-дослідний інститут
НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ
НСКУ – Національна спілка кінематографістів України
НСПУ – Національна спілка письменників України
НТШ – Наукове товариство ім. Т. Шевченка
ПАТ – публічне акціонерне товариство
ПВО – протиповітряна оборона
ПрАТ – приватне акціонерне товариство
РКП(б) – Російська Комуністична партія (більшовиків)
РНК СРСР – Рада Народних Комісарів СРСР
СНД – Співдружність Незалежних Держав
ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю
ФГТУ – Федерація грецьких товариств України
ФПО – факультет інтернатури та післядипломної освіти (Донецький національний медичний університет ім. М. Горького)
ЦБС – централізована бібліотечна система
ЦК ВЛКСМ – Центральний комітет Всесоюзної Ленінської Комуністичної Спілки Молоді
ЦК КП(б) України – Центральний комітет Комуністичної Партії більшовиків України
ШВСМ – школа вищої спортивної майстерності

ЗМІСТ

СІЧЕНЬ	3
<i>Цього місяця виповнюється</i>	11
<i>Єрмакова Л. І.</i> З історії Літературного музею Василя Стуса <i>До 75-річчя від дня народження Василя Семеновича Стуса (1938–1985)...</i>	12
<i>Орлова Н. О.</i> Засновник наукової школи господарського права <i>До 85-річчя від дня народження Валентина Карловича Мамутова (1928)...</i>	18
ЛЮТИЙ	22
<i>Цього місяця виповнюється</i>	27
БЕРЕЗЕНЬ	27
<i>Цього місяця виповнюється</i>	30
КВІТЕНЬ	31
<i>Цього місяця виповнюється</i>	36
<i>Кривоносова С. В.</i> З історії ПАТ «Дружківський машинобудівний завод» <i>До 110-річчя від часу заснування (1893)</i>	37
ТРАВЕНЬ	42
<i>Цього місяця виповнюється</i>	46
ЧЕРВЕНЬ	46
<i>Привалова О. Я.</i> Історична битва <i>До 790-річчя від часу битви (1223) руських дружин із монголо-татарськими загарбниками на річці Калка</i>	52
ЛИПЕНЬ	57
<i>Цього місяця виповнюється</i>	61
<i>Єгоров П. В.</i> Фундатор Інституту історії Донбасу <i>До 70-річчя від дня народження Петра Васильовича Доброва (1943)</i>	62
СЕРПЕНЬ	67
<i>Цього місяця виповнюється</i>	72
ВЕРЕСЕНЬ	72
<i>Цього місяця виповнюється</i>	77

<i>Крижна Ж. П.</i> Пам'ять серця До 70-річчя від часу звільнення (1943) м. Донецьк від німецько-фашистських загарбників	78
ЖОВТЕНЬ	84
<i>Цього місяця виповнюється</i>	91
<i>Філіпенко О. В.</i> Центр відродження національної культури та духовності села До 145-річчя від часу заснування (1898) Времівської сільської бібліотеки	92
ЛИСТОПАД	95
<i>Гашененко Н. Н.</i> Основоположник національної літератури греков Приазовья К 110-летию со дня рождения Георгія Антоновича Костопрва (1903–1938)	102
ГРУДЕНЬ	106
<i>Цього місяця виповнюється</i>	109
ЦЬОГО РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ	110
<i>Буров С. Д.</i> О создании театра в Мариуполе К 135-летию со дня основания (1878) Донецького академічного ордена Почета областного русского драматического театра (г. Мариуполь)	117
<i>Привалова О. Я.</i> Дослідник стародавніх курганів Донецького краю До 110-річчя від початку (1903) археологічних досліджень Василя Олексійовича Городцова на р. Бахмут	121
<i>Бахтіюзін О. Н.</i> Симфонія Донбасу До 80-річчя від часу заснування (1933) академічного симфонічного оркестру ім. С. С. Прокоф'єва Донецької обласної філармонії	124
<i>Новикова Ю. М.</i> Навчально-методичний центр «Світлиця» Донбаської національної академії будівництва і архітектури До 15-річчя від часу утворення (1998)	127
Іменний покажчик	130
Список скорочень	137

Довідкове видання

**Календар знаменних і пам'ятних дат
Донецької області**

2013 РІК

Укладач:

І. В. Гайдишева

Редактор:

Т. С. Литвин

Наукові редактори:

Н. П. Авдєєнко,

Н. В. Петренко

Відповідальний за випуск:

Л. О. Новакова,

засл. працівник культури України

Макет:

І. А. Венгрєнюк

Підп. до друку 10.12.2011. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк різнографний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 8
Обл.-вид. арк. 6. Зам. №12212012. Наклад 120 пр.

Видавниче підприємство «Східний видавничий дім»
(Державне свідоцтво № ДК 697 від 30.11.2001)
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел./факс (062) 338-06-97, 337-04-80